

Deipparato ad amantem. *P. Opposuit faceret sacerdotis facienda. 21. nra.*
Reminiscaris domine delicta nostra, vel parentum nostrorum, neque vindictam sumas de peccatis nostris. *Enchiridion. 2. duplicibus tantum duplicatur. Deinde dñr sequentes psalmi. psalms.*



Quam dilecta tabernacula tua dñe virtutum: concupiscit et desecit anima mea in atria Domini.

Cor meum, et caro mea, exultauerunt in Deum vivum.

Renim passer inuenit sibi domus: et turtur nidum, ubi reponat pullos suos.

Altaria tua domine virtutum: rex meus, et Deus meus.

Beati qui ambulat in domo tua dñe:

lani in innocentia: dñe virtutus, beatus homo qui sperat in te. Gloria patri, et filio. *Psalmus.*

Benedixisti dñe terram tuam: aueristi captiuitatem Iacob. Remissi iniquitatem plebis tue: operuisti omnia peccata eorum. Dirigasti oem iram tuam: aueristi ab ira indignationis tue.

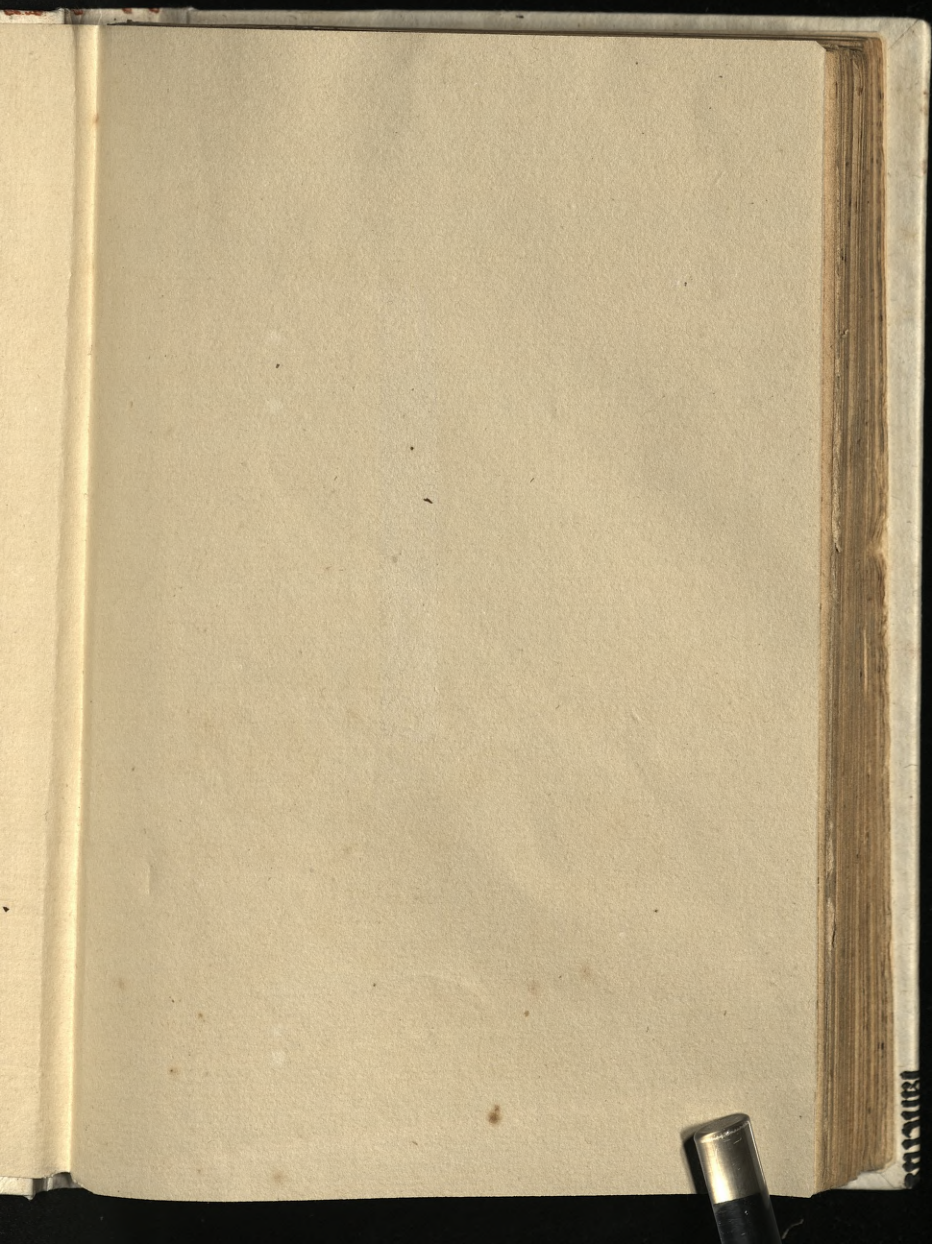
Conuertere nos deus salutaris noster: et auerte iram tuam a nobis. Nunquid in eternum irasceris nobis: aut erendes iram tuam a generatione in generationem?

Deus tu conuersus uiuificabis nos: et plebs tua letabitur in te.

Ostende nobis dñe misericordiam tuam: et salutare tuum a nobis:

Et iudicium quid loquatur in me domi-





B
I
S

HO

AT

VT

OM

verò

na

AD

è PG

c.

BENEDICTI HERBE

STI NEAPOLITANI,

Presbyteri, Libelli duo,

HORARVM CANONICARVM

RATIONARIVM, ET

AUGVSTINI SENTENTIAE

De Eucharistia explicatio.

UTRVNQVE OPVSCVLVM

OMNINO VTILE, ALTERVM

verò necessarium est Sacerdotibus. Vnde autem

nata sit hæc explicatio Augustini sententia,

quo Pseudoenangelici impudenter abu-

tuntur, alterius opusculi præ-

fatio docebit.

ADIECTAE SVNT PIAE PRECES

à Psalterio Davidis, priusquam cubitum eatur,

eiusdemque generis Benedictio mensæ, cū

Gratiarum actione: omnia vero hæc

Scholijs quàm breuissimis &

pijsimis explicantur.

COLONIAE

Apud Maternum Cholinum

Anno 1567.

Cum gratia & priuilegio. Cæs. Maiest.

Compl

HERBERT BENEDICT

Am. O. 616



1033 o. 2018

BE
N

A

fi, &
ticos,
Orati
facile
& per
sancti
fima
popu
mach
que i
bant,
circa
coniu
tholic
quid
altero
ces, C
ritas,

BENEDICTI HERBESTI
NEAPOLITANI PRAE.

FACIUNCULA,

Pro suis duobus Libellis.

A Malechitæ, capitales inimici populi Dei, duabus rebus esse expugnati leguntur, precibus Moyfi, & Iosue gladio: nos etiam Hæreticos, acerrimos Ecclesiæ Dei hostes, Orationis præsidio, & verbi Dei telò, facillè vicerimus. Hæc nanq; duo, pura & perseverans Precatio, atq; sincera sanctæ Scripturæ intelligentia, fortissima & tutissima propugnacula, Dei populo semper fuerunt: his duabus machinis, omnes Hæretici, quicunque in Ecclesia Dei diuisiones faciebant, profligati & extincti sunt. Quocirca non ineptè forsitan videbor duo Libelli, cur coniuncti. coniunxisse duos istos Libellos, & Catholicis & Hæreticis (si sapient) aliquid utilitatis allaturos: quorum in altero, quales esse debeant nostræ preces, Catholicæ Ecclesiæ docet auctoritas, in altero autè, pro hac ipsa Eccle-

Ex. 17.

Amalechitæ & Hæretici duabus machinis expugnantur.

fia nostra, contra impia Pseudocuan-
gelicorum noua dogmata, fortiter &
piè dimicatur. Det illis Dominus
Deus meliorem, quàm nunc habent,
animum & mentem, nos verò Catho-
lici, in comparandis duobus ne-
cessarijs contra illos præ-
fidijs, esse pergamus
vigilantiores.

Amen.



B. HER.

I



mè
Qui
pecc
nost
quis
fiar
quod
um
pter
men
nim
nes
dire
rum

B. HERBE

STI NEAPOLITANI,

SACERDOTIS AD SA-
cerdotes proœmum.



I quando diligenter & attentè
nobis orandus atq; obsecrandus
fuit Deus, uelit, pro sua ineffabili
misericordia, propitius esse uni-
uerso populo Christiano : hac in-
felici extrema mundi ætate maxi-

Oratio
nūc est ne-
cessaria-

mè orandus nobis & obsecrandus est, Sacerdotes.

Ouis enim non uidet, omnia cum uarijs hæresibus
peccata, totum orbem terrarum inundasse? quis ista
nostra præsentia mala, sine lachrimis commemoret?

quis interitum Regnorum, ac profanationes Eccle-
siarum, assiduè non defleat? Mira profectò res:
quòd preces nostræ, quas in templis continuas ad De-
um fundimus, ab ipso quasi non uideantur; sed pro-
pterea ille neq; uidet, neq; audit, quòd ab Opt. & cle-
mentissimo Domino, mali bona malè petamus. Ete-
nim uerissima semper ea fuit Propositiō: Deum om-
nes se inuocantes, modò rectè inuocent, libenter au-
dire: hoc unus Propheta Dauid, multis in locis suo-
rum Psalmorum, planissimè confirmat. Inuocame-

Cur Pre-
ces no-
stras non
audiat
neus
Deus est
paratus
exaudire
benè pe-
tentes.

Ps. 49.

Pl. 4.

Lu. II.

Lu. 18.

Res salu-
tares non
nisi pete-
tibus dan-
tur.

Lu. II.

Mat. 6.

(ait ipse Dominus) in die tribulationis: & eruan-
te, & honorificabis me. Dauid itaq; Rex, quum inuo-
caret, exaudiuit eum Deus, eiq; in tribulatione dila-
tauit. Quid ijs planius? quid uerius? Quis etiam, ex-
pendens ac ponderans illa, quibus à Christo ad oran-
dum prouocamur, non certò sibi persuaदेत: Deum,
ad nos exaudiendos, esse omni tempore paratũ? uim-
citur amicus amici, panes postulantis, perseuerantia:
Deus non flectetur precibus semper orantium, &
nunquam deficientium? Non porrigit etiam pater fi-
lijs, lapidem pro pane, serpentem pro pisce, scorpio-
nem pro ouo: Patrem uerò caelestem, quo nihil in ho-
mines clementius fingi potest, res salutare roganti-
bus non esse daturum putas? Deniq; Iudex nequam
& iniquus, qui neq; Deum timet, nec homines uere-
tur, uidue molestis & perpetuis precibus commoue-
tur: cur non meliora nobis de Domino Deo nostro,
qui natura sua bonitas ipsa est, pollicebimur? cur
de illius in nos benignitate, quum omnes ad se confu-
gentes benignè complectatur, dubitare audebimus?
Itaque nihil cerius, nihil uerius hoc esse potest: quã
benè petentes, à Deo Opt. benignè semper audiri:
quicquid autè dubitationis hinc nascitur, in hac una
quaestione consistit: rectè petamus aliquid, nec ne.
Rogandum semper esse Deum, ille tantummodo nec
garet: qui Christo non credit. Ait nanq; ille: Petite,
accipietis: querite: inuenietis, pulsate, aperietur
uobis.

PROOEMIUM.

nobis. Præscripsit idem nobis certam precandi for-
 mulam: illustre denique exemplum, non solum in Lu. 2.
 seipso, sed in Anna quoque Prophetissa, ad perno-
 tandum in oratione, nobis proposuit. Quod si om-
 ni hora, omniq; momento, diuina ope & gratijs in-
 digemus: Cur non die ac nocte, assiduis cum Anna
 deprecationibus seruiendum est Deo? cur non, secun-
 dum Pauli præceptum, sine intermissione orabimur? 1. Thes. 5.
 Dat quidem multa Deus ingratis, non petentibus,
 maleue petentibus: uerum nos de ijs tantum Dei do-
 nis, quæ salutariter pijs hominibus dantur, nunc di-
 sputamus. Nihil sanè etiam hoc uno uerius esse po-
 test, quàm debere nos omnia, quæ nobis utiliter do-
 nat Deus, ipsum non indiligeret flagitare. Nam si
 rectè oratio spei subiicitur: sine spe uerò, cum fide & 1. Cor. 13.
 charitate omni tempore iungenda, nullus unquam
 saluus fuit: quomodo non omni tempore, quæ speran-
 tur, roganda sunt? quomodo aliquis, non modò ne-
 gligens, sed hostis etiam assiduorum (quales in horis
 fiunt Canonici) orationum, ullam sibi salutem pro-
 mittere audebit? audacia profectò ista certò in pœ-
 nas deiicietur æternas, tantū abest ut regnū illud cale-
 ste, quod nos quotidie uult petere Christus, cōsequa-
 tur. Quamobrè ut uerū est illud: Deū rectè petētium
 preces nō aspernari: sic etiā hoc, omnia nobis à Deo de assump-
 petenda esse, non uerum esse non potest. Omnis itaq; tione, du-
 disceptatio, in ea re posita est: qui bene, qui con- bitari.

Obserua
 igitur, nō
 de propo
 sitione, sed
 tione, du-
 bitari.

trā, quod dari sibi uelint, petant. Nam per Esaiam
 Propheta, Os domini sic est quōdam locutū, Quis
 extēderitis manus uestras, auertam oculos meos à uo-
 bis, & quum multiplicaueritis Orationem, non exau-
 diam; Manus enim uestre plenæ sanguine sunt: & ali-
 bi dixit idem Dominus: Appropinquat populus iste
 ore suo, & labijs suis glorificat me, cor aut̃ eius lon-
 gè est à me. Ex hoc igitur testimonio Propheta, duo
 colligimus, quæ nostris orationibus nocent, alterum
 est, Peccatum, alterum, Negligens oratio. Peccatores
 igitur, in quorum ore non est laus Dei speciosa, Deus
 nunquā exaudit: Strepitu quoq; labiorum orantes,
 proptereaq; inter orandum frequenter tædiosos, odit
 anima eius. Quare quisquis cupit, Deum à se orante
 non esse auersum, ipse prior ad eum conuersus, in to-
 to corde (ut ait propheta) clamet: Vbi uera erit
 (quod sperare debemus) Assumptio statim sequetur,
 Assumptionem uera itidem Conclusio: sit modò ue-
 rum, te benè Deum rogare: Falsum esse non poterit, à
 Deo tuas preces audiri, aliter, uana erit omnis spes,
 imò non spes, sed (ut dicūt Theologi) Præsumptio no-
 stra. Atq; hoc quidē consilio, nostra mater Ecclesia
 noni. quo publicas Preces ordinauit, ut omnib. horis, quod peti
 consilio in- tur, benè petatur: ut peccatis uacui, attentissimis ani-
 stitutæ. mis cum Deo Ter Max. colloquamur, à cuius laudabi-
 libus institutis, quoniam nos recessimus Sacerdotes,
 contēptores sanctorum statutorum Ecclesiæ matris,

à ca
 bet.
 clef
 mun
 dici
 mus
 gar
 tem
 dice
 ran
 qua
 dia
 do
 eni
 q; d
 loc
 No
 op
 qu
 tio
 ter
 qu
 mu
 len
 om
 ora
 uel

à celesti non exaudiri Patre nemini mirū uideri de-
bet. Sed quid hoc tandē, inquires, est? quæ sunt ista ec-
clesiæ, à nobis contempta, statuta, non nostrum nos
munus pensumq; absoluius? non longissimas etiā et
dicimus & canimus Horas? Dicimus quidem & canimus, orandæ
mus, dicimus tantum, 'Fratres, rarissimi (quod ne sunt Ho-
gari non potest) ut par fuerit, oramus. Orare au reg, nō so-
tem nos horas, mater nostra uult Ecclesia, non lum dicen-
dicere tantum & canere quoquo modo: ad or-
randum, puraq; & attenta mente orandum,
quàm sedulò ipsa nos excitet, ex hac nostra Quoti-
dianarum precum ratione, quam ex Gulielmo Durā narū pre-
do excerptā publicamus, facile discere potestis. Quæ cū Ratio,
enim Durādus copiosè scribit, ea nos optimis quibus cur descri-
q; delictis, multò breuiora effecimus, & singula suis pta.
locis (ut confestim animaduerti queant) locauimus.
Non recedo quidem hic ego, propter maiorem huius
opusculi autoritatem, ab ipsius Durandi uerbis: ali
qua tamē magis latina, propter studiosos linguæ cul-
tioris facere curauī, & quæ nimis dissoluta fuerūt, in
terminata mutauī; Rupertus scriptor longè cultior
quàm Durandus, ex quo etiam nonnulla deprompsi
mus, omnia sua uerba retinebit. Eum uerò meum qua-
lemcunq; mihi etiam ipsi non inutilem laborē, pios
omnes æqui boni spero facturos, impij, qui aut nihil
orare, aut malè orare malunt, faciant suo malo quod
uelint: piam utiq; aliquando mētem, ut ipsorum etiā

preces Deus exaudiat, ipsis dari precor. Valete, boni Sacerdotes, & bene orare, qui malè orastis, nobiscum discite: Discetis autem, ab omnibus peccatis uacui, quæ & Commisione (ut Theologi dicunt) & Ommissione committuntur. Nō enim nostrarum est uicium, bene orare, Dei donum hoc esse, p̄ijsq; tantum dari mentibus, p̄ij experiuntur Christiani. Nam hi soli in Catholica sunt Ecclesia, quorum animus & orando inardescit, & longissimas preces esse breuissimas arbitratur. Si uobis hæc parua non erunt ingrata: etiam sacrosancti Christianorum Sacrificij Rationem, una cum perfecta ipsius explicatione, quam Dialectica methodo tractamus, Deo uolente, accipietis. Totam enim de Missa disputationem uideō posse commodè partiri, in eas quæstiones quatuor, An sit, Quid sit, Propter quid, & qualis sit.

De Missa
disputatio.

Dialecticè
magis quàm
rhetoricè.

Prima quæstio, probat uisibile & singulare Sacrificium, apud Christianos esse debere: Idq; non aliud, nisi Corpus & Sanguinem, Noui Testamenti Sacerdotis, Christi. Altera quæstione, Quid Missa sit, describitur: quæstio tertia, Missam nihil derogare Crucis, sed illustrare potius Cruentam Crucis Victimam, ostendit: ultimo denique loco disputatur, Qualis esse debeat ratio Missæ celebrandæ, quem Cultū internum, quem item Externum, requirat: quis Locui, quæ Vestes, qualia uasa, huic sacrificio debeantur.

tur

PROOEMIUM.

11

tur, quibus denique partibus, quibus Ceremonijs, sa-
crum Missæ Officium perficiatur: Sed hæc postea, si
Deus uolet, nos interim bene orare discamus.

Iterum in Christo Iesu bene ualete. Po-

snania, sacro Quadragesimæ

tempore, Anno Domini

1565.

HO4



HORA

RVM CANONICA-
RVM RATIONA-

RIVM.

DE PATER NOSTER,
& Aue Maria.

VT mens orationis serenetur, digne-
que cum deo loquatur, laudabili con-
suetudine inductum est, vt Sacer-
dos ante Canoniarum Horarum initia, &
in fine, Dominicam orationem: ante Horas
verò beatæ Mariæ, & in fine, Aue Maria &c.
voce submissa præmittat. quod confirmatur
Concilio Gerundensi: cuius hic est Canon
ro. in Tomo. i. Concil. & de Consecr. Dist.
5. Id semper placuit obseruari, vt omnibus
diebus, post Matutinas & Vesperas, Ora-
tio Dominica à Sacerdote proferatur. Gu-
lielmus Durandus, qui post singulas Horas
vult eam dici, hanc causam addit, ne Dia-
bolus de corde Sacerdotis rapiat, si quid illic
boni seminatum est. Itaque in primitiua (vt
scribit idem) Ecclesia, post quamlibet Ho-
ram, alta voce, absque alia Oratione, Ora-
tio

tio Dominica dicebatur. quod adhuc Ecclesia Lateranensis observare dicitur. Quidam in fine Horarum, etiam hoc dicunt, Dominus det nobis suam pacem. Hæc ille, in Lib. 5. Cap. 2. Numero 6.

OFFICIUM QUID SIT.

Officium, est proprius, vel congruus actus vnicuiusque personæ. diciturque ab efficiendo. Vnicuique etenim convenit, suum efficere officium. Durand. lib. 5. Cap. 2. Nume. 1.

HORARVM CANONICARUM quotidianarum numerus.

Super muros Hierusalē (quæ sursum est, mater nostra) constituit Dominus custodes: qui tota die, & tota nocte, perpetuò non tacebunt, hoc est, non cessabunt laudare nomen Domini. Nam & quatuor Animalia requiem non habent, die ac nocte dicentia, Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus omnipotens, &c. Apoc. 4. Veruntamen Militans Ecclesia imitari plenè nequit Triumphantem: quia corpus, quod corrumpitur, aggrauat animam, Sap. 9. Quoniam ergo nos nequimus, infirmitate nostra præpediente, iugiter Diuinis insistere laudibus, Esdras

Gal. 4.

Esa. 62.

Sæper est
orandum.Cur inter
mittantur
preces.

Pro-

2. Es. 6.

*vespertine
preces.**media nox.**Horæ ca-
nonicæ.**Horarum
canon. pri-
mæ legum.*

Propheta populum Israëliticum, de Baby-
lonica captiuitate reuersum, docuit Deum
laudare, quater noctu, quater interdiu: Noctu
quidem, in Vesperis, Completorio, Noctur-
nis, & Diluculo, in Laudibus scilicet ma-
tutinis, interdiu verò, in Prima, Tertia,
Sexta, & Nona, Horis. Vespertinum itaq;
Officium, quod est initium cuiuslibet Offi-
cij, ad Noctem pertinere probatur. David
etiam ait, Ps. 118. Septies in die laudem dixi
tibi: & rursus, Media nocte surgebam ad
confitendum tibi. quem ordinem, ante mille
& centum annos, Concilium Agathense
approbat, & sancta seruat Ecclesia. Noctur-
num etenim Officium media nocte dicitur,
reliquæ septem Horæ Canonice diem oc-
cupant. Sunt autem hæ, Laudes matutinæ,
(quæ olim in aurora dicebantur, licet hodie
cum Nocturnis coniungantur) Prima, Ter-
tia, Sexta, Nona, Vesperæ, & Completo-
rium. quæ propterea vocantur Canonice,
id est, Regulares: quia regulariter à sanctis
Patribus obseruatæ sunt. Nam, *ἡ ὥρα* Græ-
cè, Regula dicitur Latinè. Hæc Durand. in
Lib. 5. Cap. 1. in principio. Prædictis autem
Horis, ideo specialiter Deum laudamus, quia
sunt in aliquibus, præ alijs, priuilegiariæ. Nā
Noctu, Christus est comprehensus: Manè, il-
lusus: Hora Prima, gētibus traditus: Tertia,
flagel-

flagellatus, voce crucifixus: Sexta, Crucifixus: Nona, mortuus: Vndecima, de Cruce de depositus. Duran. ibidem, Num. 7. Rupertus verò, Lib. & Cap. I. de Horis Canonicis de septē ita scribit satis eleganter: Septem Canonicas Horis ca.
 Horas diei non licet à quoquam, qui in con- nonicis.
 spectu Dei vacuus & ingratus apparere no-
 lit, negligenter præteriri. Hæ siquidem Crea-
 tori nostro deferunt laudes, & pro certis ac
 magnis eius beneficijs, quasi vectigales sunt
 gratiarum actiones. Sol nanque verus &
 dies æternus Christus, duodecim habens ho-
 ras Spirituales, & sempiternè secum stantes,
 has septem Horas temporaliter currentes,
 clarissimis misericordiæ suæ radijs illustra-
 uit atque dedicauit. Hæc generaliter nunc
 dicta sint, de Septenario Horarum numero:
 quas verò singularum rationes, de thesauro
 scripturarum, promittit prolaturum se Ru-
 pertus, eas nos illic, vbi speciatim Horæ sin-
 gulæ tractabuntur, cum Ruperto profes-
 remus.

Ex Concilio Prouinc. Colonienſi,

Cap. 4. Partis 2:

Clericis, & in primis Ecclesiæ Presbyter-
 teris, duplex ministerium Diuinis & huma-
 nis legibus est iniunctum: alterum, vt in com-
 missum sibi populum, Deum propiciū ha-
 bere

Anno do-
 mini.

1536.
 clericorū
 officia 2.

bere cunctis rationibus enitantur : (quod non tantum Sacrificijs solennibus efficitur, sed etiam precibus, quæ à pio corde proficiuntur &c.) alterum, vt sint Religionis magistri, prouideque vt in lege Domini meditentur die ac nocte, &c.

Et Cap. 5.

Omnes pariter, inquirunt, Ecclesiasticis munijis consecrati, precibus supplicationibusq; publicis, Deo persoluendis, mancipantur.

Et Cap. 6.

Vetere instituto sancitum est : vt Clerici, sacris initiati, vel Sacerdotijs præsidentes, singulis diebus perlegant Horarias Preces, quas Canonicas appellamus.

OFFICIUM BEATÆ MARIÆ quotidie dicatur.

Omni bus Horis, à Matutino vsque ad Completorium, Beatam virginem laudare debemus, auctore Durando, lib. 5. ca. 1. Nu. 8. Officiū beatæ Mariæ instituit Vrbanus Papa cantari, Ibi Num. 9. Vrbanus Papa Secundus, qui fuit creatus M. lxxviii. & sedit annis xij, mensibus quatuor, in Concilio apud Claromon. celebrato, statuit vt Officiū beatæ Mariæ virginis quotidie diceretur, & in die Sabbati solenniter fieret. lib. 6. Cap. 2. Num. 7.

Vrbanus
Papa.

HO.

**Horæ Canonice quomodo sint dicē-
dæ, tam publicè, quàm priuatim.**

Has autem Horarum laudes qualiter ab-
soluere debeamus, ostendit Bernardus di-
cens: Fratres mei, immolantes hostiam lau-
dis iniungamus verbis sensum, sensui affe-
ctum, affectui exultationem, exultationi ma-
turitatem, maturitati humilitatem, & humi-
litati libertatem. Duran. Lib. 5. cap. 1. Nu. 6.

Bernard.

**QVI PVBLICE CANVNT,
quomodo canere debeant.**

Nisi mens, inquit, consonet linguæ: certū
est, vocē, quantumlibet clamorosa, Domi-
no non placere. Duran. Lib. 5. cap. 2. Nu. 24.

Et. Nu. 38. Hiero. De Conf. Distin. 5. Non
mediocriter: Melior est quinq; Psalmorum,
cum cordis puritate, & serenitate Spiritua-
li, & hilaritate, decātatio, quā totius Psalterij,
cū anxietate cordis atq; tristitia, medulatio.

Et Nu. 66. ex Bernardo.

Bernard.

Quid prodest dulcedo vocis, sine dulcedi-
ne cordis? Frangis vocem, frange & volun-
tatem: serua consonantiam vocum, serua
concordiam morum. vt per exemplum, con-
cordes proximo, per voluntatem Deo, &
per obedientiam, magistro.

Et cap. 3. Num. 31. eiusdem Lib. 5.

Non prodest clamor vocis, idem inquit

B Duran.

Durandus, nisi adsit clamor cordis:

Anno do-
mini

Ex Canonibus Generalis Concilij Basiliensis, Sessione 21.

1435.

priuata
preces.

Nemo ibidem, dum Horæ in communipublicè cantantur, legat vel dicat priuatim Officium. Nam non solum obsequium, quo obnoxius est, Choro subtrahit, sed alios psallentes perturbat.

Anno do-
mini 1528
& 1539.

Anno do-
mini

1549.
Impedi-
menta.
pena nō
orantiū.

Idem ijsdem verbis repetitur, in Concilio Prouinciali Senenensi, Cap 18. & in Synodo Diæcesana Hildesheimensi, cap. 36. Synodus etiam Prouincialis Moguntina, Cap. 53. idem præcipit.

Nemo in Choro, alijs psallentibus, seorsim legere aliquid, aut suas Horas Canonicas orare, aut fabulari, aut alijs leuitatibus intendere permittatur: negligentes verò legere Horas Canonicas, si depræhensi fuerint, per Prælatos, subtractione portionis fructuum, in Eleemosynas pauperum, aut alios pios vsus conuertendæ, puniantur.

Anno do-
mini.

1549.

priuata
preces

prohiben-
tur, dum
fiunt pu-
blicæ.

Idem præcipitur & in Concil. Prouin.

Treuerensi, Cap. De Horis Canonicis.

Nullus item, dum Canonicæ preces in templo publicè cantantur, aut leguntur, au-
deat priuatim ibidem aliquid legere, ac ne
Horas quidem Canonicas absolueret: sed
concinat, ac vnâ cum fratribus Deum ho-
nori-

norificet. Contrarium qui fecerit, tanquam
absens habeatur.

Concilium tamen Prouinciale Colonienſe, in

*Ca. 5 Partis 3. idem quoque repetens, ad-
dit neceſſariam exceptionem.*

Nemo tum, inquit, quum publicè vel Pre-
ces Horariæ, vel Miſſæ ſacrum cantando miſſam ca-
peraguntur, legat vel dicat priuatim Offi- nentes, a-
cium. Nam is id, quo obnoxius eſt, Choro liud non
ſubtrahit, atque alios vel pſallentes pertur- agant.
bat, vel à pſallendo retrahit. Quem tamen exceptio.
aliud Officium Eccleſiaſticum, aut publi-
cum, aliò ſtatim rapiet, vt, niſi legens, Preces
Horarias tempeſtiuè abſoluere haud poſſit:
hac lege teneri nolumus.

De illis uerò, qui priuatim orant, ita ſcribit Greg.

in Decretis Lib. 3. Tit. 41. De celebrati

Miſſarum &c. ex

Generali.

Dolentes referimus, quòd non ſolùm
quidam minores Clerici, verùm etiam ali-
qui Eccleſiarum Prælati, circa commeaſſa-
tiones ſuperfluas, & fabulationes illicitas,
(vt de alijs taceamus) ferè medietatem no-
ctis expendunt, & ſomno reſiduum relin-
quentes, vix ad diurnum concentum auium
excitantur, tranſcurrendo vndique continua

continua syncopa * Matutinum : Hæc igitur & similia , sub pœna Suspensionis penitus inhibemus , districtè præcipientes in virtute Obedientiæ , vt diuinum Officium , nocturnum pariter & diurnum , quantum eis dederit Deus , studiosè celebrent pariter & deuotè.

Concilium etiam Basiliense.

Quoscunque etiam alibi Beneficiatos , seu in sacris constitutos , cùm ad Horas Canonicas teneantur , admonet hæc sancta Synodus : si orationes suas Deo acceptas fore cupiunt : vt non in gutture , vel inter dentes , seu deglutiendo aut syncopando dictiones , nec colloquia vel risus intermiscendo , sed siue soli , siue associati , diurnum nocturnumq; Officium reuerenter verbisq; distinctis peragant : ac tali in loco , vnde à deuotione non retrahantur : ad quam se disponere & præparare debent : iuxta id , quod scriptum est : Ante orationem præpara animam tuam , ne sis , quasi qui tentat Deum.

Consilium item Treuerense.

Caueant , inquit , qui alijs occupati negocijs , extra Chorum Horas priuatim legunt , ne somnolentè , aut truncatis verbis , aut intra fauces compresso spiritu , preces demurmurare , vel (vt Ethnicus quidam ait) rabiosa

sa silentia rodere rideantur: sed articulatè,
distinctè, disertè, & cum attentione, integrè
omnia pronuncient. Ne qua item occasione
in diuersa rapti, desint officio suo, districtius
prohibemus: ne deambulando Horas dicant, deambu-
sed in locum aliquem, orationi aptum, tan-
tis per concedant, ne mentis euagatio, quæ
hibetur.
ex tumultuaria deambulatione nasci solet,
fructum orationis intercipiat.

Omnibus autem, siue publicè canen-
tibus, siue priuatim orantibus à varijs
Concilijs ista præcipiuntur. quæ pro-
pterea describo, vt nos sacerdotes be-
nè orare discamus, & tanta tot

**Conciliorum autori-
tate moueamur.**

Consilium aquisgranense Cap. 131.

Anno Do-

Studeant summopere Canonici Canoni-
cas Horas vigilantissima cura custodire, & canonico
in his Diuinum Officium humiliter ac de-
uotè persolvere: religiosissimè illis standum re can.
& psallendum est, quia secundum Domini
sententiam, Domus eius, domus orationis Mat. 21.
vocanda est. Omnes igitur ab ociosis sermo-
cinationibus auditum pariter castigent & in quanta
linguam, in Ecclesia, cum timore & venera-
tione stantes, aut orent, aut cantent, aut au-
ne,

B 3 diant:

diant: laudes Deo in commune persoluentes, pro suis populorumque (quorum oblationibus viuunt) delictis, Dominum exorent.

Et Cap. 132.

Psallentium in Ecclesia Domino mens concordare debet cum voce, vt impleatur
 1. cor. 14. illud Apostoli: Psallam spiritu, psallam &
 dei præsente. Quoniam quamuis vbique Dominum, per potentiam Diuinitatis, nouerimus
 pud diuina officia. esse: præcipuè tamen eum, cum Diuino assistimus Officio, per gratiam credimus nobis
 angelorū præsentiā. adeste. De qua re venerabilis Beda Presbyter, in Expositione Euangelij Lucæ, ita dicit: Non latet, Angelos crebrò electis inuisibili adeste præsentiā: vt eos vel ab hostis callidi defendant insidijs, vel maiori cœlestis desiderij gratia sustollant: Apostolo attestāte, qui ait: Nōne omnes sunt administrato-
 rij spiritus, in ministerium missi, propter eos, qui hæreditatem capient salutis? Maximè tamen Angelici nobis spiritus adeste credendi sunt, cum Diuinis specialiter mancipamur obsequijs: id est, cum Ecclesiam ingressi, vel lectionibus sacris aurem accommodamus, vel Psalmodiæ operam damus, vel Orationi incumbimus, vel etiam missarum solennia celebramus, vnde ait Propheta: In conspectu

spectu Angelorum psallam tibi. Nec dubitari *ps. 137.*
 licet. vbi Corporis & Sanguinis Dominici ge apud mis-
 runtur mysteria, supernorum ciuium adesse sam an-
 conuentus. Vnde studendum solerter est, vt geli.
 cum Ecclesiam, vel ad Diuinæ Laudis debi-
 ta soluenda, vel ad agēda Missarum solennia
 intramus, semper Angelicæ præsentia me-
 memores, cum timore & veneratione com-
 petenti, cæleste compleamus Officiū. ne si
 (quod absit) id negligenter, aut inhonestè,
 vel trepidè expleuerimus, & ad perficiēdum
 pigri aduenerimus, in Sententiam, qua dicitur,
 Maledictus homo qui opus Dei fecerit
 negligenter, miserabiliter labamur. Ergo so- *Hic. 48. 2.*
 lerti industria nobis obseruādum est: ne quid
 in Ecclesia Dei ineptum, ne quid peruersum,
 ne quid indecens, aut cogitatione, aut acti-
 bus, aut verbis perpetremus, quatenus & cō-
 spectu * Domini digni efficiamur: & Domi * Angelo-
 nus ad nos veniens, non quod condemnet in rum.
 nobis, sed potius, quod remuneret, inueniat.

Clemens V. in Concilio Viennensi,

in Clement. Lib. 3. Tit. 14.

Circ. An-
 num do.
 1310.

Graui nimirū turbatione mouemur: quod
 pleriq; Ecclesiarū ministri, mo destiā ordinis
 Clericalis abiecta, dū offerre deo sacrificiū lau-
 dis fructū laborū suorū, in puritate cōscien-
 tiæ & animi deuotiōe deberet, Horas Canon.

B 4 dicere

synropa.

dicere, seu psallere transcurrendo, syncopando, colloquia vana intermiscendo &c. nimis indeuotè præsumunt. Sacri igitur Concilij approbatione hoc fieri prohibentes, sancimus: vt in Cathedralibus, Regularibus, & Collegiatis Ecclesijs, horis debitis deuotè psallatur, in alijs verò, conuenienter & debite celebretur Diuinum diurnum & nocturnum Officium: Si Dei, & Apostolicæ sedis, indignationem euitare voluerint, &c.

Concilium Basiliense. Sessione 21.

a minori.

Si quis, Principem seculi rogaturus, habitu honesto, gestu decenti, prolatione non præcipiti, sed distinctâ attentâ quoque mente, seipsum ac verba studet componere: quanto diligentius, in sacro loco omnipotentem oraturus Deum, hæc omnino facere * curare debet. Statuit igitur sancta Synodus: vt in cunctis Cathedralibus ac Collegiatis Ecclesijs, horis debitis signis, congrua pulsatione præmissis, Laudes Diuinæ per singulas Horas, non cursim ac festinanter, sed

curabit.

*adeatim.

*asiatim ac tractim, & cū pausa decenti, præsertim in medio cuiuslibet Versiculi Psalmorū, debitam faciendo inter Solēne ac Feriale Officium differentiā, reuerēter ab omnibus persoluantur. Horas Canonicas dicturi.

vestitus.

cum tunica talari, ac superpellicijs mundis, vltra

ultra medias tibias longis, vel cappis, (iuxta
temporum ac regionū diuersitatem) Eccle-
sias ingrediantur, non caputia, sed almucias,
vel birreta, tenētes in capite. qui cū in Cho-
ro fuerint, grauitatem seruent, quam & lo-
cus & Officiū exigunt: non in simul aut cū
alijs confabulantes, seu colloquentes, aut li-
teras, seu scripturas alias, legētes & cū psal-
lendi gratia ibidem conueniant, iuncta ac
clausa labia tenere nō debēt: sed omnes, prae-
sertim qui maiori funguntur honore, in Psal-
mis, Hymnis, & Canticis, Deo alacriter mo-
dulentur.

in choro,
quid faciē-
dum.

Synodus Prouincialis Seueneris,
Ca. 18. & Diœcesana Hildeshei-
menis, Cap. 36. eadem
ijsdem statuunt ver-
bis.

Concilium Prouin. Colonienſe,

Cap. 8. Partis 2.

Non suffecerit. Preces Horarias utcu-
que permurmurasse, sed (ut Conciliari Con-
stitutione cautum est) Presbyter, ex intimo
affectu, eleuataque mente in solum Deum,
nocturnum hoc diurnumque suæ seruitutis
pensum exoluat. Maledictus enim, qui facit
opus Domini negligenter, alioqui in precan-

EX Conc.
Agathen.
cū præ-
byter. Ex
cōcil. ge-
nerali C.
dolentes,
de celebr.
missar. in
decret.
Greg.
Hier. 48.

Esa. 29.

tes competet: Populus hic labijs me honorat, cor autem eorum longè est à me. Quàm maximè verò orantem cauere oportebit, ne aliò respiciat, quàm ad Deum. Quòd si, externæ gloriæ aucupandæ, aut lucri gratiâ, denique potius ex more, quàm mente orare instituat, pars eius inter Hypocritas reputabitur, de quibus Dominus in Euangelio pronunciauit: quòd ament in Synagogis, &

Mat. 6.

in angulis platearum, stantes orare, ut videantur ab hominibus: proindeque mercedem suam receperint. Et alibi ipsis interminans, Væ, inquit, vobis Scribæ & Pharisei

Mat. 23.

Hypocritæ, qui comeditis domos viduarum, oratione longa orantes: propter hoc amplius accipietis iudicium. Alibi quidem

Luc. 18.

Dominus ait, Oportere semper orare, ac nunquam deficere: sed alia prorsus ratione, quàm precabantur Pharisei, nempe secundum Diui Pauli sententiam. Qui diuini nominis clementiam sibi conciliare vult orando, oculis interioribus in cælum semper intentis. orabit spiritu, orabit pariter & mente, psallet spiritu, psallet & mente, quemadmodum de Anna, Samuelis matre, legimus:

I. Cor. 14.

quòd multiplicâs preces corâ domino, loquebatur in corde suo, tantumq; labia illius mouebâtur, & vox penitus nō audiebatur. Effudit enim animâ suam in conspectu Domini.

I. Reg. I.

Deni-

Deni-

Denique curandum est, vt Pœnitentianimo, accorde contrito humiliatoq; gratiæ Deo dicantur, ac psallatur: (Vt enim Diuinus Psal. 49. tes ait: Peccatori dixit Deus, quare tu enarras Iusticias meas, & ea, quæ sequuntur) vtq; oculi, inter orandum, ab omni vanitate auertantur.

Et Cap. 5. Partis 3.

Statis ergo ac debitis Horis Laudes Diuinae, nō cursim ac festinanter, sed tractim, nō agathen. truncate, sed integrè, distinctè, deuotè, reue in c. prærenterq; ab omnibus decantentur, persoluā. sbyter. turque. Et quum psallendi gratiā cōueniatur &c. dolē ibidem: muta aut clausa labia nemo tenuerit, res, de cess sed omnes pariter, senes cum iunioribus, laulebr. missa. dent Nomē Domini, in Psalmis, Hymnis, & Canticis, Deo alacriter modulantes, sic tamē, ne beatus confundat recitationem.

Synodus Prouinci. Moguntina,

Cap. 53. -

Clerici, quibus ea cura incumbit, non vocistantum modulatione, sed deuotione cordis, debitum suæ seruitutis pensum absoluant: & ad Diuina Officia peragenda, cultus expore pariter & mente se componant. quō ternus. simul & Deo gratum Cultum exhibere, & populo consideranti, deuotionem augere valeant.

Es. 29.

Mat. 15.

Attentus
hic est.

Hier. 48.

Omnes, qui Horis Canonicis persoluen-
dis deputati sunt, dent operam, vt collectis
animis, quoad fieri potest, debitum pensum
absoluant: nec ita se habeant, vt dum voce
psallunt, quiduis potius quàm Deum animo
cogitare videantur: semper cauètes, ne Pro-
pheticum illud audiant, Labijs quidem me
honorant; cor autem eorum longè est à me.
Quid autem est, voce quidem psallere, men-
te autem domum aut forum circumire, nisi
homines fallere, & Deum irridere. Graue
admodum est, quod Scriptura dicit: Male-
dictus, qui facit opus Dei negligenter. Sta-
tuimus proinde: vt laudes Diuinæ, per sin-
gulas Horas, non cursim ac festinanter, sed
tractim, seruatis interuallis decentibus, ra-
tione dierum festorum à profectis & inter-
medijs secernendorum habita, reuerenter &
alacriter absoluantur, nequaquam sublato in-
altum clamore: ne vel insanire, vel animi las-
ciua gestire, videantur potius, quàm seruo-
re spiritus exultare: semper Versiculum de-
cantatissimum animo voluentes.

Non clamans, sed amans, cantat in aure
Dei. Audit enim ille vocem cordis, sine qua
sonum oris cõtemnit. Quare videndum est,
vt qui Spiritu psallunt, & mente psallant.

Vt

Vt autem deuotos Sacerdotes, ad maiorem deuotionem magis excitemus, Capite proximo eiusdem Concilij, in quo & RITVS EXTERNI approbatur, placeat concludere.

Deus etsi spiritus sit: non tamen internis tantum affectibus, Fidei, Spei, & Charitatis, 10an. 4. verum etiam externis actibus, colendus & adorandus est, vt cor & caro exultent in Deum viuum. Est enim Externus Cultus, signum ac manifestatio quædam Cultus Interni, qualis est laus communis, & Orationes publicæ, quæ per Ecclesiæ ministros, ex persona totius populi fidelis, Deo offeruntur: quo alij quoque (quatenus per ipsorum occupationes licet) ad Laudes Dei & gratiarum actiones excitentur. Neque enim Ecclesiastica melodiæ sua deest Energia, id vis melo- ps 83. quod Augustinus testatur, referens Ambrosij Ecclesiasticæ. cultus ex ternus. sticum, secundum morem Ecclesiarum Orientalium, eumque Cultum celebrari ceptum, auctor magno studio fratrum, Hymnos & Psalmos cantus anentium: quem etiam cæteræ Ecclesiæ Ecclesiasticæ imitatae sunt. Sed & ipse August. quantum Ecclesiasticis Canticis fuerit affectus, his verbis testatur: Quantum fleui, Domine, in Hymnis & Canticis tuis, suaue sonantis Ecclesiæ vocibus acriter commotus? Voces illæ influe-

Aug. in cō
fessionibus.

cātus sua
uitas non
damnāda.

Ritus ca
nendi Ho
ras canō.

influebant auribus meis: & eliquabatur veritas in cor meum, & ex ea æstuabat affectus pietatis: & currebant lacrymæ, & mihi bene erat cum illis. Et rursus, Cū reminscor, inquit, lacrymas, quas in primordio Fidei meæ fudi ad Cantus Ecclesiæ, & nunc quoque commoueor, non cantu, sed rebus quæ cantantur, cū liquida voce, & conuenientissima modulatione, magnam huius instituti vtilitatem rursus agnosco: magisque adducor, consuetudinem approbare in Ecclesia, vt per oblectamenta aurium, infirmior animus in affectum pietatis assurgat. Hæc cū ita se habeant, hortamur omnes & singulos Clericos: vt omnes pariter, conuenienti modulatione, consona deniq; voce, debitum Deo Cultum nocturnum & diurnum deuotè & religiosè exhibeant & exequantur, eo modo, his ritibus & Cæremonijs, quibus hætenus vsa est Ecclesia & vt à Sanctis Patribus est traditus, atque à Maioribus nostris obseruatus.

Hæc ego multis ad vos, Sacerdotes, de hac vna re, Quomodo Horæ Canon. sint dicendæ, vt bene orare, tot grauissimis & maxime salutaribus Ecclesiæ præceptis excitati, incipiamus. Amen.

HO.

HORÆ CANON. INTELLIGANTUR.

Ex Concilio Prouinc. Coloniense,

Cap. 5. Partis 2.

Ecclesiasticis munijs consecrati, vt non tantum ore murmurent, sed & corde persoluant Præces Supplicationesque publicas, nunquam à manibus eorum Liber Legis (hoc est, Biblia) deponatur. Nam vt, quæ legunt & canunt, discant intelligere, tota vita vix suffecerit.

August. in principio alterius Expositionis, in Psal. 18.

Deprecati Dominum, vt ab occultis nostris mundet nos, & ab alienis parcat seruis suis, quid sit hoc, interelligere debemus, vt humana ratione, non quasi auium voce, cantemus. Nam & meruli, & psittaci, & corui & picæ, & huiusmodi volucres, sæpè ab hominibus docentur sonare, quod nesciunt: scienter autem cantare, naturæ hominis Diuina voluntate, concessum est.

Et post reprehensas impudicas (quæ tamen intelliguntur)

Cantilenas.

Nos

Nos autem, inquit, qui in Ecclesia, Diuina eloquia cantare didicimus, simul etiam instare debemus, esse, quod scriptum est: Beatus populus, qui intelligit iubilationem, Psalm. 88.

TEMPVS DICENDARUM Horarum Canonicarum.

num. 45. Canonicae Horae, in ipsis horis diei dicendae sunt: scribit Durand. Lib. 5. Cap. 2. Nu. 61.

Ex Concilio Agathensi, in Decret. Cir. Annū domini

Greg. Lib. 3, Titu. 41, De Celebr.

430.

Missarum.

Presbyter mane Matutinali Officio expleto, pensum seruitutis suae, videlicet Primam, Tertiam, Sextam, Nonam, Vesperamq; persoluat: ita tamen, vt horis competentibus, iuxta possibilitatem, aut à se, aut à Scholaribus publicè cōpleantur. Propheta enim dicit: Septies in die Laudem dixi tibi. qui septenarius numerus à nobis impletur: si Matutinali, Primae, Tertiae, Sextae, Nonae, Vesperae, & Completorij tempore, nostrae seruitutis Officia persoluamus. Nam de Nocturnis Vigilijs idem ipse Propheta ait: Media nocte surgebā &c. Ergo his temporibus Laudes Creatori nostro, super iudicia suae Iustitiae, referamus.

ibidem.

Con.

Concilium aquisgranense Cap. 111.

Mox vt datum fuerit signum, festinatō omnes ad Ecclesiam conueniant. Custodes preterea Ecclesiæ, Horarū Canonicarum distributiones bene norint. vt scilicet signa certis temporibus pulsant.

Clemens V. in Concilio vniuersali.

In Cathedralibus, Regularibus, & Collegiatis Ecclesijs, horis debitis deuotē psallatur. Nu. 12.

Concilium Basiliense. Sess. 21.

In cunctis Cathedralibus ac Collegiatis Ecclesijs horis debitis, signis congrua pulsatione præmissis, laudes Diuinę per singulas Horas, reuerenter ab omnibus persoluantur. Nu. 13.

*Concilium Colonienſe, Cap. 5.**Partis 3.*

Statis ac debitis horis, laudes Diuinę reuerenter ab omnibus decantentur persoluaturque. Nu. 14.

Et paulō infra reprehenduntur, qui non seruant temporum interstitia.

Videant itaq; diligenter, vtrum peccent, an non, illi, qui omnes diei Horas in vnū conglomeraunt. certē nisi iustā & honestā causa excusentur: Peccato Mortali, quotiescunq; id faciunt, apud Deum carere non possunt.

PARTES HORARVM

Canonicarum.

Septem sunt Partes Horarum, Versus cū Gloria Patri, Hymnus, psalmus, Lectio, Cī-
tus, preces, & Oratio in tribus autem Ho-
ris, in Laudibus, Vesperis, ac Completorio,
pars additur octaua, Canticum Euangeli-
cum, Durand. Lib 5. cap: vlt. num. 8. De his
etiam Partibus Horarum, Rupertus Lib 1.
cap. 6. ita scribit: Notandum quōd cū cæ-
terarum septenq̃ sint Partes Horarum, id est,
Versus (Deus in adiutorium meum inten-
de) cum Gloria patri, Hymnus, psalmi, Le-
ctio, Responsorium vel Versus, Supplicatio
Litanæ, & Oratio completiua: his Horis,
Vespertinæ atque Matutinæ Laudis sacri-
ficio, octauum additur, Canticum de
Euangelio. Completorium quo-
que, apud quosdam, canticum
de Euangelio habet: vt scri-
bit idem, in Cap. 9.

GE-

GENERA

LIS TRACTATIO PARTIVM HORA-

RVM CANONI-
carum.

INITIA HORA-

rum varia fiunt.

NOtandum est, quòd contingit tribus
modis peccare, Corde, Ore, & Ope-
re, ideo quæ tribus diuersis modis, Ho ^{Peccatur?}
ræ inchoantur. Nam Completorium incipi- ^{3.}
mus per Conuerte nos Deus, contra Pecca-
tum Cordis: Matutinum, per Domine labia
mea aperies, contra Peccatum Oris: alia
verò omnes diei Horæ, per Deus in adiuto-
rium, contra Peccatum Operis. Durand.
Lib. 5. Cap. 2. Num. 8. A Deo principium
habent Horæ: finiuntur etiam, per Deo gra-
tias, vt ad Deum, qui est A & O, initium & apoc. 1.
finis referatur, lb. Nu. 7. & Ca. 3. Nu. 9. Quæ
obrem omniū in cōmune Horarū dignitatē Horarum
reuerendā & hoc indicat, quòd earū initiū, & reuerēda
finē pariter referimus ad Deū. Nā initio, deū dignitas,
in adiutoriū inuocamus, in fine, Deo Gratias
referimus, Hęc Rupertus in fine ca. 9. Li. 1. In- deus in
terea verò sacerdos, quū dicit, deus in adiut. adiut.

meum intende, signo Crucis ✝ se munit: ad
effugandam quamlibet Diaboli versutiam &
potestatem. Duran. Lib. 5. Cap. 2. Num. 9.

GLORIA PATRI. &c.

- auctor.** Post Deus in adiutoriū &c. statim in singu-
lis Horis subicitur, Gloria patri & filio, Sicut
erat &c. quos duos Versus beatus Hie-
ron. scripsit, Damasus verò, in fine Psalmorū
cantari, instituit: ipsum tamen Versum, Glo-
versus. ria, Nicēna Synodus dicitur edidisse. Versus
iste, totius Trinitatis simplex laus est: psal-
num. 21. mus bonam Operationem significat, qua fini-
ta, meritò Deo gloria danda est: qui pro omni
opere bono laudandus est, & nunc & semper,
sicut laudandus erat in principio, quando cē-
lum & terram creauit. Duran. Lib. 5. Cap. 2.
Num. 17. & 19.

Concilium Basiliense, Sess. 21.

Quum dicitur, Gloria patri, & Filio, &
Spiritu sancto, omnes consurgant: quum
nominatur gloriosum illud nomen **IESVS**, in
quo omne genu flectitur, cœlestium, ter-
restrium, & infernorum, omnes caput in-
clinant.

Idem ijsdem verbis repetitur, in Conci-
lio Senenensi, Cap. 18. & in Hildeshei-
mensi, Cap. 36.

DE

De } SHALELVIA, Hebraicè.
 De } ALLELVIA, Græcè.

Post Gloria Patri, subijcitur Alleluia, Du-
 ran. Lib. 5. Cap. 2. Num. 22. quod est lætitiæ
 Canticum, futuræ beatitudinis quasi propri-
 um vocabulum: auditumq; est ab Angelis de-
 cantari, Apoc. 19. Idem Lib. 4. Cap. 20. Num.
 & 4. Factæ igitur mentioni Seculorum, nun-
 quam finiendorum, canticum illud cœleste
 æternum rectè adiungitur. quod interpre-
 tatur, Laudate Dominum, psal. 146. Hebrai-
 cis fontibus inspectis.

vsus.

auctor.

Quid.

DE HYMNIS, PSAL-
 mis, & Canticis.

In diurnis Officijs. Hymni præcedunt Hymni
 psalmos, in nocturnis verò, vt in Vesperis, præcedūt
 Completorio, & Laudibus matutinis, con- & sequun-
 trà. Dies enim pertinet ad spirituales, qui ha- tur pial-
 bent gaudium cōscientiæ: illos exultatio in- mos.
 ducit in Operationem, hos per operationem
 oportet venire ad exultationem. Nam psal. psalmi.
 mi, bona Opera significant: in Hymnis, est Hymni.
 Laus Dei: in Canticis verò intelligitur Exul Cantica.
 tatio mentis, habita de rebus æternis.

Hymni stādo cantantur, eò quòd in lau. psalmi stā-
 dando Deum, corda sursum erecta habere do canen-
 debemus. Nam, nisi mens consonet lingua: di.

certum est, vocem, quantumlibet clamorosa, Domino non placere. De his tribus dicit Apostulus, ad Colos. 3. In psalmis, & Hymnis & Canticis spiritualibus, cantantes & psallentes in cordibus vestris Domino. Hilarius. Pictaviensis Episcopus, primus Hymnorum carmine floruit, & post eum Amatores. brosius: postea verò in Ecclesijs occidentibus, quęcunque Carmina in Laudem Dei dicuntur, Hymni vocantur. Hęc omnia Dur. Lib. 5. Cap. 2 Num. 23. & c.

DE ANTIPHONIS.

antiph.
quid.

Quoniam melodia psalmi, secundum Antiphonę tonum informatur, hoc nomen nõ iniuriã datum est illi. Nam Antiphona dicitur vox Reciproca, ab *antiphonē*, Vocem re-percutio, Respõdeo Fit ergo quasi re-percusio vocis, quũ psalmi retinent melodias Antiphonarum. Psalmus, ante quem Antiphona inchoatur, Opus bonum significat, Antiphona verò Charitatis copulam, seu mutuam Dilectionem: sine qua Opus non prodest, & per quam Opus incipit meritorium esse. Itaque sicut psalmus, secundum Antiphonę melodiam intonatur, sic Dilectio Opera nostra informat. verũ ante Psalmum, imperfecte, & post, perfecte dicitur. Charitas enim, donec, in via sumus, habetur imperfecta, sed in

Quid defini-
gnet.

cur im-
perfecta
cur ue per
fecta.

In patria, per bona Opera, quæ hîc ex ipsa fi-
 unt, perficietur. In præcipuis tamē festiuitati-
 bus, etiam ante psalmum perfectè dicitur, ad
 notandum, quod illis diebus perfectiores in
 bonis operibus nos exhibere debemus. In-
 choatur ab vno, & post psalmos communiter
 cantatur ab omnibus. vt quod vnusquisque
 singulariter operando, acquirit, id alteri per
 Dilectionem porrigat: vt ex Dilectione sur-
 gat omnium commune gaudium. Canta-
 tur etiam à duobus Choris alternatim, pro-
 pter commendandam mutuam Charitatem.
 Antiphonarum authores sunt Angeli: quo-
 rum choros Antiphonas canētes, super quē-
 dam mōtem audisse legitur beatus Ignatius,
 tertius à beato petro Episcopus Antioche-
 nus: indeque Græci, primi Antiphonas com-
 posuerunt, & imitatores sui sanctum Ambro-
 sium, deinde verō vniuersam Ecclesiam, ha-
 buerunt. Durand. Lib. 5. Capit. 2. Numero
 26 &c.

Cur ab
vno, &
omnibus.

Cur alter-
natim.

Auctores.

DE PSALMIS.

Post Antiphonas, in singulis horis diurnis
 & Nocturnis, psalmi ad Antiphonæ sympho-
 niam canuntur. Chori in duas partes diuisi,
 psalmos canunt alternatim. quod fit propter
 alternam Sanctorum, ad bene operandum, ri.
 exhortationem. Factum est hoc, ex Aucto-

Cur 2 cho-
ri.

Auctor. institutione Damasi Papæ: quod beatus Ignatius primus statuisse fertur, in Ecclesia Antiochena. psalmos quoque stando dicimus.

Stando.

Num. 21. vt parati simus, & ad operis exercitium, & ad carnem domandam. Duran. Lib. 5. Cap. 2.

Num. 36. Quod autem singulis hebdomadarum psalmi die diebus, psalmi in Horis plerisque variantur: eius rei tametsi possint dari certa mysteria, domadæ, de quibus etiam Duran. Lib. 5. Cap. 4. Num. 23. &c. rudioribus tamen scire sufficit, habitam hîc esse rationem, cum Decorî, tum psalterij vna hebdomada absoluendi, cuius rei meminit etiam Duran. Lib. 5. Ca. 5. Nu. 6. Decorum in eo cõsistit, vt psalmi rebus aptè accommodentur: vt in Laudibus, in quibus præcipuè Deus laudatur, psalmi laudem Dei contineant, &c.

DE VERSICVLIS.

vsus.

Versiculi dicuntur in singulis Horis. vt si fortè mentes nostræ, cogitando vana, præ nimio psalmorum opere, deuiauerint, audito versu, vertantur ad Orientem & Altare, Christum ipsum. Propter hanc enim causam, propter mentem ad Christum conuertendam, dum Versus dicitur, ad Orientem & Altare nos vertimus. Dicitur etiam alta & acuta voce, ad excitandum pigros, & in laudando Deo torpentes. A pueris propterea Versus

cõuersio
ad Altare.
vox alta.
pueri.

sus sæpè cantatur, ad notandum, seruitium
 nostrum cum innocentia præstitum. Quo- vbi vta-
 niam verò in Nocturnis, longiores multò mur eis.
 Lectiones habentur, quàm sunt aliarum Ho-
 rarum, loco Lectionum, Capitula ideo in eis,
 ad audiendas Lectiones, versu præcedente
 excitamur. quod, in breuibus Capitulorum
 Lectionibus, facere non est necesse. Duran.
 Lib. 5. Cap. 2. Num. 40. & 41.

DE ORATIONE Dominica.

Versum sequitur Oratio Dominica, 16.
 Num. 42. Ea dicitur voce demissa & secrete, voce de-
 tè, vt Humilitatis & Deuotionis admonea- missa cur
 mur: vt que sciamus, Orationem potius ha- dicatur.
 bere efficaciam in deuotione cordis, quàm
 in clamore oris. Finis tamen eius altè pro- finis eius.
 nunciatur, propter auxilium precum astan-
 tium, & Amen vnanimiter respondentium.
 Duran Li. & Ca. 5. Num. 10. Ante Lectio- cur ante
 nes Dominica dicitur Oratio: vt à Deo Sa- Lectio-
 pientia postuletur, Ia. 1. nèue Diabolus tollat nes.
 verbum de cordibus nostris, Lu. 8. Duran.
 Li. 5. Ca. 3. Nu. 14. Rupertus etià eadē de re,
 Lib. 1. Ca. 11. ita scribit: Lectiones ideo Ora-
 tione præuenimus: quia rogare debemus
 dominū melsis, vt mittat operarios in mē-
 sem, & vt aperiat cor nostrum, in lege sua. &

in præceptis suis, ne semen verbi Dei, quod
auditori sumus, aut volucres comedant,
aut spinæ suffocent. aut duritia petra, fra-
strata radice, supplantet.

DE LECTIONIBVS.

Vsus.

Nomen.

Silentiū.

Gradus.

Lectiones Nocturnæ sunt doctrina no-
stra, quæ non cantantur, sed leguntur, ideo-
que Lectionum nomen habent. Audiun-
tur autem in silentio, & sedendo. quoniam
verba Sapientiæ in silentio & quiete discun-
tur, Eccles. 38. Lecturus Lectionem gra-
dum ascendit, quia Doctor perfectiori vita
vulgum transcendere debet. Benedictio
postulatur à Præsbytero, vel Episcopo, tan-
tūbe dō. quam legendi facultas, his verbis, Iube do-
in missa S. mine, benedicere. quod nullus prædicare
iacobi & debeat, nisi missus, Ro. 10. Vtimur autem im-
chryso- perfecto & Syncopato vocabulo, Domne,
stomi, per non Domine: quia solus Deus, verè Domi-
fectè dici- nus est. tunc autem ad imperfectum homi-
tur Sacer nem sermo dirigitur. Lectione finita dicit
doti, do- Lector, Tu autem, Domine, miserere nostri.
mine, be- vt si quid lectum pronunciatumque sit, cu-
pedicare. pidinæ laudis humanæ. aut Lectio non at-
Tua autē. tentē ab omnibus audita, Deus, pro sua Mi-
sericordia, velit ignoscere. Innuitur etiam,
Prædicationis officium maximè lubricum
esse, & sine alicuius levis culpæ puluere, vix
peragi

peragi posse. Hoc loco respondetur à cunctis
 Deo gratias: quod non ad Tu autem, sed ad
 Lectionem, refertur. Est enim vox Eccle-
 siæ, Deo gratias, agentis pro cibo animæ &
 verbo salutis vbi integra est oratio, Deo gra-
 tias agimus Multitudo lectionum, multitu-
 dinem significat prædicatorum, tempore Lectiones
 Gratiæ, paucitas verò, raritatem, tempore Le-
 gis. sed & vicissitudines Lectorum, sunt suc-
 cessiones Legatorum, Terminantur lectio-
 nes 4. modis. Tu autem domine miserere no-
 bis, communiter dicitur: Hæc dicit domi-
 nus deus, conuertimini ad me, & salui eritis,
 Aduentui, Natali Christi, & Epiphaniæ do-
 mini seruit: Hierusalem Hierusalem, conuer-
 tere ad Dominum Deum tuum, triduo cani-
 tur ante Pascha: Lectiones verò pro defun-
 ctis, sine aliquo prædictorum finiuntur. In
 tertio Nocturno, qui designat tempus Euan-
 gelicę Gratię, legitur Euangelium cū Homi-
 lia. Duran, ibid. in Lib 5. Cap. 2. Num. 36.
 43. &c. De his etiam rebus, Cap. 12 & proxi-
 mis, in Li 1. ita scribit Rupertus: Lecturus Le-
 ctiones, Benedictionem petens, hoc signifi-
 cat: quòd nemo, nisi missus, aut permissus, offi-
 cium prædicandi usurpare debeat. Quomodo ctionis pe-
 enim prædicabunt, inquit apostolus, nisi mit-
 tantur? Quodque in fine dicit, Tu autem, no-
 mine, miserere nostri, hoc innuit. ne ipsam Tu autē,
 quidem

euangelium
 cum Ho-
 milia,

ROM. 10.

Mat. 10.

quidem bonum officium prædicandi, sine alio cuius vel levis culpæ puluere, posse peragi. Nam (vt ait Beatus Augustinus) verbum prædicationis securius auditur, quàm dicitur. prædicator quippe, cum benedicere sentit, difficilè nimis est, vt non quantulumcunque spiritu elationis tågatur, & quia quasi per terram ambulat, & pedes eius aliquo puluere fordidantur: idcirco Misericordia Dei indiget, vt in hac parte lauetur: etiam si mundus sit totus.

ioan. 13.

Deo gratias.

Quòd verò, Deo gratias, succinit Chorus, non ad vltimam precem Lectoris, sed ad totam Lektionem respicit. Gratias namque agimus Deo, quòd doctrinæ suæ panem nobis frangere dignatur: ne fame audiendi verbum Dei pereamus. Nam & ad Lektionen, quarum in fine (Tu autem Domine) non dicitur, scilicet ad Capitula Horarum regularium, (quia verbum Dei est, in quo viuunt omnes homines) Deo Gratias succlamamus.

Deut. 8.
Mat 4.

DE CAPITVLIS.

Quid.

vñs.

Capitulum, breuis est Lectio, ex Nouo, aut veteri Testamento, sumpta. Capitula dicuntur, quòd ex Capitibus Epistolarum suorum dierum, plerunque sumuntur: significantq; sicut & Lektionen, doctrinam. Pro-
uocat

uocat itaque Capitulum ad deuotionem.
 & exhortatur, ad perseuerentiam in bono,
 ne ex psalmis & Antiphonis, Paulò diuitius
 cantatis, vllum animis nostris fastidium inge-
 ratur. Nocturnæ Lectiones fiunt longiores,
 quàm Diurna Capitula: quia noctu liberius
 aures doctrinæ accomodamus. Benedictiones
 in Capitulis non postulantur: propterea
 quòd ad Episcopo, aut Sacerdote, qui vicem
 Christi gerunt, Capitula leguntur, non, vt Le-
 ctiones, a minoribus. Illorum autem propri-
 um est, potestatem legendi & benedictionem
 dare, non petere. Nam maior minori benedi-
 cit, non contrà. Non dicitur in Capitulis, Tu
 autem domine. quia Sacerdos debet esse per-
 fectus, qui Diabolicis suggestionibus non fa-
 cile succumbat, & quia in Lectione breui, ven-
 tus humani fauoris vix captetur. respon-
 detur tamen, Deo gratias: propter eadem,
 quam apud Lectiones diximus, causam. Du-
 ran. Lib. 5. Cap. 2. Num. 50. & c.

breuitas.

cur sine
benedic.Heb. 7.
cur sine,
Tu autè.Deo gra-
tias.

DE RESPONSORIIS.

Responsorijs, Bona opera significantur, si-
 cut Lectionibus, Doctrina: ideoq. post Lecti-
 ones subiiciuntur. Nam per Bona opera Do-
 ctrinæ respondere debemus. Responsoria nomen.
 Lectionibus plerunque respondent, id est,
 consonant, rem eandem tractantia: vnde &
 nomen

nomen habere dicuntur, & vni tamen can-
tanti, cæteri concorditer respondent, &
Choro, canenti Responsorium, versus ab
eius vnus vno respondetur. Solet autem vnus inci-
piat, à pere Responsorium, quod ab alijs concina-
cæteris tur, propter mutuam fratrum, ad bene ope-
canendū. randum, exhortationem, quæ vt sit effi-
versus, ab eox in nobis, versum Responsorij canens
vno. vnus, singularem ad Deum precationem
Repetitio, denotat. Repetitur deinde imperfecta Re-
sponsoij pars, propter designandam im-
perfectionem nostram, in bene operando:
sed tamen vt in dies proficiamus, iterum ab
initio, post Gloria patri, resumitur. quod
ex vsitato illo Primæ Responsorio, CHRI-

Gloria pa-
tri.

STE Fili Dei viui &c. disce. Ille au-
tem in dies proficit, qui Gloriam S. Tri-
nitati, etiam pro imperfecto Bono opere,
canit, Omniaque in Gloriam Dei facit.

Atque hæc quidem generalis est significa-
tio Responsoriorum, & eorum maximè,
quæ canuntur ad Horas diurnas: Respon-
soria Nocturna comparantur etiam Spiri-
tualibus Canticis, ideoque tunc, quasi per
tubam, vox exaltatur, & vsque ad Lau-

resp. no-
cturna.

vox alta.
vltus.

dem S. Trinitatis peruenitur, tribus Re-
sponsoijs adiuncto Gloria Patri &c. Hoc
itaque modo, post recitatas Lectiones,
&c

& ad bona opera hilarè facienda nihilo minus prouocamur, & ad supernæ patriæ concentum, vbi Sanctus ter repetitum canitur, mentes nostras excitamus. Veruntamen nullus cantabit Gloria Patri, in cælis, qui non fuerit auditor verbi Dei & factor, in terris. Duraudus Lib. 5. Capit. 2. Numero 52. &c. Ruperti verò hæc verba sunt, in Cap 15 Lib. 1. Responsoria, quæ post Lectiones canimus, nobis innuunt, sanctis vsus. monitis Dei, factis nos respondere debere: ne simus similes pueris, sedentibus in foro, ludentibus, ac dicentibus: Cantauimus vobis, & non saltastis, lamentauimus vobis, & non plorastis. Dicuntur enim à Respondendo. Tristitia nanque, tristibus, & læta, lætis debemus succinere Lectionibus. Siquidem neque moris est, neque decoris, vt cum Lector trista dixerit, (verbi gratia, quæ sunt pœnitentiæ, siue lamentū aliquod Dominicæ passionis) chorus in Responsorio saltet, de gaudio Regni, & gloria resurrectionis: Sed dum Lector (velut Ioannes, non manducans, neque bibens) prædicat pœnitentiam, nos itidem in Resposorio ploramus: dū ille (velut Filius Hominis, māducar, & bibens) cantat nobis, de gaudio regni, succinētes eidē, aptè saltamus. Quodque vno præcinente, tā in his, quā in cinēs, oēs ceteris eiusmodi, chorus cōcorditer sequitur canentes.

illud

illud adstruit, quod Apostolus obsecrat, vt
 1. cor. i. Idipsum dicamus omnes, & non sint in no-
 bis Schismata.

DE ORATIONE.

Oratione cuncta concluduntur, vt, quæ
 vñs. petita sunt, impetrentur. Orationem præce-
 dominus dit hæc populi Salutatio, Dominus vobis-
 vobiscū. cum, quod ex illa Scriptura, Iud. 6. sumptum
 est: vbi Angelus salutat Gedeonem, Domi-
 nus tecum. Booz etiam messorum, Ruth. 2:
 Dominus vobiscum, cui responderetur vicif-
 sim, Benedicat tibi Dominus. Hæc itaque Sa-
 lutatio facit attentos, in fundendis ad Deum
 Orationibus: qui eos omnes, cum quibus
 ipse per gratiam non est, audire non vult,
 idemque nos, quomodo sit vtiliter oran-
 dum, docet. Populus etiam respondens, Et
 cum spiri- cum Spiritu tuo, eodem modo facit atten-
 tu tuo. tum Sacerdotem. quod sumptum est, ex 2.

Tim. ultimo: vbi dicitur, Dominus Iesus
 Christus cum Spiritu tuo. Ergo Sacerdotis,
 & populi, idem esse debet inter orandum
 affectus, eademque mens. Priuatim etiam
 Sacerdos in Horis dicit, Dominus vobiscum,
 non Diaconus, vt scribit Duran. Lib. 4. Cap.
 14. Num. 8. quod propterea fieri videtur, vt
 pro Ecclesia semper se debere orare, sciant
 Sacerdotes, Diaconi verò, qui orant itidem
 pro

pro omnibus, Sacerdotibus se meminerint
 esse inferiores: Et Oremus, attentionis est
 magnę. ne aliud interim, quàm quod totius
 Ecclesię nomine fit, agamus. Hæ verò Ora-
 tiones publicę, propterea Collectę (per Ec-
 clipsim Substantiui, Orationes) vocantur:
 quod petitiones omnium, colliguntur in vnũ
 & quod pro populo, super populum, & cum
 populo collecto, à Sacerdote dicantur. qua-
 rum Collectarum (quia sunt formulę pre-
 candi) varij fuerint Auctores, precipui verò,
 Gelasius, & Gregorius, maximi pontifices.
 Ita quidem Duran. Li. 4. Cap. 14. & 15: de
 Auctoribus Collectarum scribit, sed Apo-
 stoli etiam ipsi sunt vsi, eius generis precan-
 di formulis: quemadmodum hoc videmus,
 in Liturgia S. Iacobi, in Cõstitutionibus Apo-
 Clementis, in Abdia, &c. Repetitum autem
 Dominus vobiscum, admonet nos, vt in Gra-
 tia Dei impetrata perseueremus, Benedicen-
 tes & Gratiis agentes Deo: vt scribit Du-
 ran. Lib. & Cap. 5. Num. 17. In Orientem
 versi oramus, pluribus de causis. Nam &
 Orientem illum, qui nos ex alto visitauit,
 commemoramus, & cœlestis, Paradise pa-
 triam, (in Oriente nanque Paradisus fuisse
 plantatus dicitur) per Christum Orientem
 nostrum, nos requirere ostendimus. Duran. Auctor o.
 quidem, Lib. 5. Cap. 2. Num. 57. Vigilio Papę rientis.

Oremus.

Collecta.

dominus
vobiscũ.
oriens.

D tribuit

DE HORIS

Locus O-
rationū.

tribuit hanc institutionem, verūm Basil.
Cap. 27 De Spiritu sancto ad Apostolicam
hoc Traditionem refert. Nulla enim Scri-
ptura nos docuit, versūs Orientem orare:
ait apud Durand Augult. Orationes pu-
blicæ publicum in Templis, locum requi-
runt: vbi, & propter adhibitas in Dedicando
preces, & propter vota totius Ecclesiæ con-
iuncta, & propter assistentes ibi maxime
Angelos, denique propter Sanctorum reli-
quias, in sacris locis requiescentes, facilius ex-
audiemur, quā priuatim domi, nulla præ-
sertim necessitate impediti, Deum orantes.
Duran ibidem, Nu 58.

DE BENEDICAMVS

Domino, & Deo Gra-
tias.

vsus.

Quis cane-
re debeat.

Ea precumstrarum conclusione signifi-
camus, etiam hoc ipsum, quod Deo benedici-
mus, ei que gratias agimus, ab ipso Deo nos
habere. Ut autem hoc faciamus, tota nobis
hoc Scriptura præcipit. Si benedicamus Do-
mino, canitur a pueris, imperfectæ nostræ
laudis Dei, & puritatis à malitia, (sic enim di-
gne laudatur Deus, tales que gratias suscipit)
admonemur: sin à maioribus quandoque dic-
tatur, in æterna Beatitudine perfectos Dei
laudatores nos futuros, qui in hac vita non
possumus

possumus esse perfecti, etiam sciemus. Dur.
Lib. 5. Cap. 2. Num. 62.

DE SVFFRAGIIS Sanctorum.

Quoniam verò, quandiu viuimus, in lubri-
copositi sumus, & a Dæmonibus impugna-
mur: ideo semper Sanctorum Suffragijs, que Quo loco
post Benedicamus subiiciuntur, iterumque dicantur.
post Suffragia Benedicamus & Deo Gratias
dicitur, indigemus. Durand. Lib. 5. Cap. 2.
Num. 62. & 64. Stantes autem oramus San-
ctos, eodem authore, lb. Num. 36. & 37 vt
significetur, eos in perpetua lætitia esse.
A natiuitate etiam Domini, vsque ad festam
Purificationis, placet quibusdam non fieri
commemorationes de Cruce, (quod etiam
intellige, de Patris Sapientia &c.) nec etiam
à Dominica in passione, vsque in Sabbatum
post pentecosten propter illud Exo. 23. Non
coques hædum in lacte matris tuæ. lb. Num.
64. & Lib. 6. Cap. 20. Num. 7.

Astitibus.

Memoria
Crucis &
Passionis.

HORARVM CANONI- carum Auctores.

Ordinē cantandi, in Diurnis & Nocturnis
Horis, creditur Beatus Gregorius plenaria
ordinatione distribuisse, quū multi, & ante &
post eū, Orationes, Antiphonas, & Reposo-
ria cōposuerint. Dur. Lib. 5. Cap. 2. Num. 63.

DE HORIS CANO.
DE CONSVETVDINI-
bus diuersis, in Officijs
diuinis.

Statum est in Concilijs: vt tam Missæ or-
do, quàm psallendi & ministrandi consuetu-
do, seruetur in omnibus Ecclesijs, quæ in Ec-
clesia Metropolitana seruatur: Abbatibus
quoque, vel Monachis, curam animarum
habentibus, non licet publica Officia aliter
celebrare, quàm in Ecclesia Episcopali,
quod tamen, auctore Augustino, neque con-
tra Fidem, neque contra bonos mores esse
næ nõ im-
probatur.
conuincitur, indifferenter habendum
est: & in Ecclesiasticis Sacramen-
tis, sit de Iure consuetudo
seruanda Duran. in ipso
fine Lib. 5. Cap. 2.

SPE-

54
SPECIA

LIS TRACTATIO CA-
NON. HORARVM.

De Nocturnis.

Nocturnum Officium, in 4. partes est partes No
distinctum, in tres Nocturnos, & ctorni of-
Matutinas Laudes. Nam in primiti- ficij.
ua Ecclesia, ministri Ecclesiæ ter noctu sur-
gebant, ad Diuinum Officium celebrandum,
propter tria tempora, Tempus ante Legem,
Tempus sub Lege, & Tempus Gratiæ. Pri-
mum enim surgebant circa primum som- 1. Noctur-
num, quando vulgus solet ire dormitum, de- nus cano-
inde circa mediâ noctè, tum paulô ante diem rus.
apparente verò aurora, pulsatis campanis, 2.
cantabant Te Deum laudamus, & Matutinas 3.
Laudes. Confirmatur hoc illis etiam Ver- Laudes,
bis, qui diebus Dominicis, apud Noctur-
nos & Laudes, canuntur. Sunt autem hi 4.
Memor fui nocte &c, Media nocte surgebam
&c. Exaltare Domine &c. In matutinis Do-
mine meditabor &c. Postea verò, algescen-
te Charitate, & in ministris Ecclesiæ & in
populo, statutum est: vt omnes media no-
cte surgerent, & totum noctis Officium con-

D, tinuè

tinuè cantaretur, qua etiam institutione neglecta, deinceps statutum est, vt saltem tempore vltimi Nocturni, omnes surgant. Quatuor itaque partes nocturni Officij, coniuntur par. Etiam nunc canuntur, & nos Vigiliarum notium Nocturnis quatuor, quibus contra quatuor hostium Nocturni officij genera vigelemus, admonent. Sunt autem hi

officij. hostes: Spiritualia nequitie in celestibus, Eph. 6. Peccatores supra dorsum nostrum fabricantes, Psal. 128. Caro concupiscens aduersus spiritum, Gal. 6. & mundus ad te diligendum prouocans, 1. Io. 2. Porro in memoriam illius laudabilis consuetudinis, & deuotionis antiquorum, æstiuo tempore celebrat Ecclesia Nocturnum Officium, sub

tempus primi Nocturni, quandoque tempestiuus. Hæc Durandus Lib. 5. in principio Cap. 3. Nocturnum officij circa primum festiuium.

Vigilie commendantur.

Itidorus

Li 1 de off

ficijs cap.

22.

Esa. 26 B.

psal. 118.

Concilium etiam Aquisgranense, de Nocturnis Officijs, & Vigiliarum antiquitate, Cap. 130. ita scribit: Antiqua est Vigiliarum

deuotio, familiare bonum omnibus Sanctis.

Esaïas denique Propheta exclamat ad Dominum, dicens: De nocte vigilat spiritus meus ad te, Deus, quia lex præcepta tua sunt super terram, Item Dauid & Regio & Prophetico sanctificatus vnguento, ita canit: Media nocte surgebam ad confitendum tibi

super

super

super iudicia Iusticiæ tuæ. Hoc nanque tempore vastator Angelus transiens, primogenita Aegyptiorum percussit. Vnde & nos vigilare oportet: ne periculo Aegyptiorum admisceamur. Iisdem etiam horis venturum se esse in Euangelio Saluator * asseruit: vnde & vigilandum auditores suos exuscitans, dicit: Beati serui illi, quos, cum venerit, Domini inuenerit vigilantes. & si vespertina, inquit, hora venerit, & si media nocte, & si in galli cantu, & inuenerit eos vigilantes: beati sunt serui illi. itaque & vos estote parati: quia nescitis, qua hora Filius hominis venturus est. Siquidem nec verbis solum docuit Vigiliis, sed etiam confirmauit exemplo. Nam testatur Euangelium, quia erat Iesus pernoctans in Oratione Dei. Paulus quoque, & Silas, in custodie publica, circa medium noctis orantes, Hymnum audientibus cunctis vincti dixisse memorantur, vbi repente terræ motu facto, & concussis carceris fundamentis, & ianuæ sponte apertæ, & omnium vincula sunt soluta. Vnde oportet, his horis, psallendi orandi quæ frequentiam nos in sanctis habere Officijs, finem quæ nostrum, vel si ad uenerit sub tali actu, expectare securi. Est autem quoddam genus Hæreticorum,

EXO. 12. D.

* asseruit.

Mat. 12. D.

LU. 12. C.

LU. 6.

Act. 16. D.

Hæretici
Nyctazon
tes.

superfluas existimantium sacras Vigilijs, & rura teme spiritali opere infructuosas, dicentes, *Iure rare diui- temerari Diuino: qui noctem fecit ad requi- na. em, sicut diem ad laborem. qui hæretici Græco sermone Nyctazontes, hoc est, Somniculosi, vocantur. Rupertus quoque nocturnas Vigilijs sic commendat. Cap. 8. Lib. 1. Vigilijs nocturnas, de quibus & Propheta, Media, inquit, nocte surgebam, ad confitendum tibi, item Euangelicę nobis gratiæ claritas magnificentius instituit. Nā dominus noster media nocte de Virgine natus, itidē (vt Samson quondam, obsessus ab Allophylis) media noctæ, cōfractis portis Inferi, surrexit à mortuis. Media nihilo minus nocte veaturus asseritur, in similitudinem Aegiptij temporis, quando Pascha celebratum est, & exterminator venit, & Dominus super tabernacula transijt, & in typum nostrarum frontium, sanguine Agni postes consecrati sunt. Vnde reor (inquit beatus Hieronymus) Traditionē Apostolicam permansisse, vt die Vigiliarum Paschæ, ante noctis medium dimittere non liceat populos, expectantes aduentum Christi: & postquā aduenerit illud tempus, securitate præsumpta, festū cunctos agere diem. Capite insuper 10. Diebus Dominicis & Sanctorum natalitijs, inquit, Vigilijs in tribus nocturni, dispartimur nocturnis, vt non solum verbo, sed

psal. 118.

Lu. 2.

Iud. 16.

mat. vlt.

mat. 25.

ex. 12.

Apoc. 7.

cur 3.

nocturni.

sed etiam factæ, tres vigilias prædicemus, de quibus ait Dominus, Beati serui illi, quos, LU. 12. cum venerit Dominus, inuenerit vigilantes, & si venerit in secunda vigilia, & si in tertia vigilia venerit, & ita inuenerit: beati sunt Serui illi. Tunc legendi atque canendi officia, quæ ad ædificandam Ecclesiam instituta sunt, numerosius concrepant, vt nos præparemus ad aperiendum domino, quacunque hora pulsauerit, ad modum duarum veteris Testamenti tubarum, quæ ad mouendum castra, crebrius atque concisius clangere iussæ sunt.

cur, lógæ
preces.

APOC. 3.
NUM. 10.

DOMINE LABIA

mea aperies, &c.

Quæ dicta sunt antea generaliter, de Diuinis Officijs, eadem hic repetere non est opus: quæ ibi tacita sunt, hoc loco referentur. Hæc itaque Labia nostra nunc petimus aperiri, quæ dudum cubitum ituri, os & pectus signo Crucis ✕ munientes, clauferamus. Aperies autem ponitur, pro Aperi, per Enallagen Temporis, Chorus vero non mutata persona, respondens, Et os meum annuntiabit laudem tuam, vnum cor & animam orantium vnâ commendat, quod etiam in sequentibus fit, Duran. Lib. 5. Cap. 3. Num. 9.

Aperies.

Et os meum.

GLORIA PATRI &c.

Labijs per Dei gratiam apertis, & Diabolo per auxilium Diuinum repulso, à Laude Dei ter Maximi incipiendum est. Durandus lb. Nu. 10.

DE INVITATORIO.

Inuitatorium. Non sufficit Deum laudare, nisi & alios ad laudandum inuites: ideo sequitur Inuitatorium, cum hoc inuitante psalmo 94. Venite exultemus. Inuitantur itaque omnes ad confitendū Domino, inuitanturq; alta voce, propter causas grauissimas, in hoc ipso 94. Dauidis psalmo (ibi Quoniam Deus magnus &c) descriptas. quo audito christiani in quibusdā Ecclesijs ante Altaria ad orationem iacentes, statim Chorum intrāt. Vbi verò venit ad Versum, Hodie si vocem eius &c. tunc maximè vox exaltatur. ne quis fortè obduratus, causare queat, vocem à se nō auditam. Officium Epiphanię caret Inuitatorio. cuius rei & alię causę sunt & quod psalmus, Venite exultemus, in nocturnis dicatur. Durandus Lib. 6. Cap. 16. Num. 9.

Populus.

Hodie si.

Dies Epip.

vigilię mortu. Idem fit in Officio mortuorū, nisi funere præsente quia in illo Officio, Christi exequias & triduanam eius sepulturam imitatur: Inuitatorium autem nondum dicitur die Parasceus. Durandus & Lib. 7. Cap. 35. nu. 2. 7.

Versus

Versus Inuitatorij, modò integrè modò im- Repetitio
perfectè repetiti, significant, alios magis, alios inuitato-
minus perfectè, laudare Deum Duran, Li. 5. rij.

Cà 3. Num. 10. & c.

DE VARIO NVME-
ro Nocturnorum, Antipho-
narum, Psalmorum, Le-
ctionum, & Respon-
soriorum.

Diebus festiuis & dominicis, tres dicimus
nocturnos, diebus verò profestis & ferialibus mysteriū
vnum: illis tria tempora representantur, an- trium No-
te Legem, Sub Lege, & post Legem, vnus vnā ctur. & v-
significat omnium Electorum Ecclesiam: in nius.
qua Deum vnum, eundemq; Trinum, rectè
confitemur. Eam verò triplicem temporū
rationem illud maximè confirmat: quòd in
tertio Nocturno, & Antiphonę canuntur ali-
quādo, Alleluia, & ex nouo Testamento, tā
Dominicis, quàm Ferialibus diebus, Lectio-
nes sumuntur cum Homilijs Euangeliorū.
quam ob causam, & Te Deum laudamus adj- Lectiones
citur. primus etiam Nocturnus, obscuras so- trium No-
let habere prophetias, alter verò sermones ctur.
Doctorum, multò planiores, quorum vtrun-
que rectè accommodatur, & ad obscuriorē

Dei

1 noctur-
nus diei
dom.

2 noct.

Dei cognitionem, ante Legem, & ad clario-
rem, sub Lege. Nouenarius numerus Anti-
phonarum, psalmorum, Lectionum, & Re-
sponsiorum, in tribus Nocturnis, nouem
ordines Angelorum nobis commemorat, vt
& cælestis Hierusalem excubias, in laudâdo
Deo ter Sanctissimo, imitemur, & omnes
Electos, qui fuerant ante Legem, sub Lege, &
sub Gratia, Angelis in laude atq; cognitione
sanctæ Trinitatis associari, sciamus. Primus
nocturnus diei Dominici habet 12. psalmos,
tres Antiphonas, quarum quælibet psalmis
quatuor, vno etiam Gloria patri conclusis,
respondet. Duodenarius itaque numerus
psalmorum, significat 12. tribus Iſrahel, ex tri-
bus Patriarchis ante Legem prognatos: quo-
rum vera & viua S. Trinitatis Fides, 4. virtu-
tibus Cardinalibus cæteris præluxit, cum
qua deinceps Fide, per Charitatem operante,
die Dominico (qui designat & commemorat
nobis nostram Resurrectionem) ante Iudis-
cem Christum comparebunt. Vbi verò sub
vna Antiphona, 12. psalmi canuntur, (quod in
Aduentu fit) vnâ illam cœlestem volupta-
tem, quæ amore vnus Dei comparatur, signi-
ficari puta. Alterius Nocturni Dominicalis
tribus psalmis, designantur illa tria, sub lege,
lex Moyſi, Prophetæ, & psalmi, Lu. 24. quo-
rum etiam omnium Fides, in ter gloriosam Tri-

Trinitatem, in resurrectione mortuorum
 erit illustris. Hoc autem & de tertio noctur-
 no intellige, qui præcipue commendat no-
 bis Ecclesiam Catholicam, tempore Gratia-
 in tres Mundi partes diffusam, in Asiam, Afri-
 cam, & Europam. Omnes igitur, sicut ca-
 put nostrum die Dominico resurrexit, re-
 surgemus, & secundum Fidem atque Ope-
 ra nostra, in illa regeneratione, iudicabimur.
 In nocturno Feriali, 12. psalmi dicuntur,
 cum sex Antiphonis, & Gloria Patri sexies
 repetito. Nam duos psalmos coniungi-
 mus. Duodecim itaque psalmi, sunt 12. ho-
 ræ noctis, ut saltem voto, omnibus horis deo
 seruiamus, quando quidem re ipsa hoc facere
 non possumus. Tunc autem laudes & ope-
 ra nostra, deo sunt accepta, quum ex dupli-
 ci Charitate, dei & proximi, profiscuntur.
 Senarius denique numerus admonet nos
 sex ætatum, & Hominis, & Mundi. Om-
 ni etenim tempore vera Charitas seruire
 debet deo. Tres quoque Lectiones, trium
 temporum doctrinam Electorum signifi-
 cant, interiecta verò Responsorio, tres illas
 virtutes Theologicas, Fidem, Spem, & Cha-
 ritem, quibus S. Trinitas omni est tem-
 pore colenda, commendare possunt.

Quod a die Resurrectionis ad Sabbatum Tres psal-
 in Albis, & à die Pentecostes ad Sabbatum miquado,
 eius.

3. Noct.

Nocturn. Fe-
rialis.

eiusdem, tres psalmi tantum tresque Lectiones, ad Nocturnos dicuntur, Gregorij septimi statutum est: qui alias, præter hebdomadas Paschæ & Pentecostes, idem faciunt, non ex regula sanctorum Patrum, sed ex fastidio, hoc facere comprobantur. Hæc Durandus Lib. 5. Cap. 3. Numero. 16. &c. Huius autem statuti hæc verba sunt, Distin 5. De Consec. In die Resurrectionis vsque in Sabbatum in Albis, & in die pentecostes vsque in Sabbatum eiusdem, tres psalmos tantum ad Nocturnos, tresque lectiones, antiquo more, canimus & legimus. Omnibus diebus alijs, per totum annum, si festum est, 1 x psalmos & 1 x Lectiones dicimus: Alias vero diebus, xii psalmos, & 111 Lectiones recitamus: In Dominicis vero diebus, xv 111 psalmos (excepto die paschæ, & pentecostes) & 1 x Lectiones celebramus. Illi autem, qui in quotidianis diebus tres, tantummodo psalmos & 111. Lectiones celebrare volunt, non ex regula sanctorum patrum, sed ex fastidio & negligentia, comprobantur hoc facere, &c. Est tamen aliquid apud Rupertum, Lib. 1. Cap. 10. quod tres Lectiones vsque ad Pentecosten, tueatur. Sic enim ille: Pluralitas Lectionum, pluralitatem significat Prædicatorum, qui ex tempore Gratiae, plures in Mundum missi sunt.

Sicut

Sicut enim profunda nocte, gallus rariores atque productiores cantus edere solet, vicina verò die, crebriores atque citiores: sic ante Incarnationem Dominicā, pauci & rari, post verò, multi & crebri præcones vitæ, missi sunt, paucitatem anteriorum, in tribus priuatarum noctium Lectionibus, multitudinē posteriorū, in natalicijs Domini, vel Sanctorū noui Testamēti, significamus. Ad eō autē causa hæc obtinuit vim rationis, vt Romanus ordo, (qui Diuinarū rerū causas, secundū Apostolicam Fidē, laudabiliter exequutus est) in ipsa nocte Paschali, non plus quā tres Lektionen habere decreuerit. Illa namque nocte Prædicatores sancti scilicet Apostoli, & numero pauci, & metu Iudeorū muti, & de morte Domini mœsti, videri fugiebāt, audiri metuebāt. Nā in ipso crepusculo, referentibus sanctis mulieribus, quod resurrexisset Dominus, & quod Lu. 24: visus esset ab eis nō crediderunt: & visa sunt coram eis, quasi deliramenta, verba hæc. Nec solū illa nocte, sed exinde quoque vsque * pentecosten, causam eandem in paucitate Lectionū * deest considerat, quando Prædicatores sancti, & numero plures, & feruore sancti Spiritus facundi sunt. non tamen minus rationi appropinquant, qui Maiestatem solennitatis attenden- Mat. 28. tes, integrum & solennem Lectionum obser- ioan. 20. uant numerū, quia etsi Apostoli muti fuerūt: 21.

Ange.

Angelorum alloquia, & ipsius Domini frequens visitatio, valde celebris & sequenda prædicatio est.

DE TE DEVM LAV- damus.

- alta vox.** Te Deum laudamus, alta voce cantatur, quo significari sciamus, quàm manifestè & mirificè, tempore Gratiae laudet Deum Ecclesia, ad cælestem cum Angelis Dei laudem aliquando peruentura. Ad eam verò Dei laudè, pulsus etià Campanarum excitamur. Quando autem, Te Deum laudamus, non dicitur,
- campanæ.**
- versus.** Versus, quem Sacerdos dicit, excitat audientes: vt in Dei laude permaneant, qui versus, voce demissa dictus, huius rei nos admonet, nihil prodesse clamorem vocis, nisi adsit clamor cordis. Auctor huius Hymni fertur fuisse beatus Ambrosius, cum Augustino, quem à Manichæis conuersum, Baptizan erat. Dur. Lib. 5. Ca. 3. nu. 30. & 31. De Campanis verò, pluribus pulchrè scribit Rupertus, in Ca. 16. Lib. 1. Sonora esse instrumenta in Ecclesia, quibus ad laudem Dei populus excitetur, Diuinæ auctoritatis, & antiquæ consuetudinis est. Nam olim Tubæ, nunc autem Campanæ, diuersâ quidem specie, sed eadem habentur ratione. Legimus in Leuitico, Tubas ex iussu Domini factas, quarum vsus esset in
- iubi.**
- Leuit. 23.**
- 25.**
- campanarū laus & commentatio.**

Iubileo, tantæ virtutis, vt ad crepitum earû, Num. 10.
 corrueret Hiericho & in Paralipomenon, in. 10. iue. 6. 33
 ter Cantores, nablis arcana cantantes, & inter I Par. 15.
 Leuitas, pro octaua canentes, concinente &
 subfiliante Dauid, septem Tubarum clango-
 re personare, coram arca fœderis Domini. psal. 91. 19
 at nunc, ad confitendum Domino, & ad an-
 nunciandum mâne misericordiam eius, &
 veritatem eius per noctem, & quæ signa per-
 sonant: & ad omnem horam Diuini Officii, tã-
 quam in Exordio præclaræ Orationis, has
 partes tenent, vt attentos, docilesq; ac bene-
 uolos, Diuinæ laudis Auditores efficiant. Hęc
 igitur Ecclesiæ signa, atque illæ legales Tubæ, vsus cam-
 panarum,
 vnum atq; idem significant, scilicet sanctos
 Ecclesiæ prædicatores: qui ad Sion montem, & tuba-
 & Ciuitatem sanctam cœlestem Hierusalem, rum.
 & multorum milliū Angelorum frequentiã,
 & ad futurum Dei Iudicium, populum inui-
 tant & præparant, magnitudinem rei, magni-
 tudine dicendi, qua possunt, exprimere con-
 tendunt. vt repositas intrinsecus aures cor-
 dis percellere, sensumq; surdi auditoris ad
 audiendum flectere & vincere, contendant.
 Quamuis ad potiora festinet oratio, præte-
 reundum nõ est, quomodo Prædicator per-
 pulcherri-
 fectus, huiusce signi quadam similitudine for-
 ma prædi-
 metur. duritiam metalli, fortitudine mentis, catoris in-
 plectrumq; ferreum, quo sonus eliditur, stitutus.

E con-

- constantia sermonis imitetur. Ecce dedi, ait
 ezech. 3. Dominus, faciem tuam, valentiorē facie-
 bus eorum, & frontem tuam, duriorē frō-
 tibus eorum: & vt adamantem, & vt silicem
 dedi faciem tuam. Fugiens quoq; terrenam
 philip. 3. habitationem, & dicens, Nostra autem con-
 psal. 60. uersatio. in cœlis est, sursum cor suspendat,
 ezech. 3. pendensq; de turri fortitudinis, quæ stet cō-
 tra faciem inimici, speculatorem se memine-
 rit positum esse domui Israhel. Gestet autē
 lignum Crucis in capite, id est, in principali
 suo, quod est mens: funemq; exinde colliga-
 tum, id est, vinculum Charitatis, vsque ad in-
 firmos Fratres, quasi ad terram vsque porri-
 gat quo commonitus, personare, & os suum
 2. Cor. 5. dilatare nunquam desistat, dicens: Charitas
 enim Christi vrget nos. Ita custos super
 muros Hierusalem constitutus, non taceat:
 esa. 62. sed quodcunque viderit, vel audierit, annū-
 ciet, iuxta illud: Qui reminiscimini Domini,
 2. Tim. 4. ne taceatis, & ne detis silentium ei. & tota
 amos. 6. die & tota nocte, instans opportunē, impor-
 tunē, his qui dormiunt in lectis eburneis, &
 lasciuiunt in stratis suis, non taceat laudare
 Nomen Domini. ne vsque ad Matutinum,
 id est, vsque ad tremendum dei Iudicium,
 male pacato confepulti somno pereant. Ad
 postremum illud notandū: quod quemad-
 modum ex tempore Gratiae, plures Prædi-
 catores

atores milti, crebrius Theologicis concre-
pant symbolis, habentes donationes secun-
dum Gratiā, quæ data est eis, differentes: RO. 12:
ita signa prædicta, quantitate & sono differen- Variteas
tia, quoties aliqua donationis Evangelicæ campana-
festiua commemoratio fit, tumultuosius tin- rum.
niunt, & per-tonant crebrius, & producti-
us reboant. vt dormientes in nocte, & ebri-
os, (qui enim dormiunt, nocte dormiunt. & I. Thes. 5.
qui ebrij sunt, nocte ebrij sunt) ad laudē dei
quasi violenter excitent, & si non euincunt
sic, vt eos exurgere cogant ad orandum, ne
intrent in tentationem: saltem securè dormi-
re non permittant. Trinum itaq; solennis Ternarij
dici classicum, id est, Matutinum, Vesperti- numeri
num, & quod ad Missæ pulsatur innitium sic pulsus.
imitetur Evangelicus Prædicatorum Cho-
rus, vt semper prædicet Lamentationes
præsentis vitæ, Carmen futuræ, Væ gehē-
næ. Hæc ibi Rupertus, de mysterio Cam-
panarum, apud Horas Canon. vñtatarum.

DE MATVTINIS

Laudibus, & Vesp-
ris.

Matutinas Laudes cum Nocturnis con- Quādo ca-
iunctim nūc cani, apud nocturnos diximus: nantur
sunt tamen nonnulli, qui Eldræ ordinem Laudes.
sequentes, manē aurora rutilante, Laudes

E 3 dicunt

dicunt. Tali nanque hora Christus victor. & mortuis resurrexit, Mar. vlt. Dicuntur autē Laudes, quod laudem diuinam præcipue continent. quæ quidem Laudes Matutine, vnâ cum Vespertinis, in locum iugis Sacrificij veteris Testamenti, quod mâne & vespere offerebatur, commodè successerunt: proptereaq; eadem ferè est ratio Laudum, quæ Vesperarum. Nam & psalmorum idem est numerus vtroque: vt ibi, ita quoque hic, Capitulum, Hymnus, Versus, Anthiphona, Canticum Oratio, & Suffragia dicuntur. nisi quod Officium Vespertinum, propter rem digniorem, quam significat, dignius habetur: ideoq; & soleniùs cantatur, & Responsorium ei adijcitur. Quid significant Laudes, in Nocturnis dictum est, de Vesperis, suo loco diuersus accetur. Ad eas itaque Dei Laudes, versu à Sacerdotum præmissio (de quo, & apud Te Deum lau.) auditores excitantur: Diuinum deinde imploratur auxilium, Deus in adiutorium &c. Duran. Lib. 5. Cap. 4. Num. 1. & C. 1 & Cap. 9. Num. 1, & c. Rupertus verò, de Matutina & Vespertina sinaxi, Cap 6. Lib. 1. ita scribit: Vespertinae atque Matutinae Laudis Sacrificium, magnis est nobis sacramentis dedicatum: Omitto, quod in vmbra veteris Instrumēti, mâne & vespere iugiter exod. 29. offerebatur holocaustum: de quo dicit Lex, Sacri-

Sacrificium est Domino in odorem suauitatis, oblatione perpetua in generationes vestras. Ad Euangelicam enim propero Gratiā: inde harum splendida clarescit Horarum dignitas. Vespere Dominus panem & Mat. 26. Vinū assumens, & in veritate sui Corporis & Sanguinis representans, suis portatus in manibus, testamentum scribit suis hæredibus, Humilitatem scilicet & Charitatem lauando pedes Discipulorum maxime commedans, Ioan. 13. iterumq; recumbens, longi solēnitæ sermone amicis & filiis iā moriturus vltimū Vale dixit. Itē in Vespera sepelitur, in vesperā nūc hilo minus apparens viuus in habitu peregrini, Mat. 27. cognoscitur in fractione panis, & hospitalia Lu. 24. discipulorū corda, iniectione sue charitatis igne succendit. In Matutino petrum, qui ter negauerat, gallicantus redarguit, Dominus respicit, & negator Pœnitens ad lachrymas confugit. Item Diluculo sanctis mulieribus Mat. 28. Resurrectione Domini a dealbatis Angelis annunciata, tristitia fidelium iam incipit conuerti in gaudium: quæritur viuens cum mortuis, & viuus se ostendit: tangi quoque dignatur & adorari. His Horis additur Canticum de Euangelio. quia scilicet canuntur pro Octaua. Spectant enim Canticum Euangelicum in beatitudinem Resurrectionis: qua maxime insignitæ sunt, iuxta sensum illius cum.

Mat. 28.^omatutinas
Laudes, &
vesperas,
iterū com-
mendat.

Exod. 27.

Deut. 16.

* Fortasse

legēdum

est, superi-

ora.

EXO. 14.

Euangelici Capituli: Vespere Sabbati, quæ
lucet in prima Sabbati. Et Cap. 9. hæc
insuper addit. Matutinae & Vesperæ à cæ-
teris Horis, & numero psalmorum, & or-
dine Hymnorum, non immeritò differunt.
Nam ex Veteri quoque Testamento, anti-
quam (vt dictum est) auctoritatem trahunt.
Nec enim nihil momenti habere debuit in
his antiquitas illa Matutini & Vespertini
Sacrificij, & (vt supra * repetam) immola-
tio Paschalis Agni, quæ fiebat in Vespera, &
illud, quod fiebat in Vigilia matutina, qua
respexit Dominus supra castra Aegyptio-
rum, & interfecit exercitum eorum, & sub-
uertit rotas curruum, ferebanturque in
profundum. itemque illud, quod in Mundi
Creatione, alijs horis tacitis, commemoran-
tur Vespere & Mane, in senaria Diuino-
rum operum distinctione. Iure ergo Hym-
num, qui est Euangelicæ læticiæ, exemplo
Domini, qui Hymno dicto exiuit in mon-
tem Oliuarum, his duntaxat Horis, Psalmi
psalmipre vetustate auctoritatis antecedunt: & quia
cedentes ex Euangelio maxima Sacramenta comme-
hymnos. morant, & ob hoc Euangelicis decorati
sunt Canticis, Hymnos eisdem pene con-
iunctos habent.

Concilium etiam Aquisgranense Cap. 129.

De Matutinis ita scribit.

De Matutinarum antiquitate & auctori-
tate, testis est Dauid Propheta, dicens: In
matutinis meditabor in te, quia fuisti adiutor
meus. Et talibi: Præuenerunt oculi mei ad
te diluculo, vt meditarer eloquia tua, Cas-
sianus autem dicit: Matutinæ solennitatis
officio, nouo adhuc tempore instituto primi-
tus in Bethleem Monasterio, vbi Dominus
noster Iesus Christus, pro redemptione sa-
lutis, ex Virgine nasci dignatus est, sicque
ex illa, per vniuersum Mundum, eiusdem
celebrationis inualuit consuetudo. Dilucu-
lo autem proinde oratur, quod Resurrectio
Christi celebretur. Matutina autem luce
radiante, Dominus & Saluator noster ab In-
feris resurrexit, quando cœpit oriri Fide-
libus lux, quæ moriente Christo, occiderat
peccatoribus. Siquidem & eo tempore cū-
ctis spes futuræ Resurrectionis creditur,
cū Iusti & omnes ab hac temporaria
morte, quasi à sopore somni resurgentes,
euigilabunt.

rursus cō
médantur
laudes.
Psal. 62.
Psal. 118.

DE PSALMIS

Laudum.

Quinque psalmi Laudum, notant quin- s. psalmi,

E 4 que

que sensuum reparationem. Purissimè ete-
 canticum nim laudandus est semper Deus. Canticum
 triū puer. trium puerorum, Benedicite, sine Gloria Pa-
 tri propterea dicitur, quia proximis versifi-
 bus, eiusdem Trinitatis laus continetur.
 Quòd autē duo psalmi, in Deus Deus meus,
 & tres, in Laudate Dominum de cœlis, con-
 iunguntur: huius rei simplex causa sit, psal-
 morum eiusdem argumenti breuitas. Die-
 bus Dominicis & festis, canitur psalmus læ-
 titiæ, Dominus regnavit, cum cæteris simili-
 bus. ferialibus verò, psalmus lugubris, Mife-
 rere mei Deus &c. quia illi dies, recolunt,
 Resurrectionem & gaudia Sanctorum in cæ-
 lis, hi verò, peregrinationem & pœniten-
 tiam in terris duo tamen psalmi, Deus Deus
 meus, & Laudate D. de cœlis, nunquam omit-
 tuntur: quia semper est nobis ad Deum de
 luce vigilandum, Semper ille, vt nostri mise-
 reatur, rogandus, omni & loco & tempore,
 tam in aduersis quàm prosperis, est ipse lau-
 dandus. Dur. Lib. 5. Cap. 4. Nu. 7 &c.

DE CAPITVLO &c.

Antiphonam, vt in alijs Horis, ita & hic,
 Responso Capitulum sequitur: sed Responsorium,
 riū cur o- quod in omnibus horis locum habet, in Lau-
 mittatur: dibus omittitur vel propterea, quòd in No-
 cturnis, qui hodie cum Laudibus coniun-
 ctim

Cum canuntur, plura sunt dicta Responso-
 ria. Chorus deinde assentiens exhortationi,
 quam Capitulum fecit, Hymnum resonat: capitu.
 Versus verò, alta voce præmissus, ad creden- Hymnus.
 dum promissis dei nos excitat. Canticum versus.
 enim Zachariæ, clarè nobis prædicat imple- Canticum
 tas Dei promissiones, deumque ipsum pro- zach.
 pterea laudat: cui, sicut alijs omnibus verbis
 Euangelicis, ab omnibus assurgitur. dignius
 esse diximus. Officium Vespertinum, quam
 laudū: dignioris itaq; Mariæ Canticum, can-
 tur in Vesperis, Zachariæ, in laudibus, quan-
 quam & Orientis mentio, hic facta, rectè ser-
 uat decorum: quem admodum & Simeonis Canticum
 Canticum, vbi dimittitur seruus domini in Simeonis.
 pace, aptè conuenit Completorio. Dum autè
 Versus, ante Canticum dicitur, offertur In- Incensum.
 censum circa Altare. vt propterea maxime
 laudandum esse deum, quod visitauit & fecit
 redemptionem plebi suæ, significetur. Quo-
 modo autem sit laudandus, turribulum, ignis, vsus incē-
 incensum, & fumus, docent. Turribulum si, & my-
 euim, est Cor hominis, Ignis, Charitas, Incē- sterium.
 sum, Oratio, Fumus, Deuotio. quam ob cau-
 sam dicitur, ex Ps. 140. Dirigatur ad te, Do-
 mine, Oratio mea &c. Atque hoc est illud
 mysticum & spirituale Incensum, quod & re-
 liqui veteres Sacerdotes, & ipse Zacharias,
 ingressus in templū domini, posuisse dicitur.

Oratio.

Fit etiam hoc, propter honorem Euangelio habendum. Quæ sequitur Oratio, cum cæteris, de his suprà dictum est Durand. Lib. 5. Cap. 4. Num. 27. vsque ad finem Capituli, & Cap. 9. Nu. 4. & c.

DE PRIMA.

Tempus
canendæ
Primæ.

Priuegium Horarum Canonicarū quod sit, initio dictum est: tametsi & plures aliæ causæ dari possint: Non est etiam opus, earum rerum explicare rationes, quæ primæ communia sunt cum cæteris Horis: propria tantum eius persequamur. De hac Durand. Lib. 5. Cap. 5. incipit scribere. Canitur autem Prima sua hora, siue in diluculo, Durand. Num. 5.

Mat. 27.
Ioan. 21.

Mat. 6.

Rupertus verò, Lib. 1. Cap. 2. sic de Prima scribit: Prima Hora Creatori nostro laudes referre debemus, ante omnem curam corporis: qua scilicet hora Dominus noster, iam consputus & illusus, atque a lapidibus cæsus, & adhuc opprobrijs saturandus, Pilato propter nos ligatus additit: itemque rediuiuus, stans in littore, cum in captura piscium (à quibus retia rupta non sunt) significasset Ecclesiam, qualis futura est in resurrectione mortuorum, mellitum cum septem discipulis celebravit conuiuium. Quia ergo primū querendum est regnum Dei, & cætera adiungien-

cientur nobis, & in Lege iubet Dominus,
omne sibi primitiuum offerri: Primam of-
feramus horam diei nostro redemptori, & EXO. 13. 23.
quæramus regnum eius, qui passus est pro- ROMA. 4.
pter delicta nostra, & Resurrexit propter
Iustificationem nostram.

DE PSALMIS PRI-

mæ, Tert. Sext. & None.

S. Trinitas operibus nostris glorificari 3. psalmi.
debet, tres itaque Psalmos, qui Opera signi-
ficant, omnibus Horis, in honorem canimus
sanctissimæ Trinitatis. Nam Quicumq; vult Quicumq;
saluus esse, nostræ Fidei (quo scuto forti, &
victoria nostra, resistendum est Diabolo,
Eph. 6. 1. Pet. & 10. 5.) confessionē continet:
confitemini verò, propter singularem chri- confitemi
sti Resurrectionis diem, quam fecit Domi- ni.
nus, diebus tantum Dominicis additur. psal-
mus ille 118. Beati immaculati in via, per om-
nes Horas ab Ecclesia ruminatur: vt qui, se- psal. 118.
cundum Ambrosium, paradisus est pomorū
& apotheca Spiritus sancti. Cæterū quando
Officiū ipsius diei dominici dicitur in Eccle-
sia, psalmis vsitatis quatuor additi alij quinq; psalmi 9
Deus De. meus respice &c. numerum cōsti-
tuūt nouenariū: qui tamē in quibusdā Eccle-
sijs, solū à Domi. Septuag. vsq; ad pascha, di-
cuntur, & nouem ordines Angelorū, vt cū

Symbolū
Athanas.

eis in Resurrectionis gaudio Trinitatem laudare possimus, nobis commendant. Symbolum Athanasij, Episcopi Alexandrini, quādoque non dicitur in Ecclesia, ex primaria Ecclesiæ institutione. Duran. lib. & Cap. 5. Num 3. &c.

DE CAPITVLO PRIMÆ &c.

In capitulo, Responsorio, & Versu, nihil hic est noui: nisi quod in aliquibus Ecclesijs. Capitulum & Responsorium aliquādo omituntur, certis de causis. Duran. Num. 7.

DE PRECIBVS PRIMÆ, Tert. Sex. & Nonę.

Preces institutæ, non explicatione misteriorum, sed attentione mentis inter orandū, opus habent. κύριε ἐλέη Ἐν, χριστέ ἐλέη Ἐν, & rursus κύριε ἐλέη Ἐν, aliās ter dicitur, aliās semel: illo numero trinitatis, hoc, vnus Deus designatur. (Kirie leyson, sic & duæ sunt dictiones, & 7. Syllabarum, vt domine miserere. quod psal. 40. bis positum inuenies. pulchrū itaq; esset, vitiosa emendari.) Oratio domini ca. voce demissa & secretè dicitur, propter humilitatem, deuotionem, & attentionem, in orando: finis tamē ipsius altè pronuntiatur: vt multitudinem orantem, Amenq; respondentem, facilius exaudiat Deus. Principium quo-

Kyrieleyson.
oratio dominica,

quoq; eius publice pronuntiatur. ut ea ratio-
 ne populi astantes ad orandum inuitentur.
 Symbolū itidem Apostolorū dicitur voce de Symbolo
 missā, finis verò, alta, quia corde creditur ad Apost.
 Iustitiam, ore autem confessio fit ad Salutē,
 Ro. 10. Subsequuntur postea multæ preces, preces.
 dicitur & ps. 50. Misereere mei Deus, in om- psal. 50.
 nibus Horis. Sunt enim intra Ecclesiā & qui
 minima & qui maxima cōmittunt: pro omni-
 bus hīc diligenter oratur, Dum autē preces *preces*
 huiusmodi dicuntur, diebus profectis. Sacer- *quomodo*
 dos ad terrā se prosternit, ut maiore in se, & *dicendæ.*
 in alijs excitet deuotionem. Sed finito psal-
 mo, Misereere mei Deus, surgit, & stans, Ora-
 tionem dicit, cæteri verò, prostrati manent,
 in quibusdam verò Ecclesijs, omnes cum
 surgente surgunt. Prostrati ergo, & adorando *Varius in*
 in faciem cadentes, profectis diebus quan- *orando ha-*
 doque oramus, eoque modo infirmitatem *bitus cor-*
 nostram agnoscimus, & indignitatem no- *poris.*
 stram Deo declaramus, quandoque etiam,
 in priuatis Orationibus, genua flectimus, quā-
 doque stamus, primus modus, quum proster-
 nimur, exprimit. Conditionem nostram, *Quando stā-*
 alter, Desiderium, in tertio Spes est, Diebus *dum est in*
 verò Dominicis, & paschalibus, genu fle- *orando.*
 xio non fit, nec dicitur per Horas *Kyrie el.*
 Gv., nec Oratio Dominica, sed stantes ora- *oratio*
 mus, (qua de re & Basil, Cap. 27. De Spiritu dom-
 sancto,

sancto, & Hier. in Dialogo aduersus Lucifer,
 & De Cons. Dist 3 Quoniam sunt, ex Con-
 cilio Nicæno Cap. 20. propter lætitiā Re-
 surrectionis, diei Dominico dicatam. Idem
 facimus & diebus pentecostes, quibus reco-
 limus libertatem, per aduentum Spiritus
 sancti nobis datam, idem & alijs festiuis die-
 bus, propter lætitiā illius, quæ in cœlis iam
 fruitur lætitiā sempiterna, sanctæ Angelo-
 rum atque Sanctorum societatis, nisi pro
 præsentia Corporis & Sanguinis Christi,
 hoc est, tunc stare non conuenit. Stantes au-
 tem, capite inclinato orare debemus, sicut &
 doctandū. deuotæ mulieres, ad monumentum fece-
 runt, vt etiam hoc modo, antequam resurre-
 ctionis nostræ premia consequimur, flebi-
 les preces vitæ præsentis emitamus. In
 minica est quibusdam tamen Ecclesijs, omnibus Offi-
 cijs Oratio Dominica adhibetur, licet stan-
 do id fiat. Nam ipsa est sal & condimentum
 Sacrificij Christianorum: quemadmodum
 & in veteri Testamento, nullum Sacrificiū
 sine sale fiebat, Leu. 2. Oratio tandem, & Sa-
 lutatio, & in B. nedicamus Domino Gratia-
 rum actio, concludunt eas Horarum preces,
 Dur. Li & cap. 5. nu. 8. & c. Rupertus etiam,
 quando genua non flectamus, Li. 1. Ca. 10 his
 ostendit verbis: Quoties, inquit, de tempore
 Gratia materiā laudis sumptā habemus, (ver-
 bi gra-

bi gratia, diebus Dominicis, & Sanctorum
natalicijs) genua in ipsis Horis nō flectimus,
stando proferentes libertatem & gratiā: quæ
colli nostri, qui eramus curui, iugum ferre-
um confregit, vt incederemus recti.

Gal. 4.

Eph. 2.

Hiere. 28.

Esa. 45.

DE PRETIOSA IN

conspēctū &c.

Postquam Ecclesia dixerit Orationes ad
Dominum, implorat Orationes Sanctorum,
dicens: pretiosa in cōspēctū &c. quod ad pri-
mā pertinere, quidam aiunt, quidam negant.
deinde sacerdos, ad honorem Trinitatis,
orat ter Deus in adiuto & cideoq; subijcit,
Gloria Patri &c. Sequuntur deinde alia, &
Oratione seruitium concluditur. Duran.
Lib. & Cap. 5. num. 18.

neus in ad-
iut. &c.

DE TERTIA, SEXTA,

& Nona.

De Officio reliquarum Horarū diei, apud
Primam dictum est: Psalmorum numerus
retinetur hic ternarius, cum Versibus Psal-
morum senis denis, David namq; ordinē Al-
phabeti in Ps. 118. seruans, omnibus Literis
octonos Versus, Ecclesia verò, Psalmis om-
nibus binas dedit Literas, vt psalmo Beati
immaculati, Aleph, & Beth, psal Legē pone,
He & Vau &c. Du. tamē Li. & ca. 5. Nu. 4. cer-
ta profert horū numerorū mysteria, sed quæ
parum

Versus se-
nideni,

parum ad ædificationē pertineant: illud utiq;
pulchrum est, ac vtile, quod binæ Literæ,
in vnum Psalmum coniunctæ, duorum Cha-
ritatis præceptorum nos admonere possunt.
qua de re Dur. in fine Lib. 5. num. 12. Preces
hic etiam dici, sicut apud Primam, auctor est
Duran. Lib. 5. Cap. 6. 7. & 8. qua de re iam
dictum est, apud primam. Versus qui dicun-
tur in Tertia, in Sexra, & in Nona, habent
Iubilum. eò quòd nulla hora exprimere va-
lemus gaudium & brabium sempiternum,
Teste Duran. in fine Cap. 8. De his tribus
Horis, sic etiam scribitur in Cap. 12 6. Conci-
lij Aquisgranensis, ex Lib. 1. Cap. 19. Isidori
De officijs: Horam tertiam, & sextam, &
nonam, Daniel & tres pueri supplicationi-
bus deuouerūt, scilicet vt ab ortu diei, in tem-
pus supplicationis tres horæ porrectæ, Tri-
nitatis nobis reuerentiam declararent, parili-
ter à Tertia ad Sextam, atque inde ad No-
nam, per paria lucis intervalla ratis dimensio-
nibus terminata. Trinitas ter die rogata, id
est deprecata, coleretur. Illud etiam occur-
rit ad probationem venerabilis Trinitatis,
quòd Spiritus sanctus hora tertia, hoc est, suo
loco & numero & tempore, descendit ad
terras, impleturus gratiam, quam Christus
promisit. Nam & Sexta hora Christus pas-
sus, in Nonam patibuli cruciamenta porre-

it. Tali enim Sacramento, legitimis ad pre-
 cem temporibus per ternas horas, Trinitatis
 perfectio aut laudatur celebritatibus aut pre-
 cibus impetratur: & si computetur diurna ce-
 lebritas per quaternarium, vsque in Vesper-
 tinum Officium, hoc est, quaternis: significa-
 tur, quia mundus quadrifario diuisus, in Tri-
 nitate saluatur. Siquidem & in nocte stas-
 tiones & vigiliæ militares, in quatuor par-
 tes diuisæ, ternis horarum spatijs secernun-
 tur, vt & in ipsis nocturnis mundialibusq; of-
 ficijs, Trinitatis mysterium veneretur.
 Ruperti quoq; Cap. 3. 4. & 5. Lib. 1. hæc ver-
 ba sunt: Hora Tertia duplici ratione splendet
 insignis. Nanq; hac hora Dominus Iesus spi-
 nis coronatus, & linguis Iudæorum crucifi-
 xus est, iuxta illud, Filij hominum, dentes
 eorum arma & sagittæ, & lingua eorum, gla-
 dius acutus, videlicet, quia Pilato iudicante
 illum dimitti, firmauerunt sibi sermonem
 nequam, pertinaciter clamando, Crucifige,
 Crucifige, & Spiritus sanctus (qui in remissi-
 onem peccatorum non fuerat datus, ante
 quam Iesus esset glorificatus) super nascentē
 Ecclesiam, in igneis linguis effusus est, & est
 impletum Discipulis promissum Domini, Act. 1.
 dicentis, Vos autem Baptizabimini Spiritu
 sancto, non post multos hos dies.

Hora sexta Christus Dominus, propter
 nos

ioan. 12.

ibidem.

Hora. 9.

mat. 27.

mar. 15.

Lu. 23.

2. cor. 3.

ioan. 19.

* Sacramē

ta.

nos in Cruce exaltatus est: ut ad se omnia traheret, & extincto modico lumine Iudæorū. (de quo ipsa lux vera dixerat: Adhuc modicum lumen in vobis est, currite. dum lumen vitæ habetis, ut non tenebræ vos comprehendant) Corporalibus quoque super terram irruentibus tenebris, Lumen verum transiit ad illuminationem gentium.

Nona quoque hora iurè in laudem Dei clamamus: quando clamans Dominus Iesus voce magna, emisit spiritum, Latrone admisso in paradysum, & venia, quamuis fero, veraciter poenitentibus & confitentibus dedicata, & rescisso velo Legis & prophetarum, cœpimus reuelata facie contemplari Gloriam Domini. Tunc etiam latere eius perforato, formandæ Ecclesiæ profluxerunt* Elementa, Sanguis, quo redimimur, Aqua, qua abluimur.

DE VESPERIS.

Apud Matutinas laudes, dicta sunt aliqua de Vesperis: nunc reliqua persequamur.

Horæ ves.

mysteria.

Hora Vespertina, præter Christum de Cruce depositum, significat etiam primum Adventum Domini: qui fuit, vergente Mundi Vespere, id est, in fine seculorum, 1. Corinth. 10. Vespere etiam facto, Sacramentum Corporis & Sanguinis sui Christus instituit,

&

& in fractione panis, euntibus in Emaus, seipsum manifestavit. Hinc itaque cognosce, dignius hoc esse Officium, quàm Laudes (ut ibi dictum est) matutinas. Officium Vesperæ, diei sequentis, incipit in Vesperis, secundum Esdræ (qua de re, apud Horarum Can. cij. numerum) consuetudinem. Vespertinum Officium, à Vespere stella nominatur, quæ etymon. oritur in principio noctis. Quinque Psalmi Psalmi 5: Vesperarum, non modò nos admonent, ut per quinque sensus corporis commissa corrigamus: sed quinque etiam Christi vulnera, qui pro nobis, obtulit Sacrificium in vespera Mundi, nobis commemorant. Durand. Lib. 3. cap. 9. Num. 1. & c

Concilium etiam Aquisgranense, ex Li. 1. cap. 20. Isidori de Officijs, de precibus Vespertinis cap. 127. hæc scribit: Vespertinum diurni finis Officium, diurnæ & alternæ lucis occasus est, cuius ex veteri Testamento solennis celebratio est. Denique hoc tempore veterum Sacrificia offerri, adoleriq. Altario aromata & thura, mos erat. Testis est hymnidicus ille, Regio ac Sacerdotali perfunctus Officio, dicens: dirigatur Oratio mea, sicut Incensum in conspectu tuo: eleuatio manuum mearum. Sacrificium vespertinum. In nouo quoque Testamento, co-

commen-
datio Ve-
sperarū.

Exod. 29.

psal 140.

tempore Dominus & Saluator noster, ex
nātibus Apostolis misterium sui Corporis &
Sanguinis initiō tradidit. vt tēpus ipsum Sa-
crificij, vesperum ostenderet seculi. Proinde
in honore ac memoria tantorum sacramen-
torum, his temporibus adesse nos decet Dei
conspēctibus, & personare in eis cultibus
Orationum nostrarum illi Sacrificium offe-
rentes, atque in eius laudibus pariter exultā-
tes. Vesperum autem nominatur à syd. re,*
quod Vesper vocatur, & *decidente sole ex-
oritur. de quo Propheta dicit: Et Vesperum
super filios hominum *consurgere facit.

DE CAPITVLO &c.

De Capitulo, Responsorio, Hymno, (quæ
duo in quibusdam Ecclesijs, aliquādo omit-
tuntur) Versiculo, Antiphona, Magnificat,
& Thymiamate, dictum est in Laudibus ma-
tutinis. Accenduntur etiam lampades, dum
canitur Magnificat, propter honorē Euan-
gelij, & exultationem repræsentandam. Re-
cātata verò Antiphona, profestis diebus pro-
sternit se Ecclesia in Oratione, prolixius quā
in alijs Officijs orans: quia cū pro alijs,
omnibus, tūm maximē pro his, quibus occi-
dit Sol Iustitiæ, orat. Solennibus autem die-
bus statim dicitur Collecta, & quasi stantes
oramus. Dur. Li. 5. Ca. 9. à Nu. 4. vsque ad 9.

DE

Etymon.

*qui. (te.

*deceden

Iob. 38. d.

*procede

re.

prodire.

produce-

re.

Nu. 41.

Lāpades.

Preces.

collecta.

DE SECUNDIS

Vesperis.

Mortuorum Officium incipit à Vesperis: off. mortuorum tamen habet secundas Vesperas. quod hoc tuorum.

Officium finē habebit. quando animę saluandorum. ab omni pœna liberatę. æterna beatitudine fruentur. sed Sancti de quorum glorificatione in anima iam certa est Ecclesia, vesp. primas & secundas Vesperas habent: si in festo eorum 9. Lectiones dicantur: Primas vsus, enim habent, pro glorificatione animę. iam percepta: secundas verò, pro glorificatione primę tantum corporis habenda. Si verò tres tantum habent Lectiones: primas tantum Vesperas habebunt. vt ostendatur. quę datur in cælis, vsus. differentia præmiorum. Dur. Lib. 5. Cap. 9. Num. 10.

DE COMPLETORIO.

Privilegium Horarum Canonicarum initio diximus: alias etiam plures causas, apud Durandum suis locis inuenies: nos contenti esse possumus, vna Passione Christi, propter singularem nostrę ædificationem. Dicitur autem Completorium: quia in eo completur etymon. communis vsus locutionis, cibi & potus, & aliorum, quę necessariò, pro corporis sustentatione, sumuntur. Non est itaque congruū.

vt post hoc Officium aliquid aliud fiat, nisi quod pertineat ad quietem. Hinc est, quod statuit beatus Benedictus, vt post Completorium nemo loquatur. Dur. Lib. 5. Ca. 10. Num. 1. 6. & 9.

cōmenda-
tio com-
pletorij.
Psal. 131.

In Concilio etiam Aquisgranensi, Ca. 128. ex Lib. 1. Cap. 21. Isidori De Officijs, hæc scribuntur de Completorio: De Completis autem celebrandis, id etiam in Patrum inuenitur exemplis. David Propheta dicente: Si ascendero in lectum strati mei, si dederō somnum oculis meis, & palpebris meis dormitationem, & requiem temporibus meis, donec inueniam locum Domino, Tabernaculum Deo Iacob. Quis non stupeat tantam in Dei amore animi deuotionem, vt somnum sibi (sine quo vtique corpora humana deficiunt) penitus interdixerit, donec locum ac templum. Domini fabricandum, in pectore suo Rex & propheta reperiret? Quæ res nos debet fortiter admonere: vt si ipsi locus Domini esse volumus, & Tabernaculum eius aut Templum cupimus haberi, in quantum possumus, exempla Sanctorum imitemur, ne de nobis dicatur, quod legitur: Dormierunt somnum suum, & nihil inuenerunt omnes viri diuitiarum, in manibus suis.

Psal. 75.

Vsus.

Rupertus quoque, Lib. 1. Cap. 7. Hora Com.

DE COMPLETO.

89

Completorij, inquit, illud commemorat de
Passione Domini: quod iam egresso Iuda, pa
uere cœpit & tædere, factusque in agonia, Mar. 14.
prolixius orauit, & sanguineas guttas, pro
strato corpore, sudauit, torcular tunc solus
calcans, & in futuro sanguinem Martyrum
pro posse fundendum, præsignans: itemque
illud, de Resurrectione eius: quod prius,
quàm fecerat pacem inter Deum & homi
nes Legatus fidelis, rediens euangelizauit
nobis, stans in medio discipulorum suorum, ephe. 2.
& dicens eis, pax vobis. ioan. 20.

Esa. 63.

ephe. 2.
ioan. 20.

DE PARTIBVS
Completorij.

Hoc Officium incipit, præter morem alio
rum Officiorum, Conuerte nos Deus &c, Im
possibile enim est, quin & inter psallendum
erremus & peccemus. Sequuntur deinde
alia, vt in superioribus Horis. Psalmi qua
tuor dicuntur, propter obtinendam remis
sionem peccatorum: quæ, dum sumus in hoc
corpore, ex quatuor elementis composito,
committimus. Psalmi secundi, In te Domi
ne speraui, tantummodo sex versus dicun
tur, quia membris quieturis, & cordi noctu
vigilatur, illi Versus maxime conueniunt.
Psalmos sequitur hæc Antiphona. Alle
luia: deinde Hymnus, Capitulum cum
F + Re.

conuerte
nos.

psalmi 4.

in te do
mine.

allelu. &c.

Responſorio, adiſciuntur. quanquam hic va-
 ria conſuetudo eſt Eccleſiarum. Verſicu-
 lus etiam cum iubilo præmittitur, acuta vo-
 ce, ante Canticum Simeonis: quod ſini Ho-
 rarum maximè congruit. Oratione Domi-
 nica & Precibus contra noctis phantaſmata
 nos munimus: ſubjicitur & Symbolum, ut
 ſi forte mori nos contigerit, in confeſſione
 Fidei moriamur. Fit etiam in quibuſdam Ec-
 cleſijs, ſicut & in Prima, Confeſſio ge-
 neralis. Poſt Preces denique,
 cum Miſerere mei Deus. Sa-
 cerdos commendans Do-
 mino gregem ſuum,
 dicit Collectam.

preces.

symbolū.

confeſſio
 generalis.
 pſal. 50.

¶ 20



FINIS.

PRE-

98
PRECES

ANTEQVAM CV-
BITVM EATVR,

orandæ.

1 PATER NOSTER &c. cum
AVE MARIA,

2 Veni sancte Spiritus, &c.
DEVS in adiutorium &c. cum
GLORIA PATRI.

H Y M N V S.

Precamur, sancte Domine,
Defende nos in hac nocte:
Sit nobis in te requies:
Quietam noctem tribue.
Ne grauis somnus irruat:
Nec hostis nos surripiat,
Nec caro, illi consentiens,
Nos tibi reos statuatur.
Oculi somnum capiant,
Cor ad te semper vigilet:
Dextera tua protegat
Famulos, qui te diligunt:
Defensor noster, aspice:

¶ Versus,
propter
memoriã.
¶ Vulne-
rũ Chri-
sti.

F s inf.

Insidiantes reprime:
 Guberna tuos famulos,
 Quos sanguine mercatus es.
 Deo Patri sit gloria,
 Eiusque soli Filio,
 Cum Spiritu Paracleta,
 Nunc & per omne seculum. Amen

Antiphona.

Tu es Deus Saluator meus.

Psalmus I.

Petit remissionem peccatorum acta diei secum reputans diligenter. Denarius autem numerus Versuum adhibetur, propter Decalogi præcepta, semper obseruanda.

psal. 24. Ad te, Domine, leuavi animam meam: Deus meus in te confido, non erubescam.

psal. 50. Miserere mei, deus, secundum magnam misericordiam tuam.

psal. 24. Reminiscere miserationum tuarum, Domine, & misericordiarum tuarum, quæ a seculo sunt.

Syntaxis. Delicta iuuentutis meæ & ignorantias meas ne memineris, Domine.

tu domi. Secundum misericordiam tuam, memento memeto. mei tu, propter bonitatem tuam, Domine: multum est, Propter nomen tuum, Domine, propitiaberis peccato meo. multum est enim.

Deli.

Delicta quis intelligit: Ab occultis meis munda me, & ab alienis parce seruo tuo. Psal. 18.

Si mei non fuerint dominati: tunc immaculatus ero, & emundabor à delicto maximo: dominati mei, Hellenismus.

Et erunt vt complaceant eloquia oris mei, & meditatio cordis mei, in conspectu tuo semper. pro mihi. meditatio, s. complace-

Domine, adiutor meus, & redemptor meus. bit, que est in consp.

Gloria patri &c. Sicut erat &c.

PSALMVS II.

Gratias agit deo, totius diei diuina beneficia ponderans.

Benedic, anima mea, domino, & omnia, Psal. 102. quæ intra me sunt, nomini sancto eius. Nomini eius.

Benedic, anima mea, domino, (& noli obliuisci omnes retributiones eius) us, s. benedicant.

Qui propitiatur omnibus iniquitatibus tuis, illi, inquit, qui sanat omnes infirmitates tuas,

Qui redimit de interitu vitam tuam, qui coronat te in misericordia & miserationibus, benedic, qui propitiatur &c.

Qui replet in bonis desiderium tuum. renouabitur, vt aquilæ, iuuentus tua. Est enim appositio:

Diligam te, Domine, fortitudo mea, Dominus firmamentum meum, & refugium meum, & liberator meus, Psal. 17.

Deus

cornu. i. Deus meus, adiutor meus, & sperabo in eū:
robur, est. Protector meus, & cornu salutis meæ, & su-
Viuir, i. ipse sceptor meus.

sa vita est Viuir Dominus: & benedictus Deus meus,
nō vrido. & exaltetur Deus salutis meæ.

la gentiū. Benedictus Dominus deus Israël, à seculo

psal. 40. & vsque in seculum, fiat, fiat.

fiat, i. Gloria &c.

amen.

PSALMVS III.

Custodiam angelorum implorat,
contra insidias Satanæ.

psa. 120.

in mōtes,

s. cœlestes

vbi habi-

tat deus.

LEuauī oculos meos in montes, vnde
veniet auxilium mihi.

Auxilium meum à domino, qui fecit
cœlum & terram.

Non det in commotionem pedem tuum, ne-
que dormitet, qui custodit te.

psa. 24.

enallagen

personæ

obserua.

Ecce non dormitabit, neque dormet, qui cu-
stodit Israël.

Dominus custodit te ab omni malo, custo-
diat animam tuam Dominus.

psal. 90.

psal. 33.

Custodi animam meam, & erue me. non
erubescam, quoniam speraui in te.

immitet, i.

castra me-

tabitur.

in idip-

sum, i. &.

Angelis suis mandauit de te, vt custodiant te
in omnibus vijs tuis.

Immittet Angelus Domini, in circuitu timē-
tium eum, & eripiet eos.

In pace in id ipsam dormiam, & requiescam.

Quo

Quoniam tu, Domine, singulariter in spe, psal. 24.
constituisti me. Gloria patri &c.

Antiphona.

Tues Deus Saluator meus, & te sustinui liū patien-
tota die.

Te sustin.
i. tuū auxi
ter expe-
ctavi.

CAPITVLVM.

Fratres, Omnes vos filij lucis estis, & filij Dei, non sumus noctis, neque tenebrarum.
Igitur nō dormiamus, sicut & ceteri, sed vi-
gilemus, & sobrij simus. Deo gratias.

Responsorium.

Redde mihi lætitiā salutaris tui: Et Spi-
ritu principali confirma me. Salutaris tui.
Gloria Patri &c. Redde mihi lætitiā Salu-
taris tui.

psal. 50.
salut. sal.
uator est.
Spi. ve.

VERSVS.

Cor mundum crea in me, Deus, & Spiri-
tum rectum innoua in visceribus meis.

rō princi-
ipse spiri-
tus sanct.
psal. 50.
spir. nost.

ORATIO.

Agimus tibi gratias, omnipotens & mise-
ricors Deus. pro tuis omnibus beneficijs.
tua in nos benignitate collatis, simulq; à te
petimus, vt peccatis nostris omnibus remis-
sis, contra insidias omnium inimicorum no-
strorū nos tuearis atq; defendas, Per Domi-
nū nostrū, Iesum Christū, filiū tuum, qui te-
cū viuit & regnat in vnitate Spiritus sancti
Deus, per omnia secula seculorum, Amen.

Bene

est prauus
nisi ad re-
ctitudinē
spi. s. diri-
gatur.
Ora. conti-
net sum.
triū psal.
superiorū

Benedicamus Domino: Deo gratias.

PATER NOSTER. AVE MARIA.

CREDO &c. cum signo Crucis ✠,
fronti, ori, & pectori imprimendo.

BENEDICTIO

Mense I.

maior inci-
piens, hu-
militer di-
cit, Benedi-

Benedicite. RESP. Dominus:

cite, ceteri
respon-

Antiphona.

dēt, postu-
lantes, no.

Educit Dominus panem de terra.

du. Lib. 4.

PSALMVS.

cap. 59.

Omnia à te expectant, Domine, vt des illis
escam in tempore.

Nū. 10.

Dante te illis, colligent, aperiente te manum
tuam, omnia implebuntur bonitate.

psal. 103.

Auertente autem te faciem, turbabuntur,
auferes Spiritum eorum, & deficient, & in
puluerem suum reuertentur.

expositio

nes planā

faciūt fen-

tentiam.

Gloria patri &c. Sicut erat &c.

psal. 103

Antiphon.

Educit Dominus Panem de terra, & panis
cor hominis confirmat.

κύριε ἐλέησον, χριστέ ἐλέ. κύριε.

PATER NOSTER, AVE MARIA.

Et ne nos inducas in tentationem, RESP.

Sed libera nos à malo.

Versus.

Emic.

Emitte Spiritum tuum, & creabuntur:
RESP. Et renouabis faciem terræ.

97

psal. 103.
creabun-
tur, s. quæ

ORATIO.

Benedic. Domine, nos, & hæc dona, quæ de
tua largitate sumus sumpturi, per Christum
Dominum nostrum: Amen.

ad corpus
& animam
nutriendam
pertinent.

Tandem Anagnostes dicat.

Iube, Domine, benedicere: RESP. Mensam
caelestis participes faciat nos Rex æternæ
gloriæ, Amen.

Facies aut
Terre faci-
es est ho-
minis ex
terra orti.

GRATIARUM

Actio.

Anagnostes dicat:

Tu autem, Domine, miserere nobis, RESP. Deo gratias.

i. da bene-
dictionem.

Antiphona.

Laudationem Domini loquetur os meum.

Est autem bar-
barus hel-
piustamem,
humilis &
modestus.

PSALMVS.

Confitemini Domino, quoniam bonus, quo-
niam in seculum misericordia eius.

psal. 106.

Confiteantur Domino Misericordias eius,
& mirabilia eius filijs hominum.

Confiteri
Domino,

Quia satiauit animam inanem, & animam esu-
rientem satiauit bonis.

est lauda-
dominum.

Gloria Patri & c.

confitean-
tur, s. ho-

Sicut erat & c.

mirab, s.

Antiphona.

Lau. prædicent

psal. 144. Laudationem Domini loquetur os meum, &
benedicat omnis caro nomini sancto eius,
in seculum & in seculum seculi.

κύριε ἐλέησον, χριστέ ἐλέησον.

Pater noster, Ave Maria.

Et ne nos inducas in tentationem, **RESP.** sed libera nos à malo.

Versus cum Responsionibus.

psal. 103. Sit gloria Domini in seculum, Lætabitur
et exultabit, Dominus in operibus suis.

5. cum lēti- Cantabo Domino in vita mea: Psallam Deo
ria lauda- meo, quandiu sum.

latur. Lucundum sit ei eloquium meum: Ego verò
delectabor in Domino.

ORATIO.

Agimus tibi gratias, omnipotens & miseri-
cors Deus, pro omnibus beneficijs tuis, qui
viuis & regnas Deus, in secula seculorum:
Amen. Benedicamus Domino. **RESP.** Deo
gratias.

Deus det viuis gratiam: defunctis: requiem,
Ecclesiæ suæ, Regno nostro, & Imperio
christiano, pacem, nobis autē, amicis, & be-
nefactoribus nostris, post hanc vitam, vitam
sempiternam. Amen.

BENEDICTIO MEN-

sæ, II.

Benedicite: **RESP.** Dominus.

ANTI-

Antiphona.

Propè est Dominus omnibus, inuocantibus Ps. 144.
eum.

PSALMVS.

Oculi omniũ in te sperant Domine, & tu das
escam illorum in tempore opportuno.

Aperis tu manum tuam & imples omne ani-
mal benedictione.

Voluntatem timentium te facies, & depre-
cationem eorum exaudies, & saluos facies
eos.

Gloria Patri, & c.

Sicut erat, & c.

Antiphona.

Propè est Dominus omnibus inuocanti-
bus eum, omnibus inuocantibus eum in
veritate.

κύριε ἐλέη ἡμᾶς, χριστέ ἐλέη, κύριε.

PATER NOSTER, & c.

AVE MARIA, & c.

Et ne nos inducas in tentationem, RES P.

Sed libera nos a malo.

Versus.

Emitte spiritum tuum, & c.

Oratio.

Benedic Domine nos, & c.

Tandem Anagnostes dicat.

G Iube

Tube Domine &c. RES, Menſe cœleſtis &c.
vt in Benedictione I.

GRATIARVM

Actio.

ANAGNOSTES dicat, Tu autem, domine,
miserere nobis, RES P. Deo gratias.

Antiphona.

Ps 135. Confitemini Domino: quoniam bonus.

PSALMVS.

Dij vocan Confitemini deo deorum: RES P. Quoniam
tur etiam in seculum Misericordia eius.

Sancti ho- Qui dat escam omni carni: RES P. Quoniam
mines, dei in seculum Misericordia eius.

beneficio Confitemini Domino dominorum: RES P.
diuini- Quoniam in æternum Misericordia eius.

ti. Gloria Patri &c.

Sicut erat &c.

Antiphona.

Confitemini Domino: quoniam bonus, quo-
niam in seculum Misericordia eius.

κύριε ἐλέησον, χριστέ ἐλέησον.

PATER NOSTER.

AVE MARIA.

Et ne nos inducas in tentationem, RES P.
Sed libera nos a malo. &c. vt in Gratiarum
actione I.

LECTIO

LECTIONES DE

101

Beata Maria Virgine, in

Matutinis Precibus

dicendæ,

In quibus, Vita ipsius ad nostram utilitatem accomodatur.

LECTIO I.

Aue Maria, gratia plena: quę immaculata concepta, trimulaq; Domino consecrata, in templo fideliter ei seruiuisti, ora pro nobis tuum Filium: ut nos etiam, à peccatorum sordibus mundati, in Iustitia & Sanctitate, coram ipso, omnibus diebus nostris eidem seruiamus. Tu autem, Domine, miserere nostri.

LECTIO II.

Aue Maria, gratia plena, Dominus tecum. Luc. I.
cum: quę Angeli nuncio accepto: dei Filium,
tuo in utero conceptum, genuisti, eiusque Luc. 2.
omnia verba conseruans, diligenter illa in Ro. 13.
corde tuo contulisti, ora pro nobis tuum Filium: ut non etiam, ipsum induti, eius verborum auditores factoresque simus. Tu autem, Domine, miserere nobis. Iac. I.

Angelica

Salutatio

LECTIO III.

explicata

Aue Maria, gratia plena, Dominus tecum, benedicta tu in mulieribus, quę mater & Virgo plicata

G

2

facta

facta, vtriusque Legis Benedictionem confes-
 cuta es, ad extremumque supra Choros An-
 gelorum exaltata, ora pro nobis tuum Fi-
 lium: vt nos etiam, in nostra vocatione san-
 ctè persistentes & tuis vestigijs perse-
 ueranter insistentes, in cœlestem
 æternæ beatitudinis patriam
 transferamur. Tu
 autem, & c.

222

2

AVGV

me
ob
m
in
no
qu
tar
un
illo
me
nib
hi b

103

AVGV

STINI SENTENTIÆ
DE EVCHARISTIA
EXPLICATIO.

B. HERBESTINEAPO-
litani, ad bonum quendam
virum, ciuem Craco-
uiensem.

PRAEFATIO.

AMicus noster Stanislaus Zochovius,
Ecclesię Metrop. Leop. canonicus, occasio
quum agerem Cracouię, diligenter à scribendi,
me petebat, Frater in Christo charissime, vt
obscuram Augustini sententiam, de Sacra-
mento Corporis & Sanguinis Christi, quę
in Caput Ioã. 6. habetur explanare (si possẽ)
nõ grauarer. Aiebat enim ille, plerosq; ex ijs,
qui nouę Fidei laqueis irretiti sunt, hoc pu-
tare, quasi partes Zvinglianorum & Cal-
uinistarum, quos & Sacramentarios vocant,
illo loco tueatur Augustinus. Ex autem nu-
mero te quoque vnum, qui in Cæteris om-
nibus sis Catholicus, proferebat, spemq; mi-
hi bonam, te verioribus assentiri facile posse.

G 3 tuus

tuus ille bonus amicus dabat. Quid multa. semel, iterum ac sepius legi relegiq; Augustinum: atq; cum Catholicis ipsum, in ea causa cōsentire, à Calvinistis verò lōgè dissentire, cognoui. Factum hoc erat Cracoviæ: sed tu nihil istic mecum egisti. Nam nō multò pōst, Deo ita volente, Postnamiam iui, vbi quum totum Eucharistiæ Sacramentum diligentius perlustro, & Augustini sententiā adamusim Dialecticam dirigo, tu & Zochovius noster in mentem mihi venistis. Tractatur quidem à me huius vnus Sacramenti doctrina, ea Dialectica methodo, ex qua omnes imposturæ istorum, qui de vna Eucharistia multas opiniones pepererunt, facillimè deprehendi queant: verum quum ea res, vt omni ex parte possit esse perfecta, tempore indigeat longiore, nostra verò vita sit fragilis, caduca, & incerta: in duobus nunc Argumentis, quæ malè sumuntur ex Augustino, nimium impudentis inscitie & maliciosæ interpretationis cōvinco Calvinistas. Tu, si sapias, & animę tuæ melius cōsultum esse cupis non modò ex perpetua istorū discordia, sed ex duobus his etiam illorum Argumentis, dogmatū novorum cognosce falsitatem. Quoties quis istos audit, obscuris doctorū sententijs Ecclesiam Catholicā oppugnare, hanc regulam teneat inquirendæ Veritatis: vt, quid scribant

Adhortatio.

Regula inquirendæ sententiæ doctorū.

DE EVCHA. EXPLICA. 105

feribant alijs in locis, in quibus nihil obscurū
nihil est ambiguum. diligenter obseruet Hoc
enim facere docemur ab ipso Augustino, cō-
tra Iulianum Pelagianū legitime disputāte. *exēplo re*
abutebantur olim Ioanne Chrisostomo, *gula illu-*
optimo apud Græcos auctore, Pelagiani, *stratur.*
quasi negaretis, Infātes in Originali peccato
nasci: proterebatur ad eam rem eius illud te-
stimonium, quod in Lib. 1. Ca. 2. ab Augustino
citatur his verbis: Διὰ τὸ τοῦ καὶ τὰ παιδία
ἐκπρίουε, καὶ τοὶ αὐτὴ ματὰ καὶ ἔκοντα
hoc est, Ideo & Infantes Babtizamus, quam-
uis peccata non habentes. Augustinus itaque
vt ostenderet, magnam Iulianum Pelagianū
hæreticum, Catholico & sancto patri, facere
iniuriā, loca ipsi opposuit planiora, ex quorū
numero hic etiam vnus est, in Epistolam ad
Ro. Sermone 10. manifestū est, inquit, quo-
niā non ipsum Peccatū, quod ex legis trans-
gressione, sed illud Peccatū, quod ex Adæ in-
obedientia, hoc erat quod omnia cōtamina-
uit &c. Nihil, ex hac vna Chrisostomi sentē-
tia, planius esse potest, quā, omnes infantes
(quod Adæ inobedientia contaminentur)
Originali peccato esse subiectos. Locis pla-
nioribus productis, auctorisque sententia
demonstrata est deinde considerandum,
quo sensu illa, quæ obscurius dicta sunt, ac-
cipiantur, ad quam rem plurimum valet

Definitio cum Diuisione. Hoc enim modo & Augustinus Iuliano ostenderat, Ioannem Episcopum, quū Baptizandos infantes habere peccata negaret. Peccata intellexisse Propria Sua nūque peccata, quæ nascuntur ex transgressione Legis, infantes habere non possunt. Hæc certè optima est via non Doctorum modò Catholicorum, sed Scripturæ etiam explicandæ, vt Loca magis dilucida secuti, voces simplices Definiamus & Diuidamus: eoq. modo, quæ obscura fuerunt, aut esse videbantur, non difficulter explanemus.

Arrogans Quòd si a nobis legitimè re contexta, clamat iactatio nihilo mirus Hereticus, seipsum & Heretico Scripturæ, & Doctorum Ecclesiæ, germanarum Conmentem tueri: nos isti clamores, qui omnitenatur, bus Hereticis communes sunt, mouere nō debent. Nam & Iulianus ille Pelagianus hæc iactitabat, eodē Augustino ibidem teste: Liquidò claret, inquit, meam hanc sanam & veram esse sententiam: quam primo loco Ratio, deinde Scripturarum muniuit Auctoritas, & quam sanctorum virorum semper celebravit eruditio. qui tamen Veritati auctoritatē non suo tribuere consensu, sed testimoniū & gloriam de eius susceperunt consortio. Hæc Iulianus, & arroganter, & eleganter, qualia & isti Euangelici nunquam non habent in suo ore, sed nos NON quàm pulchre quis dicat,

cat sed quam verè dicat, perquirere debemus. Quare quum & de Augustini sententia modus in-
 queritur, vtrum ipsecum Catholicis, an cum quirendę
 Calvinistis, de Sacramēto sentiat: ea metho- Augustini
 do, qui volet esse studiosus perquirendę ve sententię,
 ritatis, paruo deprehendet negotio verita-
 tem. Proferantur primū ea, quę manife-
 stam continent sententiam Catholicorum:
 deinde verò, si quid obscurius alicubi scribe
 re videbitur, Definiendo atque Diuidendo
 explanetur. Hoc modo nos duobus præci-
 pui Calvinistarum Argumentis responde-
 bimus, & ab impijsimo Zwinglianismo, ¶ *Vtilitas.*
 pijsimum scriptorem Catholicum vindica-
 bimus, Deo nobis fauente. Magnam autem
 hæc vna res afferet pijs vtilitatem, neque
 pœnitebit omnino quenquam, germanam
 in his locis Augustini cognouisse mentem.
 Hinc enim plures alios suos errores isti
 Pseudoëuangelici hauserunt, cuius generis
 ille quique est, quod bonis tantum, non item
 malis, Corpus & sanguinem Christi dari,
 quidam malè opinantur. Sic anque in om-
 ni rerum cognitione accidit, vt vnvs error
 plures alios pariat. Vnde verò isti in eam ¶ *Vtilitas.*
 opinionem inciderint, inter legendum co- cas.
 gnoscet. Accedet illa quoque, magna profe-
 ctò vtilitas. quod qui sententiam Augustini
 non præcognouerit in ijs, quibus abutuntur

Caluinistæ, locis, illa etiam quæ citantur vñ
piâ ex ipso maximè verò De Consecr. Dist.
2. sanè difficiliter intelligat. Iam ergo rem ag
grediamur ipsam, in Dei Ter Maximi no
mine.

I ARGVMENTVM CAL uinistarum, quasi Augustino patrono.

Inter Baptismum & Eucharistiam est ana
logia. Ergo sicut aqua nō est Spiritus sanctus,
ita quoque Panis & Vinum non sunt Cor
pus & Sanguis Christi.

Antecedens confirmare nituntur (sed fru
stra, vt videbimus) duobus Augustini locis:
quorum alter, Epist. 23. ad Bonifacium, habe
tur, alter, in Libro Sententiarum Prosperi,
extat sic enim August. ad Bonifacium, Si, in
quit, sacramenta quandam similitudinē earū
rerum, quarū sacramenta sunt, non haberēt:
omninō sacramenta non essent. Ex hac autē
similitudine plerunque, etiam ipsarum rerū
nomina accipiunt. Sicut ergo, secundū quē
dam modum, sacramentum Corporis Chri
sti Corpus Christi est, sacramentum Sangui
nis Christi, Sanguis Christi est: ita sacramen
tum Fidei, Fides est. Ex Libro verò Sentent.
Prosperi citantur hæc verba, De Consecr.
Dist. 2. Can. Hoc est: Sicut cœlestis Panis,
qui

qui verè christi caro est, suo modo vocatur Corpus christi: quum reuera sit sacramentū corporis christi, illius videlicet, quod visibile, palpabile, mortale, in Cruce positum est: vocaturque ipsa Carnis Immolatio, quæ Sacerdotis manibus fit, Christi Passio, Mors, Crucifixio, non in rei veritate, sed significante mysterio: Sic sacramentum fidei, quo Baptisma intelligitur, Fides est. Hæc sunt Augustini verba: quæ etiam ante annos 400. Berengariani temerè catholicis obiecerant.

RESPONSIO, PER INSTANTIAM, in Regula inquirendæ Veritatis præscriptam.

Augustinus, non solùm aliàs, sed in his etiã locis, modo à Calvinistis citatis, esse præsentiam corporis christi in Eucharistia, confiteatur. Ergo alia est, quàm Berengariani Calvinistæ fingunt, verborum Augustini sententia.

Antecedens faciunt planissimum illa sola, (ne multa commemorem) quæ De consec. Dist. 2. can. Accesserunt, descripta sunt: ex quibus nos pauca, quæ nulla arte refelli queant, referamus.

In Psalmum. 33. Ita scribit, in
Præfatione.

Nónne videtur insania, Manducate Carnem meam, & bibite Sanguinem meum, & Quicumq; non menducauerit Carnem meam, & non biberit Sanguinem meum, non habebit in se vitam? quasi insanire videbatur: sed Regi Achis insanire videbatur, id est, stultis & ignorantibus &c. Quomodo hoc (Ferebatur in manibus suis) intelligatur in ipso Dauid, secundum Literam, non inuenimus. Ferebatur enim Christus in manibus suis, quando commendans ipsum Corpus suum, ait: Hoc est Corpus meum. Ferebat enim illud Corpus in manibus suis.

Eadem quoque repetit, in Concione 2. Quomodo ferebatur in manibus suis? quia quum commendaret ipsum Corpus suum, & Sanguinem suum, accepit in manus suas, quod norunt Fideles: & ipse se portabat quodammodo, quum diceret: Hoc est Corpus meum.

Et facta aliquoties mentione Corporis, atque Sanguinis Christi, Accesserunt, inquit, Iudæi ad Christum, vt Crucifigerent, nos ad eum accedamus, vt Corpus & Sanguinem eius accipiamus. Illi de Crucifixo tenebrati sunt, nos manducando

do Crucifixum & bibendo, illuminamur.
Accedite ergo ad eum, & illuminamini.

Et post pauca:

Apertè modò de ipso Sacramento vult dicere, quod ferebatur in manibus suis: Gustate, & videte, quoniam suauis est Dominus &c.

Denique in hæc verba, Mors peccatorum pessima:

Attendite, fratres, propter illa, quæ dicebamus: Verè magnus Dominus, & Misericordia eius vera: qui nobis dedit manducare Corpus suum, in quo tanta perpeffus est, & Sanguinem bibere.

In psal. etiam 98. his vtitur verbis.

Christus suscepit de terra terram, quia caro de terra est, & de carne Mariæ, Carnem accepit. & quia in ipsa Carne hic ambulauit, & ipsam Carnem nobis manducandam ad salutem dedit: (nemo autem illam carnē manducat. nisi prius adorauerit) inuentum est, quem admodum adoretur tale Scabellum pedum Domini: & non solum nō peccemus, adorando, sed peccemus, non adorando.

Taceo plura: satis dictum est credenti, quin & illud solum, quod ab istis citatur, credenti suffecerit:

panis coctus

Cœlestis panis, Christi Caro est aut, (quod leſtis, in alijs exemplaribus legitur) verè Christi Caro

Hæretici
arma cō-
tra seipſos
catholicis
porrigūt.

Caro est. Obserua autem, quàm bene cū Augusti. catholica Ecclesia consentiat. Nam & in canone missę, Eucharistia vocatur panis cœlestis, ibi: Panem cœlestem accipiam. Ceterum non mirum esse debet, si isti suo se iugulent gladio & arma nobis cōtra se ipsimet subministrent. omnibus hoc contigit (cæci nanq; sunt, & clarissimam veritatem videre non possunt) Hæreticis, etiam Iulianus ille Pelagianus, ex qua Chrysostomi homilia oppugnare volebat Catholicos, eadem ipsa ab Augustino, Theologo doctissimo, est expugnatus. Si nescientes hoc faciunt, (vt Augustini itidem verba contra eos dirigamus) cur non miseram respuunt imperitiam? Si scientes, cur non sacrilegam deponunt audaciam? Conuincuntur vndique, luce clariora sunt testimonia, quæ produximus. Quamobrem perquiramus iam verum Augustini sensum, in illis ad Bonifacium verbis, & quæ apud Prosperum habentur, quod non alia ratione commodius fieri potest, quàm quum tota res, ad cuius probationem aliqua afferūtur, examinatur & expenditur. Sicut enim scriptura abutitur Hæretici, neglecto hoc vno, quid ipsa velit, quorsumue tendat: ita etiam catholicis Doctoribus, magnam vim plerunque adhibere ijdem solent.

EX-

DE EUCHA. EXPLICAT. III
EXPLICATIO SENTEN-

tiae Augustini, in Epist. 23.

quam ad Bonifacium Epi-
scopum scripsit.

Difficilissimam sanè Quæstionem (verbis
Augustini vtor) Bonifacius Episcopus Augu-
stino proposuerat, hanc.

Quæstio.

Cur illi, à quibus Paruuli ad Baptismū
offeruntur, sine dubitatione responde-
ant, paruulum qui Baptizatur credere
in Deum, & conuerti ad Deum: quā ta-
men pro eis hoc respondeatur, quod
illa ætas cogitare non potest, aut si po-
test, occultum est.

Hanc Bonifatius Augustino proposuerat
Quæstionem, sanè difficilem, ad quam tamē
breuiter responderi sibi volebat. Habemus
propositam Quæstionem, quid August. de
illa senserit, his ipse indicat verbis.

Nihil aliud est credere, quā fidem ha-
bere, paruulus, qui fidei nondum ha-
bet affectum, quum respondetur crede-
re, respondetur fidem habere, propter
fidei sacramentum, & conuertere se
ad Deum, propter conuersionis sacra-
mentum. Et paucis interiectis.

Itaque paruulum, inquit, etsi nondum
fides illa, quæ in credentium voluntate

responsio,

con-

consistit, iam tamen ipsius Fidei sacramentum Fidelem facit. Nam sicut Credere respondetur, ita etiam Fidelis vocatur: non rem ipsa mente annuendo, sed ipsius rei sacramentum percipiendo.

proposi-
tio.

Hæc est igitur Augustini sententia. & Responsionis Propositio: Parvuli non habent re ipsa Fidem, neque re ipsa Credunt, nec ad Deum reuera convertuntur, sed propter susceptum Baptismum, qui sacramentum est Fidei, & habent Fidem, & habere dicuntur. Petierat Bonifacius ab Augustino, ut non ei de consuetudine præscribat, sed Rationem huius consuetudinis reddat, breuiterque (ut dictum est) respondeat, Augustinus etiam non obiecit firmissimam, ad excusationem suam consuetudinem, (eius & hæc verba sunt) sed saluberrimæ consuetudinis reddidit, quam potuit, Rationem, breuiter respondens Episcopus Episcopo, multis curis occupato. Totum itaque huius rei negotium in eo situm est, quomodo utique, propter Fidei sacramentum, qui non Credunt, Credere dicantur. tu iam, Lector, promissas huius rei Rationes, quas ibi August. reddidit, propterea vide & attende, ut planissimè, quam impudenter abutantur Hæretici Catholicis Doctoribus, agnoscere possis.

Scopus di-
sputatio-
nis apud
August.

i. RATIO. Pascha propinquante, propter sacramenti celebrationem dicimus, crastinam vel perendinā diem, fore Domini passionem, quum ille, ante tam multos annos, minicæ passus sit, nec omnino nisi semel, illa passio facta sit: Ergo & paruulos rectè dicimus Credere, non quod re ipsa credant, (quum ad hoc voluntas & affectus Credentis requiratur) Sed quia sacramentum fidei habent: dies Domini passionis.

ii. RATIO: Ipso die Dominico dicimus, dies Domini Resurrex.
Hodie Dominus resurrexit. quum, ex quo resurrexit, tot anni transierunt, (hoc autem propterea rectè facimus, quia istos dies, secundum illorum quibus hæc gesta sunt similitudinem, nuncupamus: vt dicatur ipse dies, qui nō est ipse, Sed reuolutionē tēporis, similis eius, & dicatur, illo die fieri, propter sacramenti celebrationem, quod non illo die, sed iam olim factum est) Ergo & paruuli rectè dicuntur Credere Fidemque habere, quia sacramentum fidei habent, etsi non rem ipsam. Atque hic iam vidisti iustam Consequentia probationem, in loco à consequē Similibus, vt quemadmodum ibi, propter sacramenti celebrationem, vocantur dies Domini, nomine passionis & Resurrectionis Christi, tametsi Christus olim semel tantum, & passus sit & Resurrexerit, ita quoque paruuli.

H pro-

Sacramēti
vox quid
hoc loco
significet.

propter susceptum fidei & conuersionis sacramentum, dicantur credere atque conuerti, tametsi affectu & voluntate credendi ac conuertendi opus sit, ad habendam realem fidem atque conuersionem. Obseruabis autem diligenter, sacramenti vocabulum latius hic patere, quàm conueniat propriè dictis septem Ecclesiæ Sacramentis. Non enim simpliciter tale est sacramentum Baptismus, quale sacramentum est Parasceue, & Dies Dominicus, memoriæ Passionis & Resurrectionis Dominicæ dies consecrati. Hæc dierum sacramenta, commemorant & significant tantummodo passum & resuscitatum Christum: Baptismus verò, quam significat, continet insuper ac confert remittendorum peccatorum gratiam: Fidem tamen, cuius est sacramentum, & à quo suscepto Fideles nominantur, neque continet neque confert. alioqui, Paruuli Baptizati vt dicuntur credere, Fidemque habere, ita reipsa crederent, ac Fidem haberent: neque opus esset, vllam ad Baptismum Fidem asferri, quæ ex ipso Baptismo hauriretur. Sacramentum itaque hic intellige, Sacrum signum. Augustino interprete, in Libro 10. Capite 5. De Ciuitate Dei: quod signum significandi tantum gratia, institutum sit. cuius generis Sacramenta

eramenta veteris Legis omnia fuerunt, signi-
 ficantia tantum non etiam (quod septem
 Sacramētis nouæ Legis rectè tribuitur) san-
 ctificantia. Nam & in Epistola 5. To. 2. quæ
 Signa ad res Diuinas pertinent, sacramenta
 appellantur, inquit. Disputat autem de sa-
 cramentis noui & veteris Testamenti: qua-
 rum alia prænunciabant Christum, qui vêtur-
 us esset, alia, quum iam venisset, annūciant
 eundem. Atque hic iam rursus considera,
 doctissimum Theologum, apud doctū Epif-
 copum, doctissimè disputantem. Si conse- Quæ res
 ras Baptismi gratiam, quæ datur Baptizatis, sunt hic si-
 cū die Dominico, Christi Resurrectionis sa- bi similes.
 cramento, nulla & inepta esset hæc Augu-
 stini similitudo: Sed quemadmodum ille in baptis-
 mo vidit, sic etiam tu debes duo videre in mo, duo
 vno Baptismi Sacramento. Nam propter spectanda
 gratiam, quæ datur in Baptismo, Baptismus sunt.
 propriè dicitur sacramentum, vnum de sep-
 tem: propter eam verò, quam significat &
 commemorat in Baptizatis, Fidem, eo-
 dem modo, quo Parasceue est sacramentum
 passionis Christi, dies Dominicus Re-
 surrectionis, nomen sacramenti habet. Baptismus
 Similia cum similibus comparare, o-
 ptimè nouit Augustinus, tuque iam, quo sacramen-
 to Baptismus sit sacramentum Fidei, tū Fidei es
 & quo sensu hoc suum dictum accipiat, se dicatur.

Augustinus, (vt puto) intelligis. Quemadmodum enim, appropinquante magna pasceue, (cuius tantum meminit August.) & adueniente die dominico, Passio & Resurrectio christi nobis in mentem venit, sic etiam, quotiescunque aut baptismum nostrum commemoramus, aut alios baptizari videmus, eius quæ requiritur in baptismo, nostræ fidei meminisse debemus. Hoc perfectè cognito, quomodo sacramentum Augustinus hic intelligat, resque inter se omnino simillimas conferat, reliqua eius verba videamus. Sequitur autem (quod ad rem nostram pertinebit, ab aduersarijs catholicæ fidei Sacramentarijs malè intellectum.)

Agnus paschalis semel in anno, nos quotidie immolamus. & hoc obserua.

christum quotidie in sacramento immolari, quid sit.

RATIO III. Non solum per omnes pasche Solennitates, sed omne die, Christus in sacramento populis Immolatur, qui semel immolatus est in seipso, nec utique mentitur, qui interrogatus, eum responderit immolari. Ergo & paruuli, in sacramento habent fidem, quæ re ipsa acquiritur, per affectum & voluntatem credentis. Nec utique mentitur, qui interrogatus, paruulum credere responderit. & hic præcognoscere debes, quid sit, In sacramento quotidie Christum populis immolari. Si namque Sacramentum sumas, pro ipsa Eucharistia, vt in Eucharistia Christus quotidie immolari intelligatur, nulla hic esset Simi-

Si
m
lia
qu
qu
mo
qu
or
mo
sub
gui
co
tur
cr
lar
ta,
sti
que
latu
fem
men
mus
san
repr
per
esse
Para
mini
sacra

Similitudo, cum Fide Parvulorum. quæ similitudo quoniam in ijs, quæ sibi vt similia comparantur, omnino esse debet: vt Parvulus in sacramento fidem habere dicitur, ita quoq; in sacramento Christum quotidie immolari, intelligatur. Quod enim Sacrificium quotidie celebratur in Ecclesia, secundum ordinem Melchisedech, in Christi fit cõmemorationem: eoq; genere Oblationis, in quo sub speciebus Panis & Vini Corpus & Sanguis Christi offertur, Passio & Mors Christi commemoratur, significatur, ac representatur. Quid ergo est apud Augustinum, In sacramento Christũ, omni die populis immolari. vtiq; nihil aliud. Similitudine considerata, nisi Incruenta Corporis & sanguis Christi Oblatione, quam omni die Catholica frequentat Ecclesia, Christum in cruce immolatum commemorari, significari, ac representari populo credenti Christiano, vt sacramentum hoc loco significet sacrum (vt diximus) Signum seu sacram & venerabilem sanctę rei significationem, memoriam, atque representationem. Expecta modò parumper: videbis infra planissimè, hanc germanam esse verborum Augustini sententiam. Est Parasceue sacramentum passionis, dies Dominicus, Resurrectionis, Baptismus itidem, sacra est memoria & significatio fidei san-

sacramenti
definitio.
vt hic sumitur.

Scopū dis-
putatio-
nis cōside-
ra diligen-
ter.
Infulsa re-
pellitur ar-
gumenta-
tio.

In simili-
bus quæ
sint viden-
da.

In baptis-
mo, vide-
antur. 2.

In eucha-
ristia quæ
spectanda
sint.

Et eodem modo, quod Christus in cœna
primus obtulit, illudque ipsum in sui me-
moriā facere iussit, sacrosāctā sanctis-
simæ Passionis eius memoriā continet.
Iam vides manifestō, quæ cum quibus res
hic conferantur, non disputari hic de eo,
sitne verum Christi corpus in Eucharistia
sacramento, etiam cæcus viderit. Non sequi-
tur autem, propterea non esse verum corpus
& sanguinem Christi in Eucharistia, quod
ipsa sit sacramentum, id est sacra veneranda-
que memoriā & significatio corporis & san-
guinis, in Cruce immolati, sicut etiam non
sequitur, propterea baptismum nō conferre
Gratiā baptizatis, quia sacra itidem vene-
randaque est memoriā & signum Fidei no-
stræ. Considerandum est ubique diligenter,
in quo aliquid alicui sit simile, in vna re mul-
ta, quæ considerentur, esse solent, vtrum
vnum vni, an plura pluribus comparentur,
quā diligentissimè videri debet. Duo
sunt (vt diximus) in Baptismo consideran-
da, &, quam confert, Gratiā: &, quam signi-
ficat, Fides: non tamen illud primum
amitteret propterea baptismus, quod eam
rem alteram, quā ipse baptismus sacramen-
tum est fidei. Pasceue & diei Domi-
nico similem esse, ostensum est. Sic eti-
am, non vna res, verum, hæc plures, in
Eucha.

Eucharistia considerantur, Veritas & Præsentia corporis atque sanguinis Christi, Adoratio eius, Oblatio, & Manducatio, nontamen propterea, non erit verum corpus & sanguis Christi in Eucharistia, aut non Adorandum est, aut non Manducandum: quia Oblatio tantum Incruenta, per quam Immolatio Christi Cruenta commemoratur & significatur, (eam nanque mentem Augustini, infra planius cognosces) Baptismo similis esse dicta est. Non confertur hic cum Baptismo, Præsentia Corporis & Sanguinis Christi, non Adoratio, non Manducatio: Sacrificium tantummodo Nouæ Legis, in memoriam Christi, ab ipso Christo institutum, cum Baptismo confertur. vt quemadmodum Christus, qui semel immolatus est in seipso in Cruce, omne die populis, in sacramento immolari dicitur, ita quoque Paruuli, qui ante vsum rationis reipsa fidem non habent, in sacramento similiter fidem habere dicantur. Detecte iam quidem sunt technæ istorum, fortassis & ignorantia, sed propter Augustini sententiam melius intelligendam, persequamur & cætera. Ad Antecedentis probationem, in Ratione tertia superiore, illa verba pertinent:

Antecedē-
tis proba-
tio.

Si enim sacramenta quandam similitu-
dinem earum rerum, quarum sacramen-
ta sunt, non haberent: omnino sacramen-
ta non essent. ex hac autem Similitudi-
ne plerunque, etiam ipsarum rerum no-
mina accipiunt.

Sacramen-
tū, hoc lo-
co, quid
sit.

Et hīc eodem modō quo suprà, vox sacra-
menti accipiat. Non enim hoc loco dispu-
tat Augustinus, de sacramentis propriè di-
ctis, vt est demonstratum. id quod & sequen-
tia verba, quibus auctoritate Pauli sua dicta
confirmat, ostendunt. Sunt autem hæc:

De ipso Baptismo Apostolus, Consepul-
ti, inquit, sumus Christo, per baptismū,
in mortem. Non ait, Sepulturam signifi-
camus, sed prorsus ait, Consepulti su-
mus. Sacramentum ergo tantæ rei, non
nisi eiusdem rei vocabulo nuncupauit.

Eccē rursus tibi aliud Baptismi sacramen-
tum, quo sepultura Christi significatur. ne mi-
teriis, illum ipsum Baptismum significare Fi-
dem, qui continet reuera & confert Gratiam
Baptizatis. Non potest hīc profectō aliter
vox Sacramenti intelligi, nisi ea, quā suprà
diximus, ratione. Quis enim ita stolidus es-
set, qui, Sepulturam Christi in baptismo rea-
liter (liceat nobis iterum vti ista voce) conti-
neri, aut re ipsa Christum in baptismo sepe-
liri, crederet? Significat baptismus noster
Sepul-

tertiū, in
mysterio
baptismi
spectandū
dominica
sepultura.

Sepulturam Christi, non sepelit ipsum, eodemque modo Missa nostra, significat Crucifixionem Christi, non crucifigit ipsum. Atque ex hac iterum crassa veræ Theologiæ ignorantia, rebusque commodè non distinctis, puto manasse aliorum istorum errorè, quòd baptismum ipsum, ad salutem non esse necessarium, contra manifestam Christi sententiam, & firmum totius Ecclesiæ consensum, quidam docent. sed nos rem nostram attendamus. Si ergo sacramenta, improprie & generalius sumpta, non haberent quandam similitudinem earum rerum, quarum sacramenta sunt, Omnino sacramenta non essent si dies parascenes cum die passionis, dies Dominicus cum die Resurrectionis, quandam similitudinem non haberent, illorū Christi gestorum sacra & veneranda memoria non essent: si nihil similitudinis cum fide nostra Baptismus haberet, Fidei sacramentum, id est, sacra significatio, non esset: denique si Oblatio Corporis Christi Incruenta (quam August. vocat immolationem, quæ sacerdotis manibus fit) quandam similitudinē, cū passione & immolatione christi cruenta, cuius sacramentū est, non haberet, omnino sacramētum non esset: Atqui habent hæc omnia quandam similitudinem earū rerum, quarū sacramēta sunt: Sunt igitur sacra-

origo erroris de baptismo, quasi non sit ad salutē necessarius.

Parasceue litudinem habeat cum die Passionis Christi, quo pacto eiusque sit sacramentum. in altera Expos. sit sacra- Psalmi 21. (quod etiam citatur, De Conf. mentū pas Dist 2. Can. Semel) ipse August. exponit: sionis chri passio Domini, sicut scimus, semel facta est, sti Christus resurgens à mortuis, iam non moritur: tamen ne obliuiscamur, quod factum est semel, in memoria nostra semel omni anno fit. Quotiens Pascha celebratur, nunquid totiens Christus moritur? sed tamen anniuersaria recordatio quasi repræsentat, quod olim factum est, & sic nos facit moueri, tanquam videamus in Cruce pendentem Dominum. Hæc ibi August. de parasceues magnæ mysterio. Quid ergo apud Augustinum, in Epistola ad Bonifacium, habet Berengarius, quid Zuinglius & Calvinus, quod eorum erroribus patrocinetur? hic certe

machina
sua expu
gnantur
caluini-
stæ.
veritas
corporis
christi.

adeo nihil habere isti possunt præsidij, ut hæc etiam Augustini sententia, illorum de Eucharistia blasphemias nos euertamus, ut, quæ ipsi nos machina oppugnabant, ea ipsa expugnentur à nobis. Aiunt isti, Panem esse Figuram Corporis, Vinum, signum Sanguinis Christi, Augustinus contra, Panis celestis, inquit, verè Christi caro est. Quid hoc vnico

unico dicto planius? quis iam non videt, a
 credentibus Catholicis stare Augustinum,
 non ab incredulis Capernensibus Sacramen-
 tarijs? Nihil etiam istis, veris certè præcurso-
 ribus Antichristi, iuge Sacrificium ex Catho-
 lica Ecclesia sublaturi, est abominabilius,
 quàm Missam esse & vocari Sacrificium: Au-
 gustinus contrà, non solum per omnes Pa-
 schæ solennitates, (quod Veteres cum ve-
 teri Agno faciebant) sed omni die, Christum
 (qui Pascha Christianorum est) populis Im-
 molari, sanctè affirmat, affirmat inquam ve-
 ræ carnis Christi Immolationem, manibus
 fieri sacerdotis. Egregios sanè interpretes
 istos Doctorum Catholicorum, quos non
 pudet perfrecta fronte vim inferre Doctori-
 bus sanctis. Sed dabunt isti suæ sceleratæ au-
 daciæ dignas suo tempore pœnas, nisi melius
 sapere cœperint, nos iam, quàm bene colle-
 gerit Augustinus, attendamus. Sicut ergo,
 inquit, secundum quendam modum, sa-
 cramentum corporis Christi corpus Chri-
 sti est: ita sacramentum Fidei, Fides est. quæ
 verba, vt videntur, ita & sunt obscura, ad obscuro-
 occupatum Episcopum Theologum, à prin-
 cipe Theologorum breuiter scripta: non stini ver-
 modò tamen ex his, quæ iam explanauimus, borū pla-
 verum & ex illis, quæ in Libro Sent. Prospe-
 ri citantur, superiusq; à nobis descripta sunt, tia.
 plana

nan. 8. 9.

II. 12.

oblatio
corporis
christi,

I. cor. 5.

Hæretici
sunt impu-
dentes in-
terpretes
catholico-
rum do-
ctorum.

plana est eorum sententia. Dubitas adhuc fortasse, quid hoc sit:

Secundum quendam modum, sacramentum Corporis Christi est Corpus Christi.

Ecce tibi, breuiter obscureque dictorum, planiorem interpretationem.

Cœlestis Panis, qui verè Christi Caro est, suo modo vocatur Corpus christi.

Iamne, quid doceat August. intelligis? fortasse nondum. Hoc itaque docet: Panis, inquit, ille cœlestis, qui (non Figura corporis christi, sed) verè christi caro est, hæc inquit caro christi, quæ sub Panis specie continetur, suo modo vocatur Immolatio corporis christi, (quo modo etiam Paulus supra dixit. Baptismum nostrum sepulturam esse christi) Hoc cœne tandem his Augustinus docet verbis: hoc utique: si, quæ præcesserunt, aduertis, & si, quæ sequuntur, expendis. Sequitur enim, quo suas phrasas illas, secundum quendam modum est, suo modo vocatur, ipsemet explanat: Dixi, inquit, Veram christi carnem in Altari, suo modo vocari Immolationem corporis christi, seu vocari illud ipsum, quod passum est in Cruce, Corpus Christi.

Nam reuera cœlestis hic Panis, qui verè Christi Caro est, sacramentum est

illijs

illius corporis Christi, quod visibile,
Palpabile, mortale, in Cruce positum
est.

Ecce vides, nihil nostrum nos affingere:
ipsemet August. ait, Carnem Christi, sub spe-
cie Panis (quod infra demonstrabitur) Cor-
poris in cruce positi sacramentum esse, id est,
sacram & venerandam sanctissimæ Passio-
nis, & cruentæ Immolationis, commemora-
tionem ac significationem. Audi cætera, ger-
manam Augustini sententiam tibi nos osten-
dere videbis: Dixi inquit, Cœlestem Panē,
qui verè christi caro est, suo modo vocari
Corpus christi:

Nam ipsa carnis immolatio, quæ Sa-
cerdotis manibus fit, vocatur christi
passio, Mors, Crucifixio.

Vidēsne, caluine, Incruentam veræ Car-
nis Christi Oblationem, quam (non vestra-
tes Apostata, sed) Catholici in Catholica
Ecclesia faciunt sacerdotes, vocari Christi
Passionem, Mortem, crucifixionem? cur
itaquia, fit in memoriam passionis, Mortis &
crucifixionis Christi, vt præcipit Christus:
quemadmodum & trina Baptizatimersio,
fit in significationem Sepulturæ Christi, vt
docuit paulus. Cur ergo audes tu nobis tol-
lere sacrificiū Incruentę Oblationis, cur mā-
dicationē solā, facis memoriā Christi passi-
onis

obserua-
quæso, sū-
mam im-

pudentiā
istorum in
citandis
doctorib.

Lu. 22. 8

Ro. 6.

non man- onis Mortis, & Crucifixionis? Quid simile
educatio, (quæso) habet Manducatio, cum Immola-
sed Obla- tione corporis Christi? Sacramenta si non
tio corpo habeant similitudinem illorum, quorum sa-
ris chri- cramenta sunt, (quod toties audis) omnino
sti, similis sacramenta non erunt: ostende ergo, sola
est passio. tua Corporis Christi Manducatio, quam so-
ni Christi. lam temerè facis sacramentum Passionis &
 Crucifixionis Christi, quid simile cum Mor-
 te Christi habebit. Manducare & immolare,
 longè dissimilima sunt, non ita verò, Offer-

Obiectio. re & Immolare. At Paulus, inquires, Soli tri-
 buit hoc Manducationi, quum ita scribit:

1. Cor. 11. Quotiescunque manducabitis Panem hunc,
 & Calicem biberis, Mortem Domini annun-

Responsio. ciabitis. Ita paulus soli tribuit Manducationi,
 Mortis Christi annunciationem, vt soli fidei,
 hominis Iustificationem. Sciunt catholici,
 non solam fidem Iustificare, sciunt & hoc,
 non solam Manducationem Christum cru-
 cifixum annunciare. Aliud est, loqui ad po-

1. Argum. pulum, qui tantum manducat & bibit, non
 sacrificat: aliud verò, scribere ijs, qui-

2. Arg. bus Regni Dei sunt credita mysteria. Qui
 comparat Mensam Domini, cum Mensa
 Dæmoniorum, & quæ immolantur Dæmo-
 nijs, cum his quæ Deo, Altaris insuperfa-
 cta mentione, 1. Corinth. 10, nouerat certè is
 ea, quæ Augustinus apud Bonifacium non
 tacuit,

tacuit mysteria, sed non omnia apud vul-
 gus imperitum diuulganda esse, ex Christo
 etiam didicerat magistro. Quid, quod & Ia-
 cobus cum Basilio, in suis Liturgijs, & Cy-
 prianus, Libro 2. Epist. 3. & Ambrosius, Li-
 bro 4. Capite 6. De Sacramentis, illa verba
 pauli referunt ad Oblationem corporis &
 Sanguinis Christi? Non illi melius, quam
 Lutherani & Zuingliani, pauli mentem intel-
 ligunt? Sed de paulo alias pluribus: ad Au-
 gust. nunc reuertamur: Ne quid verò me cri-
 mineris, quod propter ambiguitatem fugi-
 endam, Speciem panis, non Panem, aliquo-
 ties dixi: ecce tibi ipse Augustini ver-
 ba, quæ sunt apud eundem Prosperum,
 & De Consecr. Distin. 2. Hoc est, inquit,
 quod dicimus, quod modis omnibus appro-
 bare contendimus, Sacrificium Ecclesiæ
 duobus modis confici, duobus constare, vi-
 sibili elementorum specie, & inuisibili Do-
 mini nostri Iesu Christi carne & Sanguine,
 & sacramento, & Re sacramento, id est, cor-
 pore Christi: sicut Christi persona constat
 & conficitur, ex Deo, & Homine, cum ipse
 Christus verus sit Deus, & verus sit Homo.
 quia omnis res illarum rerum naturam &
 veritatem in se continet, ex quibus confici-
 tur. Conficitur autem Sacrificium Ecclesiæ
 duobus, sacramento, & Re sacramento, id est
 corpore

non pa-
 nis, sed
 species pa-
 nis manet,
 post cōse-
 crationē,
 au. aucto-
 re, & Trā-
 substantio-
 nis patro-
 no.

corpore Christi. Est igitur sacramentum, & Res sacramenti, corpus Christi. Item: caro eius est, quam forma Panis operatam in sacramento accipimus, & Sanguis eius, quem sub Vini Specie & sapore potamus: caro videlicet carnis, & Sanguis, est sacramentum Sanguinis, Carne & Sanguine, utroque inuisibili, spirituali, intelligibili, signatur visibile Domini nostri Iesu Christi corpus & palpabile, plenum gratia omnium virtutum, & divina maiestate. Hæc ibi August. catholicæ Transubstantiationis & Oblationis acceri-

in cruentum
sacrificium
est sacra-
mentum
cruenti.

mus propugnator. Recte igitur In cruenta carnis Christi Immolatio, sub Panis ac Vini speciebus, quam catholici & tuentur & observant, est sacramentum illius Corporis Christi, quod visibile, palpabile, mortale, in cruce positum fuit: recte profecto Sacrificium corporis Christi In cruentum, secundum quendam modum est corpus Christi, suoque modo vocatur Christi Passio, Mors, Crucifixio. Cur secundum quendam modum est, suoque modo vocatur? quia (sic respondet tibi, docetque te, indoctum & notum Theologastrum, doctissimus & antiquissimus catholicæ Ecclesiæ Doctor Augustinus)

Carnis christi Immolatio, quæ Sacerdotis manibus fit, est christi Passio & cru-

cifi-

eifixio, non in rei veritate, sed significante mysterio.

Ah, quibus modis vos simplicem & indoctam plebeculam dementastis, quum uniuersam Ecclesiam catholicam, quasi quotidie crucifigeret Christum, impudentissimè calumniamini. Immolant, crucifigunt catholici Christum, audite Lutherani: licet hoc dicere catholicis, quod dixerat olim Augustinus, dicunt & ceteri Veteres Theologi ac Patres: sed quomodo & illi dixerint, & nos cum eis dicamus, tu non inaligna interpretatione calumniare, sed bona mente intellige. Pati & crucifigi quotidie Christus, apud catholicos dicitur: atqui patitur, non in rei veritate, sed significante mysterio. Hæc enim carnis Christi Oblatio, quæ catholicorum Sacerdotum manibus fit, est sacramentum passionis & crucifixionis, est, inquam, sacrosancta passionis, Mortis, & crucifixionis Christi, memoria, significatio, & representatio. Nam iussit hoc fieri Christus, quum diceret: Hoc facite in meam commemorationem. Fecerunt hoc Apostoli, fecit Augustinus Episcopus: omnes catholici semper fecerunt Sacerdotes. Christum nos audire, cum Apostolisque & Episcopis facere, malumus, quam vestrorum capitum noua somnia secuti, sacrosanctam hostiam temer ac superbe contemnamus:

calumniæ
pseudoe-
uangelico-
rum.

immola-
tur in mis-
sa Christi.
sed quo-
modo id
fiat, audi.

Luc. 22.

I puto,

agnos. Puto, me iam ostendisse vobis, Sacramenta-
rij, quàm multum sanctus à vobis distet Au-
gustinus: Catholicis profectò & syncerè ve-
ritatis amatoribus, hæc ita ostendi, vt non
modò vos refutatos, sed sacrificium etiam
corporis Christi illustratum, animaduertât.
Vide igitur, quàm piè & catholicè scripserit
omnia beatus Augustinus.

Si sacramenta quandam similitudinem
earum rerum, quarum sacramenta
sunt, non haberent, omninò sacramenta
non essent:

Et Oblatio corporis Christi, in Missa, si nul-
lam similitudinem haberet Passionis ac mor-
tis Christi, cuius est sacramentum, om-
nino memoria & significatio sacrosancta Im-
molationis & Crucifixionis christi non es-
set. Sequitur:

Ex hac autem similitudine, plerun-
que etiam ipsarum rerum nomina ac-
cipiunt.

Ad quod illustrandum, illa ipsius Augustini
verba repetantur.

Christus, in seipso semel Immolatus, in
sacramento omni die populis Immo-
latur. nec vtique mentitur, qui interro-
gatus, eum immolari, responderit.

Ecce, in Missa dicitur Christus Immolari.
quia sacramenta plerunque accipiunt no-
mina

mina rerum ipsarum, quarum sacra & veneranda significatio sunt. Concludatur itaque

RATIO 3.

Sicut sacramentum corporis Christi, (quod sacramentum, est Immolatio vere carnis Christi, quæ sit manibus sacerdotis) corpus Christi est, (id est vocatur Christi passio, mors, crucifixio, non in rei veritate, sed significante mysterio) & sicut sacramentum sanguinis Christi, sanguis Christi est: Ita sacramentum fidei (quo Baptisma intelligitur, ipso August. hæc omnia interpretante) fides est.

cōclusio
Ratiōis 3.^a

cōsequēs
& Antece-

Vbi verò Baptismus, qui sacramentum fidei dicitur, fides est. Memento, quis scopus sit huius Augustinianæ disputationis: ita paruulos credere, Fidemque habere, propter fidei sacramentum, scies, vt Christus in Missa, propter Immolationis & passionis sacramentum, Immolatur. Non creditur hic Hostia, in rei veritate, sed significante mysterio, tametsi Christus dicatur manibus sacerdotis Immolari: non credunt itidem paruuli, in rei veritate, sed significante mysterio, etiamsi illi, qui tanquam fidedictores respondent, (verbis Augustini vtor) dicant credere paruulum, ad Baptismum oblatum. Quamobrem refutata iam impia & peruersa

cōclusio verborum pij & sancti Doctoris, interpretati-
disputati- tione, Questionem illam difficilem, sed iam
onis huius longè faciliorem factam, cum Augustino cō-
quomodo cludamus: Sacramentum fidei, in paruulis
paru. cre. Baptizatis, fides est. Nihil est autem aliud
dant. credere, quàm fidem habere, ac per hoc, quū

fidē habe- respondetur paruulus (qui fidei nondum
re, id est, habet affectum) credere, respondetur fidē
tenere & habere, propter fidei sacramentum, & con-
possidere uertere se ad deum, propter conuersiōis

sacramentum. quia & ipsa responsio, ad ce-
lebrationem pertinet sacramenti. Itaq, par-
uulum, etsi nondum fides illa, quæ in creden-
tium voluntate consistit, iam tamen ipsius
fidei sacramentum, fidelem facit. Nam sicut
paruulus est fidelis credere respondetur, ita etiam fidelis voca-
tur: non rem ipsa mente annuendo, sed ipsi-
us rei sacramentū percipiendo. Quum autē
homo sapere cōperit, non illud sacramentū
reperit, sed intelligit. eiusque veritati conso-
na etiam voluntate coaptabitur. Ita respon-
dit Augustinus Questioni, à Bonifacio Epi-
scopo sibi propositæ. Respondi, inquit, quā-

Scriptum
Augusti.
ad Bonifa-
ciū, quale
est

tum attinet ad minūs capaces & contentio-
sos, non satis, quantum ad pacatos & intelli-
gentes, plus fortè quàm sat est. Vidēsne, scri-
pta hæc esse paratis & intelligentibus catho-
licis, non contentiosis, & mysteriorum Ec-
clesiæ Dei minūs capacibus, hæreticis? vt nō

mirum tandem fit, ista ab illis, quæ ipsi non intelligunt, catholicis temerè obijci, eoque modo rudem & indoctam plebeculam, rerûque imperitam literarum studiosam iuuentutem, ab illis periculose seduci. Obscuris enim Doctorum catholicorum locis, neglectis, quæ plana sunt, bonis etiam viris isti imponunt. Sed redeamus ad propositum, Obiectione istorum eversa, & catholicorum, de quotidiana corporis Christi immolatione, (quæ tamen in sacramento & mysterio fit) sententia fideque confirmata. Hoc enim vno ariete.

Si sacramenta quandam similitudinem earum rerum, quarum sacramenta sunt, non haberent, omnino sacramenta non essent: ideoque ex hac similitudine plerunque, etiam ipsarum rerum nomina accipiunt.

Aries contra misoliturgos.

Hoc inquam vno Augustini ariete, omnes misoliturgi noui Euangelij expugnantur, & magna insuper ipsorum ignorantia detegitur. Christus instituit Eucharistiam, in memoriam mortis suæ, solius manducationis Eucharistiæ, vbi Oblationem eius sustuleris, nulla erit cû christi passione similitudo: qua tandè ratione, Eucharistia non posset esse sacramentû, & apta memoria, passionis christi. Confer vetera cû nouis, res ea magis con-

Chrysost.
in Epist.
Pauli.

firmabitur. Victimarum certè veterum, & Agni paschalis, reperies cum Christo tantam similitudinem, vt nomen Agni & Ovis habeat propterea Christus. Sic & I. Cor. 10. vt nos hic cum Augustino, Veritatis nominibus vsus est Paulus, etiam in figura, teste Chrysostomo, in Mose baptizati sunt, inquit. Sacrificio sacrificium ritè representatur, Eucharistia, verò, sumpta gratiam dignè sumentibus propriè confert. Hæc contra istos malignari agi possunt. vident hoc docti & sapientes. rei que Theologicæ periti, etiam si isti (quod absit) in sua cæcitate obdurati persistant.

II. ARGVMENTVM

Caluinistarum, quod ab eis
ex Aug. malè sumitur.

I. Cor. 10.

Quã Escam spiritualem in deserto patres manducauerunt, & potum biberunt, eandem nos manducamus ac bibimus: Ergo sicut ibi signum fuit, ita & hic. Antecedens probari isti volunt illis Augustini verbis, in Ioan. caput 6. Tract. 26. Hunc panem, qui de cœlo descendit, significauit manna: hunc panem significauit Altare dei: sacramenta illa fuerunt, in signis diuersa sunt, sed in re, quæ significatur, paria sunt. Apostolum audi. Nolo enim vos, inquit, ignorare, Fratres, quia pa-
tres

tres nostri, omnes sub nube fuerunt, & omnes mare transierunt, & omnes per Moysen baptizati sunt, in nube & in mari, & omnes eandem escam spiritalem manducauerunt. Spiritalem utiq; eandem. Nam corporalem alteram. quia illi manna, nos aliud, spiritalem verò, quam nos. Sed patres nostri, nō patres illorū: quibus nos similes sumus, non quibus illi similes fuerunt. Et adiungit: Et omnes eūdem potum spiritalem biberunt. Aliud illi, aliud nos, sed specie visibili, quod tamen hoc idem significaret virtute spiritali. Quomodo enim eundem potū? Bibebant, inquit, de spiritali sequente Petra, Petra autem erat Christus. Inde panis, inde potus: Petra Christus, in signo, verus Christus, in verbo & in carne.

RESPONSIO.

Vidimus iam manifestō, quid de veritate corporis & sanguinis christi, August. sentiat: ad sententiam itaque eius explicandam, accedamus. Possemus quidem principiō verissimē dicere, alium esse verborum pauli sensum, ab hac Augustini interpretatione: (nam Sēsus ver omnes eandem escam spiritalem manduca borū pau uerunt, eundemq; potum spiritalem bibe li, de esca ruunt, ad iudæos tantū illos refertur, non ad & potu nos etiam Christianos (sed tamen quum spiritali? dicantur hæc ab Augustino, secundū

Sēsus scri-
pturę di-
uersi.

regulam Fidei catholicę, qua mente dicantur, hoc vnum diligenter attendamus. Licet enim Theologis, maximę propter diuersos scripturę sensus, ab Historico sensu paululum deflectere: quemadmodum & illud, ps. 17. Cum sancto sanctus eris & c. ad vitandam prauorum societatem pijsimę accommodatur. licet inquam deflectere, & auctore magistroque Paulo, qui, quod de Manna scriptum est, ad Eleemosynā accommodat, 2. Cor. 8. sed licet hoc facere, Fidei catholicę regula seruata, non quemadmodum Hęretici faciunt.

EXPLANATIO SENTENTİÆ Augustini, in Caput Ioan. 6. vbi agit de Spirituali Manducatione.

Concedimus itaque caluinistis, hoc Augustinum ibi sentire, quod sancti veteris Testamenti patres eandem & ipsi, quam nos, Escam spirituales manducauerint: sed non eo sensu, quem caluinistę fingunt, verum longę alio, eoque pijsimo, cum Fide catholice congruente, illa scribuntur. Deprehendimus impiam & imperitam impudentiam istorum, in Ratione prima. & hic eiusdem eos criminis conuincemus. Queris ex catholicis, caluine. (quod caluino dicitur, caluini-

stis

itis dictum puta) Eandemue patres in deser-
 to spiritualementem escam manducauerint, quam
 nos Christiani manducamus. Respondemus
 tibi cum Augustino, libenterque (quum pius
 sit & is sensus) fatemur: Eandem illi, quam
 & nos. Infers tu deinde: Ergo sicut apud il-
 los, Manna fuit figura corporis Christi, ita &
 apud nos, panis Eucharisticus signum est
 corporis Christi. sed nos te, qui plus das con-
 sequenti, quam habeat antecedens, nimis esse
 iniuriosum in Augustinum, ostendemus.
 Falsa est enim consequentia: quæ ex Ante-
 cedente, longè aliter ac senserit August. in-
 tellecto, infertur malè. Tota igitur quæstio
 præsens eò deuoluitur, Quid sit apud Au-
 gustinum, spiritualementem escam manducare,
 potumque similem bibere, seu, Quid sit spi-
 ritualiter manducare carnem, & spiri-
 tualiter bibere sanguinem Christi. De hac
 enim vna re, illo disputatur loco, propter
 hæc, hisque similia, verba Christi: Nisi man-
 ducaueritis carnem Filij Hominis, & biberi-
 tis eius Sanguinem, non habebitis vitam in
 vobis. Qui non intelligunt, quid sit id, de quo
 disputetur: turpiter isti frequenter labun-
 tur. quod idem hic accidit Sacramentarijs,
 aut impudentibus, aut imprudentibus. Sed
 præmonendus est mihi pius Lector, optimè
 etiam & maximè propriè caput iohannis se-

mala conse-
 quentia cal-
 uinistarū.

Quæstio
 præsens in
 quo sita
 est.

definitio
 rei, ubiq;
 est neces-
 saria.

Quo sensu
caput Ioan. 6. in
terprete-
tur augu.

Sensus li-
teralis a-
pud Au-
gust. eo-
rundem
Ioan. 6.
verborū.

xtum referri, ad sacramentum Eucharistiae
manducandum & bibendum: sed tamen re-
ctè & Augustinum interpretari de, spiri-
tualis (quæ ad Sacramentalem afferenda est)
Manducatione, verum sensu magis mystico
cum morali permisso, quàm Historico. Hoc
namq; semper fuit, esseq; debet, piorum Epi-
scoporum & Concionatorū propositū, om-
ni tempore, omniq; occasione, auditores suos
ad pietatē excitare.) Quid enim planius est
illis, ad confirmandam Corporis Christi, ad
quod māducandū inuitamur, in Eucharistia
præsentiam. Et panis, quem ego dabo, caro
mea est, pro mundi vita? Atq; is quidem sen-
sus verè est Literalis: quem & apud Augusti-
num ipsum, aliàs inuenies. Nam eius generis
est illud, in caput Ioan. 3. Tract. 11. vbi horta-
tur diligenter Catechumenos, vt suscepto
baptismo, ad accipiendū manna fidelīū pro-
perent. Per fidem certè, quæ ad baptismū af-
fertur, incorporamur Christo, & viua effici-
mur Ecclesiæ membra: & tamen ibi ad māna
Fidelium, ad sumendā Carnem & Sanguinē
Christi, catechumeni post baptismū inuitan-
tur. spiritualiter carnem & sanguinē Christi
sumere, hic erit Christo incorporari. cur ita-
que ibi, Christo per baptismū incorporati, ad
Eucharistiā inuitantur? cur putas? nisi quod
ibi sensus est historicus, hic mysticus. Verba
augu.

augustini hæc ibi sunt: Ipsis se credit Iesus, qui nati fuerint denuo: catechumeni iā credū in nomine Christi, sed Iesus non se credit eis. Si dixerimus catechumeno: credis in christū, respōdet, credo: & signat se Cruce ✝ christi, portat in frōte, & nō erubescit de cruce domini sui. Ecce credit in nomine eius. Interrogemus eū, manducas carnē Filij hominis, & bibis sanguinē Filij hominis? nescit, quid dicimus, quia Iesus nō se credidit ei &c. Intende igitur, caluine, & intellige, quid sit hoc, ipsis se credit Iesus, qui nati fuerint denuo. Natus denuo, est christo incorporatus, & tamen nondū se ei credidit Iesus. Cur ita? quia nondū māducauit carnē eius, bibitq; sanguinē, Ecce ergo tibi & sensum Literalem vnius scripturę loci, in vno Aug. opere: nos interim, quod ad nostrū pertinet institutū, videamus, & germanā catholici doctoris Aug. sententiā, in tract. 26. & 27. vbi caput 10a. 6. mysticē exponit. Questionibus breuissimis explicemus. Videtur autē Aug. paulus apostolus dedisse occasionē in 1. CO. 10. quōd verba christi, apud Ioā. ad cibū & escā spiritualē accōmodet. **QVAESTIO:** panis viuus, qui de cōlo descēdit, quid est? **RESPONSIO:** Est arco & sanguis Christi, ipso etiā christo interprete, quum ait, Et Panis, quem ego dabo, Caro mea est. Atque hoc quidem commune est

Question
culis ex-
plicatur
augustini
Sentētia.
panis vi-
uus, quid.

augustino

Augustino cum illis, qui sensu prorsus Historic, ad Eucharistiam hunc panem Vivum pertinere demonstrant: (nam vtrisque, panis Vivus est caro & Sanguis Christi) sequitur, quod iam vtrisque convenire non potest, propter sensum, quem adhibent, diversum. sed nos Augustini hoc loco mentem expendere pergamus. QVÆ: Quomodo panis vivus, seu (quod idem est) caro & sanguis Christi, sunt manducanda? RES: Spiritualiter. Sic enim August ait, in hæc verba. Ego sum panis vitæ: Manducauit Manna & Moyses, & Aaron, & Phinees: manducauerunt tibi multi, qui Domino placuerunt, & mortui non sunt. Quare? quia visibilem cibum spiritualiter intellexerunt, spiritualiter esurierunt, spiritualiter gustauerunt: vt spiritualiter satiarentur. Videte ergo, Fratres: panem cœlestem spiritualiter manducate. Obserua, quæso, diligenter Augustini mentem, & vide, quomodo è sensu Mystico Moralem colligens, ad spiritualem manducationem christianos cohortetur. Sine hac etenim, nihil prodest (quod ibi frequenter ipse admonet) de Altari Cibus visibile accipere: Multi, inquit, iudicium sibi manducant & bibunt. buccella Dominica venenum Iudæ fuit. non quia malum accepit, sed quia malè malus accepit. Non ergo disputatur hîc de

Adhortatio Augustini, vt christiani spiritualiter manducant & bibant.

Cur hoc facit.

eo, vtrum sit veritas corporis & Sanguinis Scopus
 Christi in Eucharistia, necne: ad hoc tantū- explicati-
 modo (quod ipsemet infra suis verbis com- onis Euāg.
 probabit) pius Episcopus, & fidelis plebis si- 10an. apud
 bi creditæ Doctor, plebem adhortatur, nun- August.
 quam audeat, sine spirituali manducatione
 corporis & Sanguinis Christi, de Altari ac-
 cipere: Innocentiam ad altare apportate, ibi-
 dem inquit. QV A E. Quid ergo est, Panem definitio
 viuum, seu carnem & Sanguinem Christi, spiritualis
 spiritualiter manducare. In hac enim eius manducati-
 vnus rei Definitione, totum negotium con- onis.
 sistit. RES. Spiritualiter manducare carnem
 Christi, & bibere sanguinem eius, est esse vi-
 uum membrum corporis eius Mystici, quod
 est Ecclesia. Iam hic agnosce, quomodo nihil
 profit manducatio sacramentalis, sinē spiri-
 tuali, & quorsum tendat Augustinus, quā-
 bene suos auditores instruat, attende: vide-
 bis omnino planissimē, propter credentium
 institutionem, (quæ frequens est ipsius, in
 Homilijs & sermonibus, consuetudo) hęc
 ab ipso tractari. Itaque, probanda nobis est
 proxima Definitio, spiritualis carnis & san-
 guinis Christi sumptionis, probādusque ip-
 Augustini verbis, nullā habētibus ambigui-
 tatē, nullā obscuritatem, vt hoc tandem mō-
 do impietas & impudētia Sacramētaria mā-
 gis confundatur, Augustini verba sunt hæc:

in

in illud Christi, Qui manducat meam carnem &c. Hunc cibum & potum, inquit, societatem vult intelligi corporis & membrorum suorum, quod est sancta Ecclesia, in prædestinatis, & Vocatis, & Iustificatis, & Glorificatis, Sanctis & Fidelibus eius. Videtis ergo, caluinistæ, quod Manducatio spiritualis, apud Augustinum, est societas sanctæ Ecclesiæ prædestinatorum, quod quidem est, esse viuum Ecclesiæ Dei membrum. Sed pergat pluribus explicare seipsum August. qui, paucis interpositis, ita deinde scribit: iste cibus & potus eos, à quibus sumitur, immortales & incorruptibiles facit, id est, societas ipsa Sanctorum, vbi pax erit & vnitas plena atque perfecta. Et post pauca, iam, inquit, exponit Christus, quid sit manducare corpus eius, & sanguinem bibere. Audi. Audi, caluine: ipse Christus exponit, quomodo id fiat, quod loquitur, ipse inquam exponit, quid sit manducare carnem eius, & sanguinem bibere. Sic enim ait: Qui manducat carnem meam, & bibit meum sanguinem, in me manet & ego in illo. Hoc est ergo (addit aug.) ^{manducare} illam E^scam, & illum bibere potum, in Christo manere, & illū manentē in se habere, ac per hoc, qui nō manet in Christo, & in quo non manet Christus, proculdubio nec manducat spiritaliter carnē eius, nec bibit

bit eius sanguinem. licet carnaliter & Visibiliter premat dentibus sacramentum corporis & sanguinis Christi &c.

Euigilaſne, Caluineſ videtne planiſſimam rei, de qua diſputamus, Definitione? Etiaſi tu dormiaſ in æternũ: euigilabunt ſyncere veritatis ſtudioſi, & videbunt. Videbunt enim, nihil aliud eſſe, manducare carnem & bibere ſanguinem Chriſti ſpiritualiter, niſi manere in Chriſto, & in eius corpore ſancta Eccleſia.

Quod ſi audiaſ aliquando ex catholicis, illis præoccu-
iſdem verbis Chriſti, in me manet & ego in patio.

eo, Eucharistiæ ſumptæ vtilitatem commen-
dari ſingularem, alio ſenſu, quem Literalem
vocant, hæc ab illis tractari, iam tibi dictum
eſt: Auguſtinuſ docere volens, quomodo
vtiliter Euchariftia ſumatur, alium nunc ſibi
eorundem verborum Chriſti ſenſum elegit
de induſtria. Vide autem, obſecro diligenter,
quid dicat: Si quiſ, inquit, non manſerit in
Chriſto, neque fuerit viuum eius corporis

(quod eſt Eccleſia) membrum, huic nihil
prodeſt ſumere carnaliter & viſibiliter. ſacra-
mentam corporis & ſanguiniſ Chriſti, ip-
ſam vtique Euchariftiam. Euchariftia nanq-
eſt ſacramentum corporis & ſanguiniſ Chri-
ſti, tum quod immolatio veræ carniſ Chri-
ſti, quæ ſit manibus ſacerdotiſ, (vt ſuprà
oſtendimus) eſt ſacramentum corporis pro ſæ.

nobis

Euchari-
ſtia cur ſit
ſacramen-
tũ corpo-
riſ & ſang,
Chriſti.

III. cau.

ſæ.

I cor. 10.

I causa.

II causa.

nobis traditi, & sanguinis effusum, tum quod sub speciebus panis & Vini visibilibus, invisibile corpus & sanguis Christi mirabiliter continentur, tum quod omnes, qui de vno pane vnoque calice participamus, vnum corpus multi sumus. Oblatio namque Eucharistiae, mysterium est passionis Christi: panis autem & Vini species, sub quibus integer Christus sumitur, omnium Ecclesiae membrorum significant Unitatem. ut Quaedammodum Panis ex multis granis, & Vinum ex multis racemis constant, ita nos omnes, qui multi certè sumus, sed vnam & eandem Eucharistiam sumimus, vnius & eiusdem sumus corporis membra. Propter has itaque causas, varias & diuersas, apud veteres Theologos diligenter obseruandas, August. Eucharistiam vocat sacramentum corporis & sanguinis Christi, sed nullo modo negat esse in Eucharistia, corporis & Sanguinis Christi praesentiam ac veritatem: quemadmodum quum diceret, Baptismum esse sacramentum Fidei ac Sepulturae Christi, peccata nostra Baptismo ablui non negabat. Primae causae, propter quam Eucharistia vocatur sacramentum, nullam hic mentionem facit: duas reliquas, maximè verò tertiam, non tacuit. Ad alteram enim hoc pertinet, vnde digressi sumus: Qui non manet in Christo, non

non manducat spiritualiter, nec bibit: licet carnaliter & visibiliter premat dentibus sacramentum corporis & Sanguinis Christi: sed magis tantæ rei sacramentum ad iudicium sibi manducat & bibit, quia immundus præsumpsit ad Christi accedere sacramenta, quæ aliquis non dignè sumit, nisi qui mundus est. Hoc itaque vnũ, in quo & Pauli verba agnoscis, ad alteram pertinet causam, sub visibilibus Panis & Vini speciebus, quæ sacrum sunt signum corporis & sanguinis Christi, hoc ipsum corpus & sanguinem Christi verè contineri. Loquimur nos & hic planè, propter istos, qui substantiam panis & Vini, cum præsentia corporis & sanguinis Christi, malè coniungunt. A nobis etenim Augustinum stare & in causa Transubstantiationis, etiam ostendimus in priore Ratione: & hoc tamē loco, quæ citantur ex August. De consecr. non erit inutile referre, propter eam rem magis confirmandam. In Libro Senten. Prosperi, ita scribit Augustinus: Nos autem, in specie Panis & Vini, quam videmus, res inuisibiles, id est, carnem & Sanguinem, honoramus: nec similiter comprehendimus has duas species, quemadmodum ante consecrationem comprehendebamus: cum fideliter fateamur, ante consecrationē, panē esse & Vinũ, quod natura formauit, post consecrationē

Transubstantiatio probatur ex August.

K verò,

epist. 118.

verò, carnem Christi & sanguinem, quod benedictio consecrauit. Nihil profectò planius esse potuit, ad confirmationem catholicæ Transubstâtiationis. In canone etiâ, Liquidò apparet, qui citatur ex Epistola ad Ianuariû, simpliciter dicitur: Placuit Spiritui sancto, vt in honorem tanti sacramenti, prius in os Christiani Dominicum corpus intraret, quâ cæteri cibi, non dicitur autem, panis substantia cum corpore Dominico. Vtinam isti crederent Augustino, agnoscerent profectò, omnibus in locis, Ecclesiæ catholicæ sententiam ipsum tueri. Quid enim hoc est, ibidem, Discipuli acceperunt corpus & Sanguinem Domini? Vides, non dicere illum & hoc loco, Panem cum corpore. Quid verò & illud, Offerre Eucharistiam? Sed ad rem, hoc tempore. Nam substantiam panis tollunt & illa, quæ referuntur in canone. Qui manducant, habenturque & apud Bedam, in 1. Cor. 10. Qui manducant & bibunt Christum, vitam manducant & bibunt &c. Audisne, caluine, Christum manducari & bibi, non panem & Vinum cum Christo. Sequitur, alijs omittis, causa breuitatis: Norunt Fideles, quomodo manducant carnem Christi &c. Quod videtur, panis est & Calix: (quod etiam oculi renunciant) quod autem Fides postulat instruenda, panis est corpus Christi, calix Sanguis. Hic fortasse exclam-

exclamabit aliquis Luteranus: Ecce quod vide obiectio.
 tur, panis est & calix, panis est corpus Christi,
 & calix est sanguis, Qui arripit verba nō in- respōsio.
 tellecta, audiat quod sequitur: Quod videtur,
 inquit, speciē habet corporalē, quod intelligi-
 tur, fructū habet spiritualē. caue igitur, Lut.
 aliter Aug. intelligere, atq. is interpretetur se-
 ipsum. dic tu mihi, obsecro, utrū panē videas
 an speciē panis? nō panē utiq. sed speciem eō
 quod substantia rerū est inuisibilis, sola Acci-
 dentia videri, Dialectici cū phycis rectē do-
 cent. Rectē igitur addidit Aug. exponens sei-
 ipsum, Quod videtur, speciē habet corporalē.
 Quē illic verba p̄cedūt, cū his, quē nunc ex-
 plicamus, maximē congruūt. Ita, inquit, ideo
 dicuntur sacramēta, quia in eis aliud videtur,
 & aliud intelligitur. Propter hanc itaq. cau-
 sam, quia aliud vides, aliud credis, dictum est
 in Ioannem, Carnaliter & visibiliter premere
 dentibus sacramentum corporis & sanguinis
 Christi. Eadem insuper ratione, quod aliud
 hic videtur, aliud intelligitur, corpus Christi
 vocatur aliquādo & figura Audiāt noui euā-
 gelici vetustū Doctorem August. Ca. vtrum
 sub figura, quē & Petrus Lōbardus citat, Lib. **Species**
 4. Dist. 10. D. Voluit dominus, Panē & Vinū **panis vide**
 in mysterio verē carnē suā & sanguinē suū, cō **tur, non**
 secratione Spiritus sancti, potētialiter creari, **substantia**
 et quotidie, pro mūdi vita, mystice immolari, **Panis.**

vt sicut de virgine, per Spiritum sanctum, vera caro sine coitu creatur, ita per eundem ex substantia panis & Vini, mysticè idem corpus Christi consecratur. Corpus christi, & Veritas & figura est: Veritas, dum corpus Christi & sanguis, virtute Spiritus sancti in virtute ipsius, ex panis & Vini substantia efficitur: Figura verò est in id, quod exterius sentitur. Iteratur autem quotidie hæc oblatio, licet christus semel passus sit, quia quotidie peccamus peccatis, sine quibus mortalis infirmitas viuere non potest. & ideo, quia quotidie labimur, Christus quotidie mysticè pro nobis immolatur. Intra sanctam Ecclesiam catholicam, in mysterio corporis Christi, nihil à bono maius, nihil à malo minus perficitur sacerdote. quia non in merito consecrantis, sed in verbo efficitur creatoris, & in virtute Spiritus sancti. Si enim in merito esset sacerdotis, nequaquã ad christũ pertineret, nunc autem sicut ipse est qui baptizat, ita ipse est, qui per Spiritum sanctum hanc suam efficit carnem, & transit Vinum in sanguinem. Quid his planius? non videtis & hic, Pseudæuangelici cū oblatione transubstantionē: quid est aliud, Ex substantia consecrari, ex substantia effici, transubstantionē. dicūt, non ratinē quidē, sed breuiter ac signifi-

Verba Augu-
st. pro-
bantia
transub-
stantionē.

nificanter, Transubstantiari: planissima hæc sunt, eludi non possunt. Sciat autem imperitior, in mysterio, & mysticè, idem esse, quod in sacramento, & sacramentaliter *μυστήριον* enim in myste-
 Græcè, Latine dicitur sacramentum, & ad cè, in sacra-
 Ephes 5. Ostendimus planissimè, hanc al-mento.
 teram esse causam, propter quam Eucharistia, hoc est, corpus & sanguis Christi, Sacramentum nominetur: quia sub visibilibus panis ac Vini speciebus, totus atque integer Christus, inuisibilis intelligitur & creditur.
 Ad tertiam causam, quòd Eucharistia mysterium sit vnus Sanctorum societatis, plura pertinent, quæ ab Augustino scribuntur, in hoc ipsum caput ioan. 6. postquam enim dixerat, Hunc cibum & potum, Societatem vult intelligi corporis membrorum suorum, quod est sancta ecclesia in prædestinatis &c. confestim adiecit hæc verba: Huius rei sacramentum, id est, vnitatis corporis & membrorum Christi, alicubi quotidie, alicubi certis interuallis dierum, in Dominica mensa preparatur, & de mensa Dominica sumitur, quibusdam ad vitam, quibusdam ad exitium: res verò ipsa, cuius sacramentum est, omni homini ad vitam, nulli ad exitium: quicumque eius particeps fuerit. Mensam Dominicam quum audit nouus Euangelicus, non aug. quid.
 uas mensas, propter quas vetera è templis

III. causa,
 cur Eucha-
 ristia vo-
 cetur sa-
 cramentum
 corporis
 & Christi:

Altaria eiecit, commendari non putet; mensa, Augustino altare est. Dixit enim suprâ: Quâ multi de Altari accipiunt, & moriuntur. Vt autem scias, & Apostolum ad Corinthios de altari loqui, addit: Vnde dicit apostolus, Iudicium sibi manducat & bibit. imô vt credas, & Mensam Dominicam fuisse Altare, iterum addit: Nonne buccella Dominica venenum fuit iudæ? Mensa itaque Dominica, Altare est Augustino: in quo, quod de altari accipitur, prius immolatur. Nam sequitur rursus, Videte ergo, Fratres: Panem Cœlestem spiritaliter manducate, innocentiam ad Altare apportate. panem cœlestem quid vocet August. ex Lib. Sentent, prosperi dictum est. panis nanque cœlestis: verè christi caro est. Sed hæc obiter, de mensa & Altari, ad rem accedamns. panem hunc itaque cœlestem, veram christi carnem & sanguinem, quæ in Dominica mensa preparantur, & sub panis ac vini speciebus ex ea sumuntur, aug.

Quomodo vult esse sacramentum illius spiritualis manducationis, id est, Vnitatis societatisq; christi est poris ac membrorum christi, sanctę scilicet ecclesię prædestinator ū. Sacramētum hinc gerū spiritaliter accipe, sicut & in argumento prioris mādu. re: vt quemadmodum Immolatio Corporis & vnitatis & sanguinis Christi, quæ fit manibus sacerdotis, est sacramentum Mortis ac crucifixio-

fixionis Christi, ita quoque Manducatio corporis & sanguinis eiusdem, sit sacramentum unitatis corporis & membrorum Christi, ipsiusque Sanctorum societatis. Vide autem, & mirare, quàm bene & aptè hîc omnia sibi respondeant, Sacramenta debent habere quandam similitudinem earum rerum, quarum sunt sacramenta: Oblatio corporis & sanguis Christi in altari, quoniam habet similitudinem quandam cum immolatione, in Cruce facta, meritò sacramentum illius est. Manducatio itidem Corporis & sanguinis Christi habeatne quandam similitudinem cum unitate corporis & membrorum Christi, cuius ab Augustino dicitur sacramentum esse, ipsemet August. suis explicet verbis. Nam paulò post ait, Cibus iste & potus, id est, Societas ipsa sanctorum, immortales & incorruptibiles facit, in qua societate sanctorum, pax erit & unitas plena atque perfecta. propterea quippe (sicut etiam ante nos, hoc intellexerunt homines dei) Dominus noster Iesus christus, corpus & sanguinem suum in eis rebus commendavit, quæ ad vnum aliquid rediguntur ex multis Namque aliud in verum ex multis granis conficitur, aliud in vnum, ex multis acinis cõfluit, Paulò etiam ante his vsus est verbis, Exponens nobis apostolus

Attende
& vide.

Paulus hunc Panem, Vnus panis, inquit, vnū corpus multi sumus. O Sacramentum pietatis: o Signum Vnitatis: o vinculum charitatis. Vbi etiam obserua, ex Epexegeſi, ſacramentum hic vocari ſacrum ſignum. Eius quoque ſunt generis, in can. Quia paſſus: habenturque & apud Bedam, in I. Cor. 10. ex quodam ſermone deſcripta: Dominus noſter Ieſus Chriſtus, inquit, nos ſanctificauit, nos ad ſe pertinere voluit, myſterium pacis & Vnitatis noſtræ, in Menſa conſecrauit.

Qui accipit myſterium Vnitatis, & non tenet vinculum pacis: non myſterium accipit pro ſe, ſed teſtimonium contra ſe. Hæretici quando hoc accipiunt, teſtimonium contra ſe accipiunt. quia illi quærunť Diuiſionem, quum Panis iſte indicet Vnitatem. Sic & Vinum in multis racemis fuit, & modo vnum eſt &c. Timeat ergo Hæreticus veriſſimam Auguſtini ſententiam. ex cuius verbis, quæ ſit ſimilitudo Rei cum ſacramento, iam (vt puto) non obſcurè perſpicitur. Obſerua autem iterum inſcitiam iſtorum, qui verè & antiquæ Theologiæ ignari, miſceant & confundunt omnia. Iactant iſti paulum, ſed quem

ad myſte-
ria ſcriptu-
ræ, cæci
ſunt Hæ-
retici.

iactant, eius myſteria non intelligunt. Nihil enim videre poſſunt in paulo, niſi Literam, Myſteria videre, non eſt datum ſuperbis & arrogantibus: datum certè fuit Auguſtinianę humi-

humilitati & modestiæ. Quemadmodum mysteria
 enim, Baptismum esse mysterium sepulture ex paulo,
 Christi, Mysticè docet paulus: ita quoque Eu-
 charistiam, quæ verum est corpus & sanguis
 Domini, esse mysterium Vnitatis christianæ,
 idem eodem sensu docet paulus: vtrunque
 vidit humilis augustinus, Vnitatis amans,
 non vident isti, neque videre poterunt, quan-
 diu sua superbiunt Diuisione. Vidēsne My-
 steria, Hæretice? agnoscisne Mysticos ipsius
 Apostoli sensus? Si tu non vides, Vnitatis ho-
 stis: quid nostra? nos vt videre possimus,
 Deum supplices & humiles, in Vnitate pete-
 mus. Sciemus nanque, à strenuo defensore
 Vnitatis Augustino docti hæc esse duo singu-
 laria sacrae Eucharistiæ mysteria & sacramē-
 ta. Oblationem in Missa corporis Christi, my-
 sterium esse passionis Christi, Manducatio-
 nem verò eiusdem corporis & sanguinis
 Christi, sub Panis ac Vini specie, quorum
 vtrunque ex multis ad vnum redigitur, sacra-
 mentū esse vnius Sanctorum societatis, vtro-
 bique aptam & congruam similitudinem es-
 se, iam nō erit difficile iudicare. Vides etiam,
 caluine, quid August. dixerit, Dominus, in-
 quit, noster Iesus Christus commendauit
 corpus & sanguinem suum: non autem dixit,
 Commendauit Figuram corporis & sangui-
 nis sui. Obmutesce igitur cum Figura tua.

insignia
 duo sacra-
 menta eu-
 charistiæ.

Obiectio, Quod autem ait, sub eis Rebus, nullo modo corpus & hoc Lutherus Catholicæ Transubstantiationis non poterit opponere. Primum enim, ante Christi consecrationem, simplex panis & Vinum sunt, sub rebus. deinde verò nomen hoc Res, à Dialecticis rectè Transcendens vocatur, complectiturque & Accidentia. Sed obiter & hoc, propter amouendas istorum fallacias iterum reuertamur ad rem. Cognouimus, quo pacto corpus & sanguis Christi, quod manducatur & bibitur, sit sacramentum, id est, sacrum signum, Vnitatis & societatis corporis vnius sanctæ Ecclesiæ: reliqua Augustini verba, quæ dudum produximus, iam facta sunt dilucida. Qui nanque sumunt Corpus & sanguinem Christi, de Mensa Domini-
 RES.

RES sacra-
 menti cor-
 poris Chr.
 quid.

LOCUS cor-
 rectus, in
 August.

minica, alios ad vitam, alios ad exitium sumere, nemo dubitabit: Res verò sacramenti, quam hæc sumptio significat, id est Vnitas & societas corporis ac membrorum Christi, omni homini est ad vitam, nulli ad exitium. Atque hinc iam deprehendis, omnibus apud Augustinum diligenter collatis, sic omnino legendum esse: Huius rei sacramentum, id est, Vnitatis corporis & membrorum Christi, non autem, Vnitatis corporis & sanguinis Christi. Nam proximè præcesserat, Hunc cibum & potum, societatem vult Christus intelligi corporis & mem-
 bro-

brorum suorum, Sequitur autem illico, Ille
 Cibus & potus, id est, societas ipsa sancto-
 rum, immortales & incorruptibiles facit.
 alioqui, res secum nullo modo (vt quidem
 ego arbitror) cohæreret. Hinc etiam rursus
 aliorum errorem & inscitiam agnosce: qui
 malè opinantur, bonis tantum, non item ma-
 lis, corpus & sanguinem Christi dari. Si in-
 quiunt: Res sacramenti omni homini datur
 ad vitam, nulli ad exitium, quomodo malus
 homo Rem sacramenti, id est, Corpus & san-
 guinem Christi, sumere potest? Atqui, bone
 mi Pseudœuangelice, Rem sacramenti non
 intelligit hic August. Corpus & sanguinem
 Christi. quid autem intelligat, quam vnita-
 tatem corporis & membrorum christi, iam
 abunde tibi est demonstratum. Vide, quæso,
 Lector, in quas opiniones, & quàm hor-
 rendos errores vnus vnus Doct̃oris ca-
 tholici locus, prauè intellectus, indu-
 cat. Dixit paulo ante Augustinum de iu-
 da, Buccella Dominica, venenum fuit ru-
 dæ: quam quum accepit, in eum inimi-
 cus intrauit: non quia malum accepit,
 sed quia bonum malè malus accepit. dictu-
 rus est & infra, carnem Christi & sanguinẽ
 Christi in sacramẽto edere, & bonis & malis
 esse cõmune. quomodo itaq; statim negaret,
 malos bonum accipere, si Rem sacramenti

Errât, qui
 negât, ma-
 lis dari cor-
 pus chri-
 sti.

res sacra-
 menti.

(de

(de qua nunc agimus) ipsum corpus & sanguinem Christi, hoc loco intelligas? Ecce autem tibi similia, quæ ex Libro 5 Capite. 8. De Baptismo contra Donatistas, in Dist. 2. De Consecr. citantur: Sicut Iudas, cui buccellam tradidit Christus, non malum accipiendo, sed bonum malè accipiendo, locum præbuit diabolo, sic indignè quisque sumens corpus Christi non efficit, ut quia malus est, malum sit, aut quia non ad salutem accipit, nihil accipiat. Corpus enim & sanguis Domini nihilo minus illis erat, quibus dicebat Apostolus: Qui manducat indignè, iudicium sibi manducat & bibit. Quid vis planius? Quapropter Res sacramenti, societas ipsa Sanctorum, omni homini est ad vitam, at verò corpus & sanguis Christi indignè sumentes, iudicium sibi manducant & bibunt, non dijudicantes corpus Domini. Eius autem generis est illa quoque sententia, de Consecratione, ubi dicitur: Qui discordat à Christo, non manducat carnem eius, nec bibit sanguinem, etsi tantæ rei sacramentum ad iudicium suæ perditionis quotidie accipit. Hæc ibi August. quæ ignaris rerum facile esse possent magni erroris occasio, ijs verò præsertim, qui nihil se non scire, nihil non intelligere, putant. Ergo qui discordat à Christo, Spiritualiter non manducat carnem eius, nec bibit sanguinem, etsi magnæ

magnæ illius Rei, societatis Christi cum
 membris eius, sacramentum accipit. Hæc est
 horum verborum verissima sententia. Hinc Sacramē-
 etiam discatur, quid sit sacramentaliter tan- taliter, &
 tū, quid spiritualiter tantū, quid utroque spirit. mā,
 modo, manducare carnem & bibere sangui- ducare.
 nem Christi. Spiritualiter tantū mandu-
 cant & bibunt, qui sunt viua membra Eccle-
 siæ Christi: Sacramentaliter verò tantū su-
 munt, qui Eucharistiam indignè accipiunt.
 Spiritualiter denique & Sacramentaliter si-
 mul illi manducant corpus, bibuntque san-
 guinem Christi, qui probatis prius seipsis, di-
 gnè ad sumendum Eucharistiæ sacramen-
 tum accedunt. Horsum itaque refer illa, quæ
 De Consec. citantur, è sermone De verbis
 Evangelij: Quid est Christum manducare?
 Non hoc est solū, in sacramento corpus
 eius accipere. (Multi enim indignè accipi-
 unt, de quibus ait Apostolus, Qui manducat
 & bibit calicem Domini indignè, iudicium
 sibi manducat & bibit) Sed quomodo man-
 ducandus est Christus? Quomodo ipse di-
 xit, Qui enim manducat carnem meam, &
 bibit sanguinem meum, in me manet, & ego
 in eo. Et si indignè accipit sacramentum, ac-
 quirat tormentum. Vides, & indignos acci-
 pere corpus Christi, sed in sacramento, &
 Sacramentaliter tantū: qui verò manet in
 Chri.

Christo, hi tandem Christum verè (quia spiritualiter quoque, ideoque vtiliter ac salutariter) manducant. Mitto cætera, ijs similia: apparet profectò, nihil hoc esse posse verius, quàm quòd, carnaliter ac visibiliter tantum premere dentibus sacramentum corporis & sanguinis Christi, apud August. est, Sacramentaliter tantum sacram sumere Eucharistiam. His itaque non inutiliter explicatis, ad reliqua pergamus, si quo modo suos Calvinistæ aperiant oculos, & profundum excutiant veternum. Tot enim locis seipsum dilucidè exposuit August. vt tantummodo cæcus, quid sit apud ipsum Manducatio spiritalis, videre non possit. Nam in principio Tract. 27. Epilogum faciens superiorum, sic iterum scribit: Exposuit Dominus, quomodo daret Carnem suam manducare, dicens: Qui manducat Carnem meam, & bibit sanguinem meum, in me manet, & ego in illo. Signum, qui manducauit & Bibit, hoc est, si manet, & manetur, si habitat, & inhabitatur, si hæret, vt non deferatur. Hoc ergo nos docuit & admonuit Mysticis verbis, vt simus in eius corpore, sub ipso Capite, in membris eius, edentes carnem eius, non relinquentes vnitatem eius. Hic est Augustini Epilogus, per se satis clarus. Quid ergo est ipiritualiter

man-

reditur
ad probā-
dam defi-
nitionem
spiritalis
manduca-
tionis.

manducare & bibere: an non adhærere Christo, manere habitareque in ipso: esse in vnitate eius Ecclesiæ, cuius ipse est Caput? At quo sensu? Non vtique Literali, sed Mystico, ad institutionem populi multum valente. Quo tandem interprete, Mysticus hic est sensus? Et res ipsa probat, & August. proximis verbis confirmat, Docuit nos & admonuit Dominus Mysticis verbis, inquit. Audis ne, Caluine, Mystica verba? si tu non audias, cui mysteria Regni sui deus nō credidit, mirum non est: catholici, quibus legitime data est dispensatio Verbi Dei, audiunt & vident. Sed obruamus istos producendis ex August. testimonijs, si forte expergiscantur aliquando. Sic nanque iterum Aug. in hæc verba Domini, verba quæ ego locutus sum vobis, spiritus & vita sunt: Diximus, Fratres, hoc Dominum commendasse in manducatione carnis suæ, & potione sanguinis sui, vt in illo maneamus, & ipse in nobis. Manemus autem in illo, quum sumus membra eius: manet autem ipse in nobis, quum sumus templum eius. Vt autem simus membra eius, Vnitas nos compaginat. Vt compagnet Vnitas, quid facit, nisi Charitas? Et Charitas Dei vnde? Apostolum interroga: Charitas, inquit, Dei diffusa est in

Vnitas, &
Charitas.

cor-

cordibus nostris, per Spiritum sanctum, qui datus est nobis. Ergo spiritus est, qui viuificat. Spiritus enim facit viua membra. nec viua membra spiritus facit, nisi quæ in corpore, quod vegetat ipse spiritus, inuenerit. Ecce tibi & hic nullam mentionem factam eucharistiæ manducandæ, sacramentalisquæ corporis & sanguinis Christi sumptionis: de spiritali Manducatione: ita scribitur, vt iam ne mutire quidem legitimè valeant Zuingliani. Spiritus sanctus vegetat mysticum corpus Christi, ipsam Ecclesiam: hic facit viua membra Christi, & templa Christo apta, omnes eos, qui perseuerant in Vnitate Fidei, arctissima secum inuicè coniuncti charitate. Audebisne adhuc separare te, Caluine, ab vnitate Fidei Catholicæ, qua, Christum in Eucharistia totum esse præsentem, omnibus Ecclesiæ seculis confitemur? Si audires & intelligeres Augustinum, spirituales manducationem carnis & sanguinis Christi tantopere commendantem: scires, eodem auctore, hæc propterea dici, vt amemus Vnitatem, timeamus separationem. Vtinam redeas tu, cui adhuc redire licet, (Calvinus etenim ipse, iam miser laborat in æternum) ad Catholicam Vnitatem, & in tot sectis nostri seculi, inter se miserè ac turpiter diffectis, Hæreticam timeas Separationem. ego enim

enim adiungo Tractatus 27. Conclusionem,
 omnium suprà dictorum breuem Epilo-
 gum facientem, & scopum huius explica-
 tionis ostendentem. Hoc totum, inquit,
 quod Dominus de carne & de sanguine suo
 locutus est, & quòd in eius distributionis
 gratia, vitam nobis promisit æternam, &
 quòd hinc voluit intelligi manducatores &
 potatores carnis & sanguinis sui, vt in illo ma-
 neant, & ipse in illis, & quòd non intellexe-
 runt, qui non crediderunt, & quòd spiri-
 talia carnaliter sapiendo, scandalizati sunt,
 & quòd eis scandalizatis & pereuntibus,
 consolatio Domini affuit Discipulis rema-
 nentibus &c. Hoc ergo totum ad hoc no-
 bis valeat, Dilectissimi: vt carnem Christi &
 sanguinẽ Christi non edamus, tantum in sa-
 cramento. (quod & multi mali) sed vsque ad
 spiritus participationem manducemus &
 bibamus, vt in Domini corpore, tanquam
 membra maneamus, vt eius spiritu vege-
 temur, & non scandalizemur: etiamsi mul-
 ti modò nobiscum manducant & bibunt
 temporaliter sacramenta, qui habebunt in
 fine æterna tormenta. Hæc in conclusione
 Augusti. Non credebat fortasse Caluinista
 mihi, quum indicarem scopum Augusti-
 tianæ huius Enarrationis: Augustino ipsi

L nunc

Scopus e-
 ius expla-
 tionis Euã-
 gelij ioan.
 6. qua Au-
 gusti. vti-
 tur.

mihiquā indicarem scopum aug. huius Enar-
rationis: aug. ipsi nunc vt credat, necesse est.
Voluit nanq. pius pastor suas Oues adhorta-
ri quā diligentissimē: ne tantū in sacramē-
to, hoc est, Sacramentaliter tantū, (quod au-
disti paulō antē) Caro & sanguis Christi
edatur, sed vsque ad spiritus participatio-
nem, hoc est, Spiritualiter prius quā sa-
cramentaliter. In sacramento tantū, &
multi mali edunt carnem Christi & san-
guinem Christi. Spiritualiter verō non nisi
illi, qui in corpore Domini, quod (est Ec-
clesia) tanquam membra manent, Christi
spiritu vegetati. Qui ergo vult esse mandu-
cator & potator Carnis & sanguinis Christi:
(hoc voluit August. nos nihil nostrum af-
fingimus, sed eius mentem eius verbis in-
terpretamur) maneat in Christo, & Chri-
stus in ipso: carnis Christi & Sanguinis
sumptio, quæ fit in sacramento, hæc de-
mum erit vtilis atque salutaris, quam præ-
cefferit, ei que coniuncta fuerit, spiritualis
(de qua tam multa diximus) eiusdem cor-
poris & sanguinis Christi manducatio.
Quamobrem caueat sibi diligenter christia-
nos ab istis impostoribus, qui fallaci & ma-
ligna interpretatione sua, pij sima & veris-
sima Doctorum catholicorum scripta, nimis
impu-

Adhorta-
tio.

impudēter peruertunt. Quamuis autem pluribus demonstrare, quid sit, spiritualiter manducare panem viuum, qui corpus & alij loci sanguis Christi est, superfluum esse videatur: apud Augustinum & alios tamen aliquod Augustini locum gustum de hoc, in quibus hunc Mysticum retinet sensum, ex Dist. 2. De consecra, adducamus, manducantem propter eam rem omni ex parte confirmandam, tum propter videndas cognitæ Augustini sententiæ maximas utilitates. Nam tale est hoc, in Can. Quia passus, Nulli est aliquatenus dubitandum, vnumquenque Fidelium corporis & sanguinis Domini tunc esse participem, quando in Baptismate membrum efficitur Christi, nec alienari ab illius panis calicisque consortio, etiamsi, antequam Panem illum comedat calicemque bibat, de hoc seculo migrauerit, in vnitatem corporis Christi constitutus. Sacramenti quippe illius participatione ac beneficio non priuabitur, quando in se hoc quod, illud sacramentum significat, inuenitur. Recurre nunc, Lector, ad catechumenos, quibus se (vt supra dictum est) non credit Iesus, illius loci interpretationem verba presentia comprobabunt. Qui Baptizatus est, membrum Christi factus est, ideoque spiritualiter corporis & sanguinis Christi particeps est.

Non comedit quidem is panem cœlestem, nec calicem bibit, in sacramento, sed rem sacramenti, sanctam corporis & membrorum christi Societatem, accipit. Mitto Canonem: Credere in Iesum christum, hoc est, Manducare panem viuum, mitto & alterum: panem de Altari spiritualiter manducare, est innocentiam ad Altare portare, & tertium hunc mitto: Inquit Apostolus, omnes eandem escam spiritualiter manducauerunt: hæc itaque propterea mitto, quod ex Tract. 26. in Ioannem, cuius sententiam multis explanauius, omnia deprompta esse videntur: vnum tantummodo eiusdem generis canonem profero: Vt quid, inquit, paras dentem & ventrem? crede: & manducaſti. Credere enim in eum, hoc est Panem & Vinum manducare, qui credit in eum, manducat eum. Atque hæc quidem Augustinus scribit, Tract. 25. in illa Ioannis: Hoc est opus Dei, vt credatis in eum, quem misit ille. Perspice igitur, Christiane & catholice Lector, quantum inter sit, germanam Doctorum cognoscere sententiam. Sic enim fit, vt, quæ diuersis in locis diuerso sensu ab illis scribantur, facilius à nobis intelligantur. Quare sit iam satis demonstratum, quid valeat apud

Augu-

Utilitas
cognitæ
Doctorū
sententiæ.

Augustinum Manducatio spiritalis: ad reliqua, quæ ibidem supersunt, tempus est accedere.

QVESTIO: Quandoquidem spiritaliter manducare carnem & bibere sanguinem Christi, est esse viuum eius & Dei Ecclesiae membrum: Aaron, Moyses, Iosue, & potus Caleb, eandemne escam spiritalem manducauerunt, & potum biberunt, quam nos? Eadē esca veterum, quæ nostra.

RESP. Non modò isti, sed omnes reliqui sancti Patres veteris Testamenti, Abel, Noë, Abraham, Dauid & c. Spiritualiter manducauerunt carnem Christi, & Sanguinem eius biberunt. Omnes enim viuæ fuerunt membra Ecclesiae Christi, ad vnam & eandem Sanctorum Societatem atque Vnitatem pertinentes: vna eademque est, semperque omnibus seculis fuit, Sanctorum & Prædestinatorum Ecclesia.

Ergo res eadem nobis est, cum sanctis in deserto Patribus, ipsa nimirum Societas Sanctorum, & Vnitas corporis ac membrorum Christi, sed Sacramenta Rei, diuersa sunt. Nobis enim Eucharistia, Corporis Christi, sanguis Christi, sacramentum uersa sunt est Spiritus huius Manducationis, illi nobis & Manna & Aquam, signa tantum & figuram veteris Corporis atque Sanguinis Christi, legimus.

tur habuisse. Sed Augustinum ipsum audiamus. quo Zuingliani Calvinistæ malè abutuntur. Panem, inquit, qui de cœlo descēdit, significauit Manna: hunc panem significauit Altare Dei. Sacramenta illa fuerunt: in Signis, diuersa sunt, sed in Re, quæ significatur, paria sunt. Apostolum audi: Nolo enim vos, inquit, ignorare, Fratres: quia Patres nostri omnes sub nube fuerunt, & omnes mare trāsierunt, & omnes per Moysem baptizati sunt, in nube & in mari, & omnes eandem Escam Spiritalem manducauerunt. Spiritalem vtique eandem. Nam Corporalem alteram, quia illi Manna, nos aliud: Spiritalem verò, quam nos. Sed Patres nostri, non Patres illorum: (in fideles Iudæos Capernaïtas, contra Christum murmurantes, intelligit) quibus nos similes sumus, non quibus illi similes fuerunt. Et adiungit: Et omnes eundem potum spiritalem biberunt. Aliud illi, aliud nos, sed specie visibili, quod tamen hoc idem significaret, virtute spiritali. Quomodo enim eundem potum? Bibebant, inquit, de spiritali sequente petra: Petra autem erat Christus. Inde panis, inde potus. Hæc verba sunt Augustini, quibus Calvinistæ suos errores malè confirmant, & quæ ad causam præsentem maximè per-

1 Cor. 10.

pertinent. Sed tacendum iam est illis. postea
 quam nos, quæ sit germana mens Aug. veris-
 simè ostendimus Audi ergo Calvinista, audi,
 & ampliùs catholico Doctore vim inferre (si
 sapi) caue. Concedit tibi Augustinus, San-
 ctos Patres in deserto eandem Escam man-
 ducasse, eundem potum bibisse, quem
 nos Christiani bibimus & manducamus:
 sed spiritalem utique eandem escam, potum
 itidem eundem virtute spiritali, Corporale
 verò vtrunque diuersum. Quid est hoc,
 rogas? Aequè illi in Christum, atque nos,
 credebant, eiusdemq; corporis ac membro-
 rum Christi sanctam habent societatem, ideo
 eundem, quem nos, Cibus & potum spi-
 ritualiter sumpserunt. Huius autem spiri-
 tualis cibi & potus, quæ habebant illi sacra-
 menta, id est, sacra signa? Manna certè &
 Aquam. Nos verò quid habemus? eadem-
 ne Signa? Non utique. Nam illi Manna
 manducauerunt, nos aliud: illi Aquam bi-
 berunt, nos aliud. Sed quid hoc tandem
 est aliud? fortasse panis & Vinum? Itaque Aliud,
 ait Calvinus. Sed non hoc dicit Augustinus. quid est?
 Nos aliud, ait Augustinus: non ait autem,
 nos panem & Vinum. Cur ergo audetis
 impudentes hoc tribuere Augustino, quod
 ille nusquam ait? Cur impure blasphemare

ore non horretis, Augustinum, Christo credentem, pro vestra Capernaica incredulitate stare? Non ita scripsit Augustinus, vt vos criminamini sed Scripsit, Nos aliud. Quid ergo est hoc Aliud? Discere debebas ex his, quæ habentur infra. Sunt enim illa, quæ nos suis iam reposuimus locis; sed hic nihilo minus (vt vestræ magis vos pudeat impudentiæ) breuiter illa repetemus. Sacramentum, inquit, Societatis ac Vnitatis corporis & membrorum Christi, in Dominica Mensa preparatur: propter hoc sacramentum Societatis sanctorum, Dominus noster Iesus Christus corpus & sanguinem suum in eis rebus commendauit, quæ ad vnum aliquid rediguntur ex multis. Ecce audis, Caluine. sacramentum spiritualis Manducationis esse corpus & sanguinem Domini nostri Iesu Christi. Non ergo Panis & Vinum, (vt tu vis) sunt illud Aliud, Sed Corpus & sanguis Domini nostri Iesu Christi, (vt Aug. se ipsum planissimè interpretatur) illud Aliud sunt. Norunt fideles corpus Christi, inquit ibidem August. edere fideles carnem Christi & sanguinè Christi in sacramento. (quod in eis rebus, quæ ad vnum aliquid rediguntur ex multis, credentibus commendatum est) semel atque iterum, ac sæpius audisti.

CON-

CONCLUSIO.

Has ego fallacias detegere, mentemque
 Augustini explanare volebam, in duobus
 Calvinistarum Argumentis: quæ rectè co-
 gnita, non Hæreticis modò (simeliùs sape-
 revelint) proderunt, Sed Catholicis etiam,
 vel propter intelligendam illam alteram
 De Consecratio. vtilissimam Distinctio-
 nem, cognitu erunt necessaria. Plura qui
 volet pòst accipere, Dialectica Me-
 thodo omnia tractata, Deum, vt
 sua nobis gratia non desit, no-
 biscum vnâ precetur.

A M E N.

L 5 INDEX

INDEX

OMNIVM RERV,
QVAE IN HIS DVO.
bus Opusculis conti-
nentur.

- A**
- Abbates, in Ecclesiis ani-
mas curantibus, quem or-
dinem Officij Diuini ser-
uare debeant. 53
- Accidentia Panis & Vi-
ni uidentur, non substan-
stantia. 149.
- Adorandus est Christus
in Eucharistia. 3
- Agnus Paschalis semel in
anno, nos quotidie 118
- Christū immolamus. 125
- Aliud nos manducamus,
aliud ueteres. 169
- Alleluia, quid &c. 37
- Altare est Christus, 42
- est & Mensa Dom. 151
- Populus iacens ante illa.
59.
- Altare Dei Panem caele-
stem significabat. 168
- AMalechitæ Hæreticos
præfigurârunt. 3
- Ambrosius cantus Eccle-
siastici auctor. 29
- Amici exemplum, ex
Euang. Lucae, 6
- Angelorū chori nouē, 61
- Adjunt præsentés nobis,
maximè apud Diuinā Of-
ficia. 22
- Anna Prophetissa orans
assiduè. 7
- Anna, mater Samuelis,
quomodo orabat. 26

Ante

INDEX.

Antichristus iuge Sacri-	Mysteria eius sunt duo,
ficiū tollet. 125	120 117
Antiphona, quid &c. 38	tertium additur: 122
Auctores Horarum Ca-	Est sacramen. Fidei, 117
nonica. 52	& quomodo si: 133
Aue Maria ante & post	sed non confert Fidē: 116
Horas S. Marię dicen-	Baptismus Paruu. 105
dum. 12	Questio de ipso. 113
Augustinus cantum Ec-	Benedicamus Domino. 51
clesiast cōmendat: 29	Benedicit maior mino-
eius sententia, in obscu-	ri. 45
ris locis, quomodo inue-	Berengariani. 109
stiganda. 107	Bernardi sententia, de
Reliqua de August. in	orando. 17
Appellatiuis, quid de	Bethleē Monasteriū. 73
Eucharistia, de Baptis-	Biblię ne deponantur ex
mo, senserit &c.	manibus Sacerdotū. 31
B.	Binarij numeri myste-
Baptismus ab ipso Chri-	rium. 62
sto administratur. 150	Boatus fugiendus. 28
In eo efficimur membra	Bonifacius Episco. quę-
Christi, & spiritualiter	stionem proponit Au-
Christum manducamus:	gustino: 113
Errant, qui, ad salutē nō	Quomodo respon. ei. 34
esse necessarium docent.	C.
165	Ceremonie Hora. Ca. 30
	Cal

INDEX.

Calvinus laborat in ater	Duplex esse significatur	
num miser.	162	Psa. duob. iungendis 62.
Campanarum laus et u-	in Choro quid facien-	
sus.	67	dum, 25
Canonicorum sunt Horæ	Chrysostomi sententia,	
Canonica.	21	de Baptismo Parvul.
Canonica Horæ.	14	105
Cantica Evangelica tria.	CHRISTI Persona ex	
74 & 75.	duabus naturis constat:	
Canticum quid.	37	129
Cantus Ecclesiasticus	Ipsam manducare, quid;	
qualis esse debet:	17.	159
Auctor eius, uis Melo-	Ipsa Baptizat, conse.	150
die, laus suauitatis.	29	Clericorum officia duo.
Capitulū quid &c.	44	15
Carnaliter ac uisibiliter	Collecta quid, &c.	50
premere dentibus sacra-	Commendatio Horarum	
mentum Corp. & Sang.	Canonica.	35
Christi.	160	Completorium quid &c.
Catechumeni spirituali-	87.	
ter manducant Corpus	Concionatorum proposi-	
& sang. Christi	65	tum, 140
Ad Manna Fidelium inui-	Consecratio, cuius uirtu-	
tantur.	140	te fiat 150
Charitas commenda.	38	Cōsepulti sumus cū Chri-
Vnitatem facit, & unde	161	sto, quid. 122
detur:		Consuetudinis Ecclesie
		stice

INDEX.

atica magna firmitas,	tur in orando.	21
114	Definitio est necessaria	
In officijs Diuinis, pos-	in ijs, de quibus disputa-	
sunt esse diuersa.	tur.	139
53		
Conuersionis sacramen-	Dentibus premere Cor-	
tum Baptismus dicitur.	pus Christi.	160
113. 116.	Deo gratias. 43. & 44.	
Corpus Christi & Veri-	Deus in adiutorium, cum	
ritas est, & Figura, 150	✠ 35.	
Mysticum est Ecclesia.	Deus est ubique, maxi-	
142	mè apud Diuina officia:	
Creatur Corpus Chri-	22	
sti.	Paratus est exaudire be-	
149	ne orantes:	5
Credere quid sit. 113. 134.	Quomodo sit orandus, &	
Est & Manducare: 166	Minori ostenditur: 24.	
Crede, & Manducasti.	Ab ipso principium Ho-	
Ibi.	rarum Canonicarum &	
Crucis ✠ signo signan-	finis.	35
tur Christiani: 141	Discordans à Christo,	
S. Crucis suffragium,	quomodo Carnem &	
quando.	32	
Cultus uterq; laudatur: 29	Sanguinem Christi non	
Et Externus. 27. 29	manducet.	158
D.	Diuisionē Hæretici que-	
Daniel, ter orans. 82	runt.	154
De ambulatio prohibe-	Doctoris maior perfe-	
	ctio	

INDEX.

Etio esse debet, quàm alio rum. 42	Episcoporum piorū pro- positum, in concionan- do. 140. 143
Doctorum sententiæ in- quirendæ regula, 104	Error unus plures alios parit. 107
Et cognita utilitas. 114	Esdras Horarum Canon. auctor. 14
Domine labia mea ap. 58	Euangelica cantica, quid: 71
Dominicus dies dicitur	tria sunt. 75
Domini Resurrectio. 115	Eucharistia quia est sa- cramentum, non propte- rea non continet Corpus et Sanguis Christi: 120
Dominus regnavit &c. 74	Est enim in ea Christus presens, auctore Augu- stino. 109 147
Dominus vobiscum. 48	Sumitur ad uitam, et ad exitium. 151. 157
Duodenarij numeri my- sterium. 61	à bonis et à malis. 157
Durandus. 9	Quæ res in ea spectan- dæ sint. 120
E.	Duo sunt eius insignia sacramenta et mysteria: 125
Eandem escam manduca- re, et potum bibere spi- ritualem, quo sensu pro- priè: 137	
Quo sensu, apud Augu- stin: 138. 168	
Manducauit Aarō, Moy- ses, et c. Patres, 167	
et Catechumeni. 165	
Ecclesiastici cantus enen- gia. 29	

Pro-

INDEX

Propter tres tamen cau-
sas, sacramentum est Cor-
poris & Sanguinis Chri-
sti. 145 146

Reliqua, suis locis, Ado-
ratio, Honor, Oblatio,
Immolatio, Missa, leiu-
nium, Manducatio.

F.

Feriale officium. 24

Festorum discrimen, in
Officijs. 24

Fidedictores. 133

Fidei sacramentum est

Baptismus, 113. 11

& quomodo. 117

Fideles norunt. 148 170

Fidelis cur uocetur, Par-
uulus. 114 134

Figura uocatur Corpus
Christi. 149

in Figura, nomine Ve-
ritatis usus est Paulus.

136

G.

Galli cantus quando fie-
rarior & crebrior. 65
Gloria Patri quid, &c.
36

H.

Hæretici duobus modis
expugnandi. 3

Mysteria Scripturæ non
intelligunt, neque Pau-
lum: 154

Impudentes sunt inter-
pretes Doctorum. 125

Suo telo expugnantur:

112. 124

Victi iactant nihilomi-
nus uictoriam uerbis ele-
gantibus: 106

Quia diuisionem quæ-
runt, testimonium con-
tra se accipiunt Eucharis-
tiam. 154

Honorare Eucharistiam.
147

Horæ Canonicae, cur sint
instituta, 8

& à

INDEX.

Ex quo:	52	Eucharistia.	148
Earum dignitas reueren-		Ad IESV nomen, genu	
da:	35	flexio fiat.	36
Orande sunt, non modò		Ignatius.	39
dicende:	9	Immolatio Corporis &	
Pœna non orantium eas:		Sanguinis Christi, quæ	
18		fit manibus Sacerdotis,	
Cur dictæ sint Canoni-		& sacramentum Passio-	
cæ:	14	nis Christi: 127. 145	
Rationarium hoc quo cõ-		Ergo quotidie Christus	
filio scriptum.	9	immolatur, in sacramen-	
Reliqua suis locis, ut		to & mysticè, pro Mun-	
Numerus earum, Partes,		diuita, pro peccatis, pro	
Tempus, Locus Ceremo-		nobis,	149
niæ, Ritus, Oratio, Pri-		& quid sit ita immola-	
uilegium, Initia, Intelli-		ri. 118	
gentia, Quomodo &		Reliqua, in Missa.	
Quando dicende.		Incensi oblatio, & il-	
Hostes nostri quatuor. 55		lus.	75
Humilibus mysteria Scri-		Initia Horarum Cano-	
pturæ reuelantur. 154		nica.	35
Hymni, quid &c. 37		Intelligentur Hora Ca-	
inter Hypocritas est pars		noni.	31
malè orantium. 26		Inuitatorium.	59
I.		Iosue gladius contra A-	
Ieiunis danda est		malechi.	3
		Iube	

INDEX.

Inbe Domine benedice=	Quando tres, nouem,
re. 42	et quid significant.
Iubilum in Versiculis. 64	
82	Locus dicendarum Ho=
Iudas sumpsit Euchari=	rarum Canonicarum.
stiam, auctore August. 20	
142. 152	Locus unus, prauè intel=
Index iniquus Euangeli=	lectus, plures errores
cus. 6	parit. 157
Inge Sacrificium. 70 72	M.
Iulianus Pelagianus, 105	Machinis suis expugnans
suo telo expugnatus, 112	tur Heretici. 124
Victus iactat uictori=	Magnificat. 87
am. 106	Maledictus, qui opus
K.	Dei facit negligenter,
	23. 25. 28
Καὶ ὧν 14	Malis datur Corpus Chri=
Κύριε ἐλέη Γv. 78	sti. 157
L.	Manducatio Corporis
Laudes matutine quid	et Sanguinis Christi
et cat. 69	non est propriè sa=
Olim canebantur in au=	cramentum Passionis
rora, nunc cum No=	eius, 128
eturnis. 14	Sed est Vnitatis my=
Lectioes, quid et c. 42	sterium et Societatis
	M cor

INDEX.

corporis & membro-	Miserere mei Deus etc.	
rum Christi. 153. 154		74
Manducare Christum, quid. 159	Missæ, est Sacrificium.	125. 149
Spiritualis Manducatio, in S.	Quomodo Christus in ea immoletur; 31. 32	
Mancre in Christo, quid. 144. 161	Cruentam Crucis Victimam illustrat. 10	
Manna Fidelium, est Eu- charistia: 140	Non Crucifigit Christum, sed Crucifixum significat: 23	
Significauit Panem cœlestem: 168	Apud ipsam Deus adest cum Angelis. 23	
Quod de illo scriptum est, ad Eleemosinas accomodat Paulus. 138	A, quibus canitur, prohibentur eis priuata Preces: 19	
Mariæ Virginis Officium. 16	Disputatio de ipsa. 10	
Melodiæ Ecclesiasticæ magnæ uis. 29	Reliqua, in Immolatione. 3	
Membra Ecclesiæ uiuæ qui sunt, extra Ecclesiam esse non possunt. 162	Monachorum Officia, in Ecclesijs animas curantibus. 53	
Mensa Dominica, est Altare. 151	Moysi preces contra Amalechii: 3	
	Spiritus	

INDEX.

Spiritualiter mandu-	Nunc dimittis.	75
cavit Corpus & sang.	Nyctazontes Hæretici.	
Christi.		57
	O.	
Mysteria Scripturæ qui	Oblatio Corporis & san-	
intelligent.	guinis Christi.	148
Mystico sensu interpre-		149
tatur Augusti. Caput	Reliqua, in Missa, &	
VI. Ioan.	Immolatione.	
Mysterium, Mysticè,	Officium, quid:	13
in Mysterio, quid.	S. Maria:	16
	Solenne & Feriale:	
N.		(24.
Nocturni, quid &c.	Festa, Profesta, Inter-	
Tres, & unus, quid.	media.	28
	Oratio, in Horis, quid	
60	& cat.	48
Diei Dominici, & Fe-	Oremus:	Ibi.
ria:		
61	Necessaria est hoc tem-	
Noctudicendi.	pore, audiunturq; be-	
14	ne orantes:	6
Nonæ Officium,	Semper est orandum.	6
84	Bene orare, donum est	
& Psalmi.		
77	Dei:	10
Nouenarij numeri my-	Ad Deum solum respi-	
sterium, in Psalmis &c.	ciat:	52
61. 77		
Numerus Horarum Ca-		
nonica.		
13		
	M 2	Spei

INDEX

Spei subijcitur, nocent- que ei, Peccatum & Negligentia. 7. 8 Habitus corporis ua- rios adhibet: 79 Quando standum. 79 Reliqua, in Horis, & suis locis, Vt priuata, Publica &c. Oratio Dominica, in Pa- ter noster. Orientem cur Spectemus orantes. 50 Originale peccatum, quid. 105 P. Panis cœlestis, est Caro Christi: 111 Eius Figura fuit Man- na, & Altare Dei: 168 Panis uiuus, quid: 141 Species uidentur, non Substantia: 149	Mysterium & sacra- mentum eius, atque Vi- ni: 145. 153. 154. 155 Parasceue, dicitur Pas- sio Domini: 115 Quomodo est eius sac- ramentum. 24 Partes Horarum Canonis carum. 34 Paruulorum Baptismus: 113 Quomodo credant, & Fideles sint. 114. 116 Paschæ Preces: 80 Vigilia. 57 Passio Domini dicitur Pa- rasceue, 115 Pater noster, ante & post Horas dicitur: 12 Ante Lectiones etiam, & quomodo dicatur: 41 In Prima quoque: 78 Est sal & condimen- tum
--	---

INDEX.

etum Sacrificij Christi.	80	Pensum quando absol.	
ni.		uendum, & quomodo.	
Patris Sapientia & cat.	27		
52		Pentecostes preces.	80
Paulus Apostolus ab He-		Persona Christi ex dua-	
reticis non intelli-		bus naturis constat.	
tur:	154		129
Non omnia apud uul-		Pctere, in Oratione.	
gus diuulgat.	129	Petra spiritalis, Chri-	
Pausa.	24	stus est.	168
Pax commendatur in Eu-		Pœnitenti animo oran-	
charistia.	153	dum.	27
Peccatores non exaudit		Præcipientem cur alij se-	
Deus.	8	quantur.	47
Peccatori dicit Deus, ex		Prædicationis officium,	
Psalms.	27	maximè lubricum est.	
Peccatur 2 modis, Com-			44
missione, & Omisio-		Prædicatores Læctioni-	
ne,	10	bus significantur, mo-	
imò & tribus.	35	dò plur. s, modò pau-	
Pro peccatis Corpus		ci:	65
Christi immolatur, in		Eorum officiū indi-	
Missæ.	150	cant Campanæ.	67
Pelagiani, Chrysostomo		Præsumptio fugienda.	
abusi.	105		8

INDEX.

Presbyterorum officia	Ex persona Ecclesia
duo. 15	fiunt. 29
Primæ Officium. 76	Q.
Principes quomodo oran-	
tur. 24	Quando dicēda sint Ho-
Priuatæ preces quomo-	re Canon. 32. 81
do absoluendæ. 19.	Quaternarius numerus
20. 21	Psalmodum, quid. 89
Prohibentur illis, qui	Quinarius numerus Psal-
canunt publicè. 19	morum, quid. 40
Priuilegium Horarum	Quomodo sint dicēda
Canon. 14	Horæ Canon. 17
Psalmi, quid significant	Quotiescunq; manduca-
et cæt. 37. 38	bitis Panem hunc et c.
Quando dicātur tres,	explicatur. 128
in Nocturnis. 64	R.
Psalms 118, qualis sit,	Regula inquirendæ sen-
77	tentiæ Doctorum. 104
et mysterium eius, in	Res, est Transcendens.
Horis: 81	156
Præstat bene orare Psal-	Res Sacramenti Corpo-
mos quinq; quàm ma-	ris Christi, quid. 156
le totum Psalteriū. 17	Responsoria, quid et c.
Publicæ Preces, quomo-	45
do absoluendæ: 17. 21	

Triad

INDEX.

clesia 29	Tria quid significant. 62	quid Res sacramen- ti: 130
nt Ho 32. 82	Resurrectio Christi, di- citur Dies Dominicus. 115	Vetera significant & prænunciant, noua, sanctificant & annun- ciant: 117
merus d. 89	Ritus Horarum Canoni- carum. 30	Sacramentaliter, & in Sacramento, mandu- care & bibere, quid: 151. 163
us Psal 40	Romani officij ordo, lau- datur. 65	
icende 17	S. Sacerdotum officia: 15	Sacramentaliter uero & Spiritualiter mandu- care. 159. 164.
aduca- c &c. 128	Vita perfectior, quàm aliorum Clericorum: 45	Sacramenta Rei, diuer- uersa apud ueteres & Christianos. 167. 168
e sen- n. 104	Aequè mali atque bo- ni consecrant: quia Christus est Sacerdos, ut Baptizans, ita con- secrans. 150	Sacramenta debent ha- bere similitudinem il- larum rerum, quarum sunt sacramenta, 122. 132
orpo- d. 156	Sacramentum, id est, sa- crum signum, latè pa- tens significatio: 116. 119. 154	quæ sententia ualidus est aries, contra Miso- liturgos: 135
d &c. Tria	Quid sit ipsum, &	M 4 S4

INDEX.

Sacramenta eur Panis	diuersi:	138
& Vinum dicantur.	Quo interpretatur	
160	Caput VI Ioannis Au	
Sacrificium Ecclesie duo	gust. 140 160	
bus modis conficitur.	& quis sit Sensus eius-	
129	dem Capitis Histori-	
Sacrificium iuge,	70	cus. 140
quod est Matutinum et	Separatio timenda.	162
Vesperti.	72	Septies in die laudem
Salutares res non nisi pe-	dixi.	14. 32
tentibus dantur.	6	Sepulturam Christi no-
Sanctorum suffragia.	52	ster Baptismus signifi-
cum Sancto sanctus cris-	cat.	122
138	Sexte Officium,	81
Scopus explicationis Au-	& Psalmi.	77
gustini, in Ioannis Ca-	Similium comparatio,	
VI.	quid obseruare debeat.	
163	120	
Secundum quendam mo-	Societas membrorum &	
dum Corpus est Chri-	corporis Christi: 144	
sti, quid.	Eius sacramentum laus,	
126. 130	& ceter.	151
Semen uerbi Dei quomo-	Solenne officium.	24
do custodiendum.	42	Species tantum uiden-
Senarij numeri myste-	rum.	62
rum.	62	Species tantum uiden-
Sensus Scripturae sunt	tur, in Eucharistia.	149
	Reli-	

INDEX.

- 138
tur
is An
eius=
stori=
140
162
udem
14. 32
i no=
gnifi=
122
81
77
tio,
beat.
um &
14.4
laus,
151
24
iden=
1. 149
Reli
- Reliqua, in Transub=
stantiatione. 52
Spiritualiter mandu=
care Carnem & San=
guinem Christi, quid.
140. 143. & cat. 160.
161. 165. 166
Sic manducauit Ad=
ron, Moyses, & c.
Veteris Testamenti
Patres, 167
Sed signis diuersis :
168
Spiri. & Sacramenta=
liter manducare :
159
Qua occasione dispu=
tet August. de ipsa :
141
Adhortatio ad ipsam,
et cur. 142
Spiritus est, qui uiuis=
cat. 162
Substantia est inuisibi=
lis. 149
- Suffragia Sanctorum.
52
Suo modo uocatur Cor=
pus Christi, quid.
126. 130
Superbis non reuelan=
tur Scriptura myste=
ria. 154
Superpellicium. 24.
Symbolum Apostolo=
rum, 29. & Athana=
sij. 78
Syncopa in Precibus o=
randis. 20. 24
T.
Te Deum Laudamus.
66
Templum, locus est pu=
blicarum Orationum :
51
Reuerentia eius. 21.
22
Tempus dicendarum]
M 5 Ho

INDEX.

Horarū Canon. 32. 82. 83	Verba, quæ ego loquor	
Tempus canendæ Pri-		161
mae.	76	Verba August. quibus
Ternarij numeri myste-		suos errores confirmat
ria, in Lectionibus.		Calvinus.
Respon. Psal. 62 & 63		168
& in Campanarum		Verbi Dei telo & Orati
pulsu.	69	onis præsidio heretici
Thymiamata.	86	facile expugnantur. 3
Transubstantiatio pro-		Veritatis inquirēdæ cer-
batur ex Aug. 129. 147		tissima Regula. 104
Verba, eam significan-		Veritatis nomine usus
tia.	150	est Pau. in Figura. 136
Triumphantem Ecclesi-		Versus quādo dicitur ad
am Militans plenè imi-		altare nos conuertere
tari nequit.	13	debemus 40. & cur al
Tria sunt tempora, ante		ta uoce, & à pueris cā-
Legem, sub Lege, &		tetur. Ibidem.
Gratiæ.	54	Versus Gloria Patri &c.
Tu autem Domine. 42		simplex Trinitatis
Tubarum laus, & usus.		laus est. 36
67		Versus scideni. 81
Turribulum &c. quid.		Versus Inuitatorij modò
75		integrè, modo imperfe
V.		ctè repetiti, quid. desi-
Venite exultemus. 59		gnent. 60
		Versiculi, quid &c. 40
		cum

INDEX.

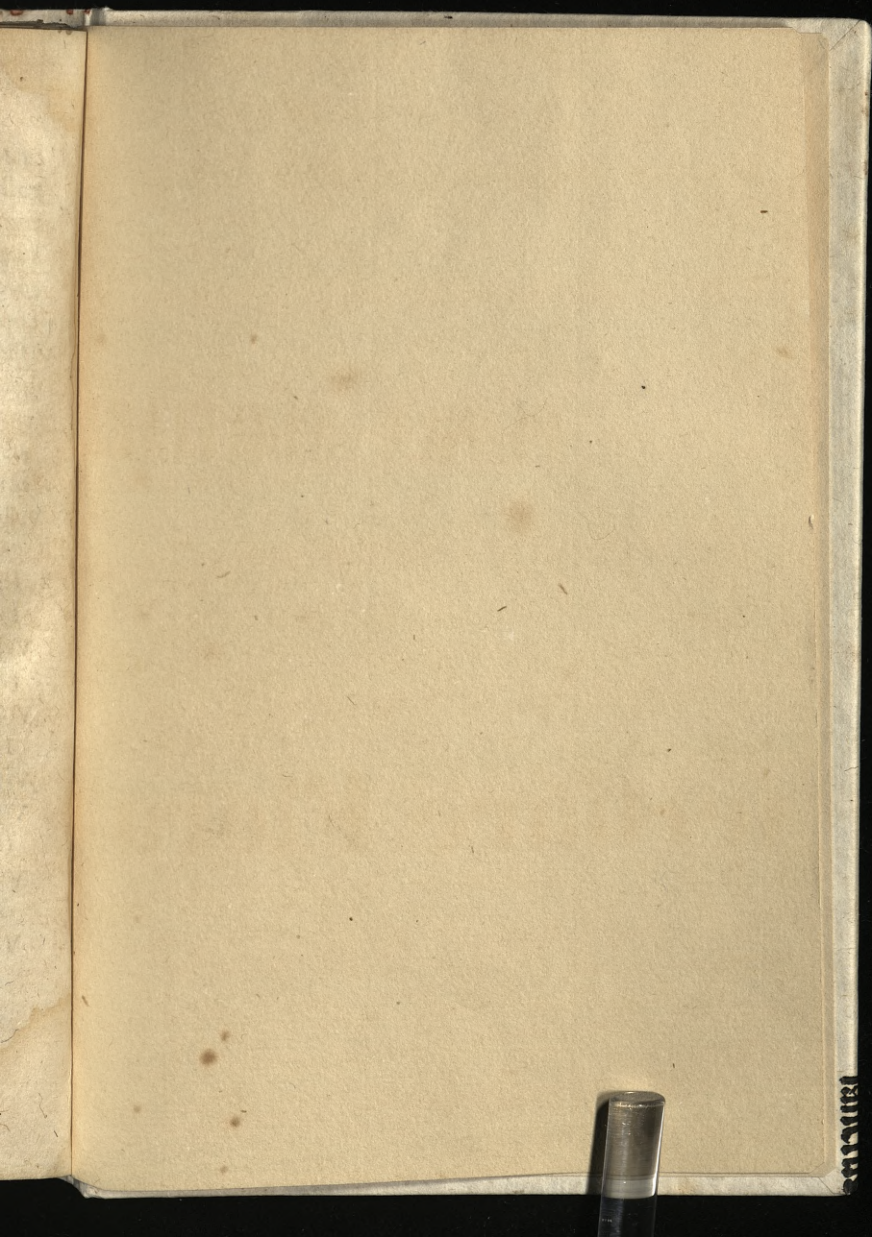
cum iubilo:	82	non solum docuit sed	
post Te Deum lauda-		& confirmauit exem-	
mus:	66	plo.	56
ante Laudes.	70	Vigilias sacras Nyctazō	
& cur singulis Horis		tes Hæretici reijciūt.	57
canantur.	40	Vini mysterium, in Eu-	
Vespertinum Officium		charistia.	155
quid &c.	70.84	Vini & panis species	
eius Etymon	85. & 86	omnium Ecclesie mem-	
est initium Officij, &		brorum unitatem signi-	
ad noctem pertinet.	14	ficant.	146
Vespertine Laudes di-		Sacrū signū sunt Cor-	
gnius habentur, & so-		poris & Sāg Chri.	147
lennius cantantur Ma-		Vnitas nos compaginat	
tutinis.	70	Christo, per Charita-	
Vespertina Hora myste		tem,	161
ria.	84	amandaq; est:	162
Vestitus quis Canonicis		Eius mysterium acci-	
Horis competat.	24	pere.	154
Vigilius Papa	50	Vide & in Societate.	
Vigiliarum commenda-		Vrbanus Papa, quis, et	
tio.	55	Officium S. Mariæ in-	
Vigilie 4 Noctis contra		stituit.	16
4 hostium genera.	55		
Vigilias Christus uerbis			

F I N I S.

FINIS.









on is ualib hania eae anti ambir

3600, -

6835/34

Ecce vir cuius est auxilium abs-
te: ascensiones in corde suo dis-
posuit in valle lacrymarum, in
loco quem posuit.

Exerim benedictionem dabit legi-
lator: ibunt de virtute in virtute,
videbitur deus deorum in Sion.
Quoniam deus virtutum exaudi
orationem meam: auribus per-
cipe deus Jacob.

Prorector: noster aspice deus: et
respice in faciem electi tui.

Quia melior est dies vna in atrijs
tuis super millia.

Elegi abiectus esse in domo dei
mei: magis quam habitare in ta-
bernaculis peccatorum.

Quia misericordiam et veritatem
diligis deus: gratiam et glo-
riam dabit dominus.

Et super sanctos suos: et in eos qui
conuertuntur ad cor.

Uertuntamen prope timentes eum
salutare ipsius: ut inhabitet glo-
ria in terra nostra.

Misericordia et veritas obuiant
runt sibi: iustitia et pax osculari
sunt.

Veritas de terra orta est: et iusti-
tia de celo prosperit.

Exerim dominus dabit benignitatem: et
terra nostra dabit fructum suum.

Iustitia ante eum ambulabit: et po-
net in via gressus suos.

Gloria patri, et filio. **Psalmus.**

Incлина domine aurem tuam, et
exaudi me: quoniam inope-
re et pauper sum ego.

Custodi animam meam, quoniam

meins, & Beins meins.

Deus meus.
 etati q̄ ambulant in domino tua dñe:
 in secula seculorum laudabunt te.

eatius vir, cuius est auxilium ab
re: affectiones in corde suo
notum in valle lacrymarum, in

tuam: ⁊ salutare tuum da modis:
Judicam quid loquatur in me de omni
bus deus: quoniam loquetur pa
cem in plebem suam.

cem in plebem suam.
Et super sanctos suos: et in eos qui
conuerterunt ad cor.